

Vse spise, v oceno poslane knjige itd. je pošiljati na uredništvo — naročnino, reklamacije in vse administrativne stvari pa na upravništvo v Ljubljani, Učiteljska tiskarna, Frančiškanska ul. 6/I. Vse pošiljatve je pošiljati franko. Reklamacije so proste poštnine. Rokopisov ne vračamo. Telefon uredn. 312.

UČITELJSKI TOVARIS

Glasilo Udruženja Jugosl. Učiteljstva - Poverjeništvo Ljubljana

Izhaja vsak četrtek. Naročnina znaša za neorganizirane 40 Din, za inozem 60 Din. Posamezna štev. 1 Din. Članstvo „Pov. UJU — Ljubljana“ ima s članarino že plačano naročnino za list. Za oglase in reklamne notice vseh vrst je plačati po 2 Din od petih vrst. Inseratni davek posebej. Pošt. ček. ur. 11.197.

UJU

ИВАН ДИМНИК:

ПРИЛИКОМ ДРУГОГ КОНГРЕСА ЈУГОСЛОВ. УЧИТЕЉСТВА.

Војничко јунаштво и дипломатска мудрост створили су само наше државно територијално јединство, али стварање нашега националнога уједињења није у њиховој моћи. Национално уједињење не може извршити ни војска, ни дипломатија, ни полиција; оно се не може утврдити ни државним уставом, нити икаквим прогласима и прокламацијама. Оно се може извршити само добрим васпитавањем и образовањем младих народних нараштаја у народној школи, јер само добрим васпитавањем и образовањем младих народних нараштаја може се постићи да ишчезну и покрајински патриотизам и племенска осећања, и сепаратистичке тежње у појединим покрајинама, па да место племенских осећања завлада национална свест национално осећање, а место рокајинскога патриотизма општа љубав према целој уједињеној домовини, па да се у њој сви осећају, не само као поданици једне државе, већ као синови једнога народа.

Јово П. Јовановић на III. главној скупштини УЈУ у Сарајеву.

Што није могло и не може да изведе јунаштво наше народне војске, нити спретност наше дипломатије, то налаже отаџбина, да изведемо ми, југословенски учитељи — сакупљени данас на конгресу.

Пре три године, на дан 18. јула 1920. год., крунисали смо у престолници дугогодишњу борбу наших апостола југословенске мисли међу учитељством, самих пророка новог доба, који нам предњачише у нашој сталешкој и националној борби.

Били смо први међу првима између сталеча и интелигенције у нашој великој, слободној уједињеној држави, који смо здружили своје сталешке прапоре и подигнули једну јединствену заставу. Здружили смо се у једну јаку фалангу од Триглава до Вардара, фалангу, која нас веже као црвен конач у нашој држави, фалангу, која има бити кичма наше државе и неусахљиви, освежујући студенац, из кога нека клије нов живот, нов род и нов дух по пољанама наше ширне отаџбине — вредан новог, великог доба. Створили смо си УЈУ, које је вредан дом нас свију. Наш понос је, као што је наш понос, да смо били први при грађењу јединства и као што је тврда наша воља да хоћемо остати први међу првима.

Дан 18. јула 1920. год. био је најсвечанији дан у животу југословенског учитељства, дан, када владаше љубав и задовољство у душама нас свију у најпотпунијој мери.

Наша народна војска и дипломатија оставили су нам велики задатак: да створимо духовно јединство, чије остварење није у њиховој моћи: да створимо из појединих делова једну јединствену велику југословенску душу; да створимо једну свима заједничку и сопствену југословенску културу.

Осећати морамо, да су нам војска и дипломатија спремили само политичко народно уједињење, но да је баш учитељство и његова организација

позвата, да доврше тај рад са духовним народним уједињењем.

Изгладити различите прилике у нашој држави, па биле то економске, културне, као и друге, па и различите менталитете, који су плод сто и сто годишњег различитог животног начина и различитих животних услова у разним деловима наше државе — то је у првој врсти наш задатак и лежи у највећој мери у рукама учитељства.

Хоћемо, да изгладимо ово најпре у сопственим редовима. Хоћемо да се изгладимо у погледу сталешких и просветних наших циљева у толикој мери, да ће бити мисли, ако их даде учитељ из Македоније исте, као оне, које даде словенски учитељ, исте оне од Шумадинца као оне од учитеља из Војводине, да ће се Далматинац изразити према Славонцу исто онако, као Личанин према Херцеговцу.

Традиције и различитости, које нам засече историја, несмеју бити запрека нашем заједничком јединственом раду у свој нашој држави.

Пре три године поставили смо си први пут заједнички високе и узвишене циљеве.

У споменици, коју упутисмо на народ манифестовали смо на историјском, језиковном и културном праву за народно јединство; манифестовали смо за верску стрпљивост; манифестовали смо за уређење једнотне државне управе и тиме за државно јединство; манифестовали смо за нашу неослобођену браћу, која стењу јоште под туђим јармом и вину смо им: да ћемо радити на томе, да буде њихова мајка — наша отаџбина јака, како би могли из њене снаге црпати и они животну снагу за себе.

Прокламирали смо, да удружено учитељство краљевине Срба, Хрвата и Словенаца, свесно своје велике улоге у животу нашег уједињеног народа, свесно својих дужности и својих права; свесно својих сталешких интереса, ствара од свих досадашњих покрајинских организација једну организацију са централом у Београду, и позива све неорганизоване другове и другарице, да му приступе.

Изјавили смо, да први конгрес удружених учитеља и учитељица краљевине Срба, Хрвата и Словенаца захтева: увођење једног просветног законодавства за целу државу; државно старање о подизању и издржавању народних школа; изједначавање учитеља и учитељица у погледу права с указним чиновницима и распоређење истих приликом доношења уредбе о платама и додацима у онај ред чиновника, коме припадају по својој спреми и по важности посла, који обављају; право, да учитељ може бирати и да

може бити биран за народног посланика без губитка своје службе и плате, јер се то право признаје и другима, који се не интересују за народни живот онолико, колико се учитељ интересује, или га у опште не познају; конгрес захтева, да у свакој комисији, која ради законодавне пројекте за основне народне школе и учитељство, или решава питања, која се тичу народних школа и учитељства, буду и представници организованих учитеља и учитељица.

Ово су били наши високи циљеви и наши захтеви!

Нисмо их постигли све, но то не треба да нас плаши, да попустимо од њих само и за један тренутак, или да почнемо сумњати у њихову светост и узвишеност. Свети су нам били захтеви приликом њих рођења и тим светији нам постају, што тврђа и што већа ће бити и борба за њих уважење.

Вез успеха нисмо!

Идеја нашег народног јединства промиче и клије у срцима и душама наших најмлађих држављана и уверени смо да није више далеко онај дан, када ће букнути са свом својом елементарном снагом са децом на дан. Наша организација расте из године у годину и данас налази се у нашем табору око 2000 хрватског учитељства, што значи триумф победоносног похода наших идеја у отаџбини. Па и тачке наших сталешких захтева нису без успеха.

И сувише је свечан моменат, а да стварамо дисонанције и упуштамо се у задатке, које јоште нисмо постигли.

Очекују нас још тешки задаци! Један од првих јесте школски закон. Том приликом пак морамо напоменути једну од главних погрешака већине, која мисли, да је најважније да добијемо школски закон.

Истина, — то је важно, али је још важније, како ћемо извести тај закон. С тога треба правог духа у људима, који ће радити по томе закону! А то је опет национално југословенско учитељство! Душа и дух закона бићемо ми; без нашег дубоког убеђења и непоколебиве устрајности биће закон мртав.

Са мирном савешћу очекујемо тренутак, када нам буде дата и ова прилика.

А дотле на рад за што ширу и што дубљу подлогу томе закону! Зато кличемо и приликом другог конгреса речи, које нам је заклицао на првом конгресу наш преискушени борац за југословенску јединствену идеју, дични први председник нашег Удружења, уважени наш друг М. Јовић:

Учитељима Југославије!

После страховитог и дугог рата, после толике силне проливане крви, после пропасти најбољих наших синова, после пропасти толико царевина и преврата целокупног друштвеног и економског живота: после свега тога подигните високо заставу нашег народног јединства, проповедајте љубав према сва три имена, омилите и деци и народу нашу дивну отаџбину, истребљујте сепаратизам, уништавајте штетне традиције, које сметају народном јединству, да би дочекали: да видимо један народ, једну народну душу и једно народно срце, једну жељу и снагу, тако као дијамант чист једноставан елеменат, што има три имена (дијамант, драги камен и брилијант) тако и наш јединствен народ да буде са три драга и сваком мила имена; Србин, Хрват и Словенац у једној држави са једном владом, једним парламентом, једним законима и једном слободном и напредном школом и државом!

ЈОВ. П. ЈОВАНОВИЋ:

Прве везе између српскога и словеначкога учитељства.

Августа месеца 1905. године било је велико славље у Љубљани, свечано откривање споменика великога словеначкога песника Фрање Прешерна, кога Словенци славе и величају и као свога великога песника и као свога великога родољуба, јер је он пишући своје песме народним језиком будио национални дух и национални понос код Словенаца, који су дотле били готово успавани под силним утицајем немштине.

Ово своје славље Словенци су хтели да изведу уз учешће и остале своје Словенске браће, зато су на ову своју прославу позвали поред остале браће и браћу Србе. Тада је на ову прославу дошао у Љубљану и писац ових редова као одборник града Крагујевца.

На дан прославе у вече словенски учитељи давали су велики концерт у великој башти хотела »Илирија«. Кад сам ја да посетим концерт и дадем на каси свој прилог, пријавио сам се као учитељ и уредник »Просвете« из Крагујевца у Србији. Словеначки другови били су врло радосни што у својој средини имају друга из Србије, и одмах сам постао предмет њихове особите пажње; одмах су ми се представили вође и прваци словеначког учитељства гг. Енгелберт Гангл, Лука Јеленц и др. Први је данас земаљски школски надзорник, а други од тада па све до данас стоји на челу словеначке учитељске организације.

Другога дана била је отворена велика и лепа изложба цртежа и ручних радова у Женској основној Школи Св. Јакоба. Приликом посете ове изложбе упо-

знао сам још већи број словеначких учитеља, од којих сам добио обавештење о уређењу основних школа, основне наставе и учитељске организације. Том приликом љубавни словеначки учитељи подарили су ми велики број лепих словеначких књига и учитељских листова и часописа, што ми је помогло да упознам говор, домовину и живот наше браће Словенаца.

Као тадањи уредник »Просвете« у Крагујевцу одмах по повратку из Љубљане почео сам преко »Просвете« пропирати идеју зближења између српскога и словеначкога учитељства, а као резултат те пропаганде дошао је Први Словенски Учитељски Конгрес, који је био сазван и одржан 1906. године, у Београду, и на који су нам били дошли као представници словеначкога учитељства: Гангл, Јеленц, Иван Шега, Лапајетовић, А. Томчева и др. Том приликом наши словеначки другови упознали су се са већим бројем наших учитеља и учитељица и са просветним приликама своје браће Срба, које су одмах силно заволели као своју најмилију браћу.

Одмах идуће 1907. године организовао сам био једно повеће друштво од учитеља и учитељица из Шумадије, које је са мном пропUTOвало кроз Хрватску и Словенију. Прво смо присуствовали на скупуштини хрватских учитеља у Загребу, па смо здружени са браћом Хрватским учитељима отишли у Љубљану, одакле смо удружени са браћом словеначким учитељима отишли на скупуштину словеначких учитеља у лењу Радољцу. Тада су Хрватско учитељство представљали

Трстенак, Пејчиновић, Ивканец, Кобали, на жалост, сада већ сви покојни, и други.

Тада, августа 1907. г. први пут видели су се на окупу српски, хрватски и словеначки учитељи.

Државне и покрајинске границе онда нису више биле препреке да брат дође брату.

Браћа словеначки учитељи свуда су нас прерадосно дочекивали, али тада нисмо могли ни ми њима, као ни они нама, отворено исказати своја братска осећања, јер су нас свуда пратили аустријски жбирни.

Тада се сањало и у завијеним речима, говорило о ослобођењу и уједињењу свих Срба, Хрвата и Словенаца. Добро се сећам да сам тада у Радовљци у једноме отпоздраву рекао браћи словеначким и хрватским учитељима: »Драга браћо и миле сестре, као права браћа ми вам од свег срца желимо све оно на чему ви нама завидите!«

Данас, после 15 година од тога првога састанка српских, хрватских и словеначких учитеља, ослобођење и уједињење Срба, Хрвата и Словенаца није сањарија, већ — јава!

Данас ево опет на окупу српских, хрватских и словеначких учитеља у лепој Љубљани, али није више главни град аустријске провинције, већ средиште слободне области у слободној Краљевини Срба, Хрвата и Словенаца!

Да живи слобода, братство и јединство Срба, Хрвата и Словенаца!

Да живи братство и јединство српскога, хрватскога и словеначкога учитељства!

по заслужку. С тим би се отроке обаваровало pouličнега живљења. Gozdne šole naj bi se ustanovile za šibke, bolehaloče otroke; istotako naj bi se ustanovljale za šibke, bolehaloče otroke; istotako naj bi se ustanovljale šole za manjinadarjene in psihopatične otroke.

Ena najvažnejših nalog in dolžnosti države bi bila, da uvede šolske kuhinje, kjer bi otroci imeli pravico do potrebne hrane. V modernih državah je to že deloma vpeljano, kjer so otroci na državne stroške preskrbljeni s hrano. Šola bi tudi javni zavod za prehrano otrok.

Z vpeljavo šolske dolžnosti bi moral v šoli brezpogojno sodelovati zdravnik. Kakor litro država zahteva šolsko dolžnost, prevzame obenem vso odgovornost in dolžnost za varstvo otrokovega zdravlja. Ako je šolsko poslopje nezdravo, stoji na vlažnem prostoru, je slabo razsvetljeno in ventilirano, so šolske klopi neprikladne, so otroci izpostavljeni raznim boleznim. Slaba razsvetljava škoduje očem in nepravilno napravljene klopi povzročajo skriviljenje hrbtenice; s pomankajočo ventilacijo se zrak spridi tako, da se nam ni čuditi ako otroci izgledajo blede in postajajo zaspani ter tožijo o glavobolu. Te napake se čim več opazajo v majhnih sobah, kjer mnogo otrok sedi tesno drug poleg drugega. Zdravnik mora sodelovati že pri načrtu vsakega šol. poslopja. On mora odločevati, če stavbišče odgovarja zdravstvenim zahtevam, zaslišan mora biti glede notranjosti šol. poslopja, njega razsvetljava, ventilacije, temperature in tudi glede števila otrok posameznih razredov. Mnogo nalezljivih bolezni se le potom šole razmnoži; predvsem škrlatica, ošpice, davica, oslovski kašelj, predčasno spoznanje teh bolezni zavaruje vse ostale otroke pred nalezljivostjo s hudimi posledicami. Ena glavnih nalog šolskega zdravnika obstoji v tem, čim preje odkriti nalezljivo bolezen in odrediti takojšnjo izolacijo obolelih otrok. Prav dobro se tudi spozna vpliv zdravstvenega razmerja otrok na pouk. Otroci s slabimi očmi, slabim sluhom, psihopatični in »nervozni« kakor tudi lačni otroci, ne zamorejo slediti pouku tako kakor popolnoma zdravi in siti otroci. Da je šolski zdravnik neobhodno potreben pri vsaki šoli je samoočeno umevno. Zdravniška oskrba in skupna prehrana otrok sta eni izmed najvažnejših nalog.

Toliko naj bi bilo povedano v kratkih potezah za uvedbo socialnih nalog v izboljšanje pouka in vzgoje v osnovi šoli.

Z uvedbo tega pa bi se moralo preje še marsikaj odpraviti iz naših osnovnih šol, kar je ovira pravemu modernemu napredku in pravilni vzgoji otrok. Naše stremljenje je: enotna šola. Na bivšem Štajerskem in Koroškem je navada, da so učenci zadnjih dveh let oproščeni šolskega pouka čez poletje; nič bolje ni na bivšem Kranjskem s ponavljalnimi šolami, ki so veliko breme za učiteljstvo, ne da bi zamoglo pri svoji najboljši volji pokazati kakih povoljnih uspehov. Seveda, kadar bodo imeli besedo le šolniki o šoli in ne juristi, smemo pričakovati, da se mora to rešiti tako, da bo z olajšavo učiteljstva in v korist otrokom. Pri tem ne smemo pozabiti tudi na to, da pri šoli imej govoriti le učitelj - strokovnjak, ne pa eksponent bodisi katerekoli politične vladajoče stranke. Sleherni učitelj pa se mora zavedati, da je nujna potreba ločitev šolske uprave od politične. Nečastni za naše osnovno šolstvo so tudi takozvani razredi za oddaljene učenca. O uspehih in vzgoji ni govora, če morajo otroci po več kilometrov v šolo. V moderni državi ni več mesta za take šole. Še večja sramota za človeško družbo so takoiimenovane šole za silo, v katerih poučujejo ljudje brez vsake strokovne izobrazbe. Imamo še žalibog — in to na bivšem Kranjskem — poldnevni pouk, kar otroke oškoduje za polovico šolske dobe. Izgovor, da primanjkuje šolskih prostorov, ne sme držati, kajti varčevanje na škodo naše ukaželine mladine je pravi zločin nad celokupnim narodom. Da se olajšajo bremena revnejšim občinam, je dolžnost države, da priskoči na pomoč z raznimi subvencijami in svrhu zidave šolskih prostorov.

Z uvedbo in odpravo navedenega bomo koristili le sebi za kulturno, gospodarsko in politično povzdigo vsega naroda, čigar ugodni rezultati se morajo pokazati v najbližji bodočnosti. S tem morajo odpasti vsi napadi na osnovno šolstvo — in učiteljstvo. Učiteljstvo, ki se zaveda svoje vzvišene naloge, bo tem lažje vršilo svoje vzgojevalno delo med šolsko mladino za narod, ako ga v resnici ljubi. Vsi dosedanja upravičeni ali neupravičeni napadi ne zadenejo najmanje, povdarjam, vestno učiteljstvo, kajti vse okoliščine kriče po temeljiti remeduri in reorganizaciji našega osnovnega šolstva, kar za enkrat

JOS. MACAROL:

Reorganizacija osnovnega šolstva v socialnem oziru.

Koliko pomanjkljivosti ima še naše šolstvo — tako potrebno reforme — se da povedati z besedami: **v šoli već socializma!**

Solidarična misel in ideja skupnosti najdeti pri skupni vzgoji mladine v javnih zavodih to, da ima vsak član človeške družbe opravičeno zahtev po skupnosti, v gotovi meri duševne izobrazbe, ki je potrebna za njegovo existenco. Vsak posameznik si mora prilašćati znanost in vzgojo, katero zahteva od njega družbeno življenje.

Obvezni šolski pouk tvori temelj našega skupnega modernega življenja; brez njega ne bi bila mogoća moderna industrija in ne naše politično in kulturno življenje. Brez gotove mere znanosti in spretnosti se ne more posameznik v današnji družbi gibati. Gospodarski in socialni razvoj sta napravila splošno ljudsko izobrazbo za življensko potrebu. Moderna ljudska šola je nastala šele v 19. stoletju, in to, kar je danes, je produkt zadnjih 50 let.

Nadaljnji napredak šolstva je predpogoj za razvoj boljšega in lepšega družbenog življenja, većjega splošnega blagostanja in višje kulture.

Šolski problemi: enotna šola, delovna šola, uredba pouka, brezplaćna učila itd. niso le pedagoška temveć tudi socialna in politična vprašanja. Rešitev teh vprašanj se izvrši tudi očividno z razvojem socialnoga in političnoga duha in s prisvajanjem pedagoških znanstvenosti in izknušenj.

Šolstvo se vedno bolj izboljšuje. Presnavljanje javnih šol se vrši z gotovostjo in hitro naprej. Državni zakoni uravnavajo šolstvo, država vodi tudi nadzorstvo šol, a vzdrževanje je stvar občine. Naravno je, da morajo male, ubožne občine in industrijski kraji v mnogih slučajih prenašati res težka šolska bremena v obliku davkov. Toda zaradi tega ni stremeti po podržavljenju šol, ampak le po većji državni podpori za zidanje. Nasproti okornemu mehanizmu velike centralistićne dr-

žave, so komunalne korporacije bolj gibčne. Tu — v šolskih obćinah — se izpono- njuje napredak hitreje in intenzivneje. Tu deluje na t'soće živih bitii, ki vrše tvorno delo, doćim se v državi birokratićne oblasti mućijo le s papirnatimi odloki, kakor v mestih tako tudi po vaseh, se je pod samoupravu ljudska šola v novějšem času dobro razvila, kar nam prićajao deloma lepa šolska poslopja. Već bo napravljeno takrat, ko bo šolstvo doseglo najvišjo izpopolnitev.

Osnovna šola ne sme biti duševna mućilnica, o kateri se ućenec seznani le z gotovim številom znanosti, ampak mora biti tudi zavod telesne in higijenićne vzgoje. Šole bi morale razpolagati z zdravniki, od katerih bi bili otroci većkrat preiskovani in zroćeni v njihovo varstvo. Šolske kuhinje naj bi skrbele za boljšo hranu, ker bi se s tem, nele skrbelo za telesne, ampak tudi za duševne moći. Otroška zavetišća naj bi se ustanovila za otroke, katerih starši morajo ves dan

seveda ne more tega izvršiti učiteljstvo, ki mu niso dana na razpolago sredstva v udeležitev tega. Vsak vesten učitelj pa je lahko pomirljen s tem, da ni kriv, ako ga pri pouku in vzgoji oklepa železen obroč in da ne more preko njega brez pomoči od tam, kjer bi bila pomoč res možna in izvedljiva. Upajmo pa, da tudi v naši, ne baš dobro financirani državi pridemo v šolstvu do tega, kar že druge moderne dr-

žave posedujejo. V dosego tega cilja pa je dolžnost vsakega posameznika in naših organizacij, da se zavzamejo za izvedbo teh reform v dobrobit osnovnega šolstva kakor tudi celokupnega jugoslovanskega naroda, kateremu so dani oni predpogoji kulturno, gospodarsko in politično doseči to, kar posedujejo že drugi takozvani »kulturni« narodi.

DR. J. TURIĆ, Zagreb:

Naerti resolucija za kongres UJU u Ljubljani.

III. a) Škola će postići taj cilj ujedinjenja, koji je nenaknadivi uvjet našoj sigurnosti i napredku, ako su učitelji ravnanj istim nacionalnim ciljem i težnjama, ako su pedagoški prosvjetljeni za naše kulturne i materijalne prilike, ako su intelektualno samostalne i moralno slobodne nacionalne ličnosti, koje sebe prenose u narod, pa tako stvaraju duhovnu jedinstvenost. Ovakova jedinstvenost podnosi i konfesijske i plemenske i klasne osebnosti i razlike, ali ih učini nebitnim razlikama na jedinstvenom narodnom tjeu: ali pobija antisocijalni i protinacionalni šovinizam i fanatizam, nekulturnu nesnosljivost i umišljenost.

Valjano izrađeni priručnici moraju biti sigurni vodiči i pomagači učiteljeva rada.

b) Drugi uvjet, uz koji škola može da dostigne svoj cilj ujedinjavanja jest u organizaciji škole.

Sva mladost nacije mora da u školi samostalnim radom razvija elemente svoje ličnosti, nacionalne i građanske svijesti u što više školskih godina, a sa što manje časova u pojedinoj godini tako, da roditelji i država mogu podnijeti terete, i da je mladež u najkritičnijim godinama svoga i narodnog života očuvana od štetnog, protinacionalnog i protidržavnog uticaja iz društva, a u školi od nasilnog učenja koje ubija duh, a može samo da raspiri fanatični šovinizam ili mržnju.

Ova rezolucija ima svoj naučni, socijalni i nacionalni osnov u djelima:

Turić, Osnova za preobražavanje naroda školom, Zagreb 1919.

Turić, Metodika škole rada, Zagreb 1923.

C. Nacrt resolucije »O višoj naobrazbi učitelja«.

1. Univerzitetske studije za cio učiteljski stalež traže: a) demokratsko uređenje društva, u kojem su vjersko - moralni i političko - državni poredak, kao i nacionalni kulturni, na privredni rad, osnovani na razumu i volji pojedine ličnosti;

b) već razvijena pedagoška nauka i njezin daljnji razvitak. Iz toga slijedi:

1. Univerzitet mora u pojedincu učitelju da razvije potpunu i skladnu nacionalnu prosvjetljenu ličnost, jer je samo u tom jamstvo za državu i narod, da će škola sve članove države i naroda ujediniti u jedan duhovni organizam, i da će ti biti sposobni za razumno, državni i narodno odano političko i nacionalno djelovanje.

2. Univerzitet mora u svakom učitelju da razvije misionarsku sposobnost i snagu za prenašanje svoje ličnosti u narod.

3. Nadalje mora da u pojedincu razvija pedagošku intuiciju socijalnu, za opažanje pedagoških problema i pronalazjenje valjanijih riješenja; onda pedagošku intuiciju individualnu za opažanje pedagoških pojava na pojedincu; nadalje pedagošku intuiciju subjektivnu, t. j. sposobnost analiziranja vlastitog duha značaj i obrazovanosti, pa opažanje i određivanje geneze njihovog pojedinog elementa; nepokon pedagošku intuiciju objektivnu za opažanje pedagoških vrednosti i elemenata na predmetima nauke, umjetnosti, vještina i na organizacijama države i naroda.

4. Univerzitet mora da razvija na šu pedagošku nauku dajući prilike za opažanje i proučavanje naših pedagoških problema i načina, kako se ima kod nas

da provede neki u svijetu postali pedagoški princip, institucija ili organizacija, pa da se tako oslobodimo od zabluda iz prošlosti.

II. Neodgovoriv osnutak posebne naučne pedagoške škole ili fakulteta za jedan dio učitelje traže ove prilike:

1. Nije moguće ni pomisliti na obrazovanje svih učitelja na univerzitetu još za veliki niz godina nego na univerzitetsko obrazovanje predvodnika, t. j. nastavnika pedagogike i metodike u učiteljskoj školi, pa nadzornika. Ovi se studenti pak moraju birati između učiteljskog staleža, gdje je lakše ući pedagoške individualnosti nego među mladim apsolventima gimnazije, i jer učitelji donesu mnogo iskustvo i vezani su međusobnim povjerenjem s onima, koje imaju da rukovode.

2. Današnji filozofski fakultet ne može da preuzme i dostigne istaknute zadatke pedagoške naučne škole.

3. U prelazno vrijeme i dokle god cio stalež ne bude obrazovan na fakultetu, potrebni su različiti privremeni kurzevi za učitelje građanskih, produžnih i sličnih škola; onda kurzevi za učitelje, koji će u kraćem roku da se upoznaju s tekovinama pedagoške nauke, pa odlaze onda na svoja mjesta da s njih šire te nove tekovine.

4. Država i narod moraju da su sigurni za školski duh, a učiteljski stalež mora da stiče povjerenje i pouzdanje kod naroda i državnih vlasti, da mu se može povjeriti sudbonosni zadatak.

III. Učiteljska je škola za nuždu zamjena pedagoškog fakulteta i njezin organizator mora da računa s današnjim našim prilikama.

1. Naučeno znanje uopće, a napose ono, što može buduću učitelja da »nauči« u učiteljskoj školi, ne čini čovjeka razumnim, prosvjetljenim i obrazovanim; ne daje državi i narodu jamstvo, da će tako obrazovani učitelji vršiti svoj poziv u narodu. »Naučeno« se zaboravi, mrtvo je i ne utječe na život i rad, jer nije pretvoreno u živi duh, pa radom učiteljevim mora da prevlada mehanizam, a s njim samim ili apatija ili socijalne, političke i nacionalne zablude, koje i opet »nauči« od demagoga, fanatičara ili narodnih proračunanih neprijatelja.

2. Zato učiteljska škola mora da između mladeži odabire pedagoške naravi i da u njima razvija elemente naše, narodu i državi odane ličnosti, koja je spremna i sposobna da u prilikama svojeg mjesta radi prema literarnoj i ličnoj uputi svojih predvodnika.

3. Pripravna škola i sama učiteljska škola morale bi da iz nauka, umjetnosti i vještina odabiru one dijelove, koji u sebi kriju pedagoške elemente, na kojima se učenik učiteljske škole vježba u svim duševnim radovima, i iz kojih stvara elemente svojeg duha i upoznaje načine, kako će ih prenositi u svoje učenike. Tako spreman radi barem dvije godine u razredu pod ravnanjem za to određenog učitelja.

Ova je rezolucija osnovana na radnjama dr. J. Turića: Nacrt osnove Više pedagoške škole, Zagreb, Napredak 1922. — Naučna pedagoška škola i posebne njezine zadatke kod nas. Glasnik profesorskog društva Beograd 1923. — Kakov je naš čovjek i kakov bi morao da bude: Neodgovorivi zadaci naše pedagoške nauke; Učitelj za naše vrijeme i za nas. Ova tri članka će izići u narednim brojevima Prosvjetnog Glasnika Ministarstva Prosvjete, Beograd 1923.

Iv. Šega:

Spomini na „prvi jugoslovanski učiteljski kongres“.

5., 6. in 7. avgusta obhaja UJU svoje praznične dneve u Ljubljani.

Nehote se mi vzbujajo pri tej prilici nepozabni spomini, ki so se mi globoko utisnili v spomin in srce, da mislim vedno in vedno na prekrasne dneve, ki smo jih preživeli v sedanjih naših pre-

stolnici, ko smo polagali temelj našemu sedanjemu UJU...

Dan 29. avg. 1906 mora naše učiteljsko zapisati z zlatimi črkami v svojo zgodovino, kajti tega dne je dalo ravno slovensko učiteljstvo podbudo za ustanovitev jugoslovanske učiteljske zveze.

V spomenici, ki jo je izdala naša »bivša Zaveza« ob svoji dvajsetpetletnici, čitamo na strani 86.: »Slavnosti odkritja Prešernovega spomenika v Ljubljani se je udeležil vrli srbski tovariš Jovan P. Jovanović, urednik Prosvete v Kragujevcu. Ob tej prilici se je seznanil z nekaterimi slovenskimi učitelji. Pogovarjali so se z njim in razpravljali o tem, kaj in kako bi se storilo v prilog medsebojnemu spoznavanju in zblizanju vsega jugoslovanskega učiteljstva.

Ko se je vrnil Jovanović v domovino, je napisal lep članek v svojem listu: Jedna misao i jedan predlog, kjer se zavzema za to, da bi pričelo jugoslovansko učiteljstvo vsako leto prirejati obče jugoslovanske skupščine in šolske razstave.

Naša Zaveza je šla še dalje. Izkušala je ustanoviti Jugoslovansko učiteljsko zvezo. V to se ji je ponudila prilika, ko je praznovalo od 17. do 22. avgusta 1906 v Beogradu Učiteljsko udruženje 25-letnico svojega obstanka in se je vršil I. kongres srbskega učiteljstva. Tovarš Ivan Šega je stavil na XVIII. glavni skupščini Zaveze v Šoštanj dne 2. junija 1906. I. predlog:

»Delegacija Zaveze avstr. jugoslovanskega učiteljstva, zbrana v Šoštanju, izvoli 4 člane, ki naj se udeležijo srbskega učiteljskega kongresa v Beogradu dne 17. do 22. avgusta 1906. I., da se dogovore o vsem potrebnem s srbskimi tovariši zaradi ustanovitve Jugoslovanske učiteljske zveze.«

Predlog je bil sprejet in v deputacijo so bili izvoljeni: Milivoj Berberović, Engelbert Gangl, Luka Jelenc in Ivan Šega.

Izvršuje ta sklep, je sklical pripravljali odbor za snovanje Jugoslovanske učiteljske zveze ustanovni shod te zveze v Beograd. Povabil je vse zveze učiteljskih društev bratskih jugoslovanskih narodov, hrvaškega, srbskega in bolgarskega, da izvolijo delegate, ki se udeležijo te konference, ki se je vršila dne 29. avgusta 1906. I.

Konferenco je otvoril tovariš L. Jelenc in predlagal za predsednika tov. Davorina Trstenjaka. Poročal je tov. Ivan Šega.

Šta je sa školskim zakonom?

Eckermann u svojim »Razgovorima« s Goetheom napominje, da je Goethe jednom u razgovoru o utjecaju dramskih pjesnika rekao, da veliki dramski pjesnik, ako je ujedno produktivan i ima snažno i plemenito mišljenje, koje prožima sva njegova djela može postići, da duh njegovih djela postane duh naroda. »Od Corneille-a proisteklo je djelovanje, — veli dalje Goethe — koje je bilo kadro da uzgoji junačke duhove. To je bilo nešto za Napoleona, kojemu je bilo potreban junački narod; radi toga je on o Corneille-u rekao, da bi ga, da je još živ«, učinio knezom. I ako je to Goethe rekao za dramske pjesnike, jer je o njima bila riječ, on tako misli o utjecaju svakog duševnog rada, uopće o moći i utjecaju duha na narod, što se vidi iz svih njegovih djela i izjava. Zato ove navode možemo slobodno upotrijebiti za ono, što ćemo u ovo nekoliko redaka da reknemo.

Mi ne mislimo, da uzgoj može sve, ali je to jedina sila, kojom se nešto može, pa ju zato treba upotrijebiti i ći na ruku onima, koji su njezini najglavniji protagonisti, a ne sprečavati taj rad. Goethe naročito spominje, da dramski pjesnik treba da zna svoju zadaću i da se radi nje i utjecaja na narod sve više usavršava, a za Goethea se ne može reći, da je htio profanaciju umjetnosti; on je bio aristokrat u svakom smislu.

Ono, što se iz ovih riječi Goetheovih vidi, to je, da ni najviša duševna kultura ako ne prođe ma u kom obliku u narod, kao što su prodrle ideje Corneille-ovih djela u dušu naroda francuskog, ostaje sterilna za taj narod, ostaje privilegija nekolicine izabranih, razmetanje, balast, od kojega narodu nikakove koristi.

Ističemo, da ne propagiramo nikakovo profanisanje, ali propagiramo približavanje društvenih slojeva, koje se može najprije postići uklanjanjem prevelikih duševnih razlika. Znači, treba početi graditi odozdo i svu pažnju obratiti prvenstveno obrazovanju i uzgajanju najširih slojeva narodnih, a ne početi obratno, kao što se to u nas čini.

Tako su mislili Goethe, Napoleon i svi doista veliki ljudi, ali tako ne misle samo naši upravljači.

Zato možemo razumjeti, da projekt zakona o narodnim školama čeka već nekoliko mjeseci da dođe pred zakonodavni odbor i parlament, da se

Resolucija, ki je bila sprejeta koncem razgovora o ustanovitvi Jugoslovanske zveze se glasi:

Učitelji Srbi, Hrvati, Slovenci in Bolgari, ki prisostvujejo I. srbskemu učiteljskemu kongresu, enodušno izrekajo željo, da bi se učvrstilo in organiziralo moralno edinstvo med jugoslovanskim učiteljstvom. Zategadelj pozivljajo vse navzoče, da razmišljajo, kako bi se popularizirala ta ideja, in pozivljajo začasni odbor, ki je vodil to posvetovanje, naj ukrene, da se skliče I. 1907. ob velikih počitnicah prvi jugoslovanski sestanek, ki naj realizira to idejo.

Poročevalec Ivan Šega je sestavil pravila, in začasni odbor jih je poslal vsem jugoslovanskim učiteljskim zvezam s pozivom, naj se izražajo o njih.

Savez hrv. učit. društava v Zagrebu je odgovoril z dopisom z dne 20. februarja 1907. I. št. I. sledeče: Sređišnji ovaj odbor drži, da se Savez učit. društava jugoslovanskih zemalja ne može ustanoviti pravilima, budući da bi ta pravila morala steći odobrenje svih vlasti jugoslovanskih zemalja, sto je gotovo nemoguće provesti.

Predsednik začasnomu odboru, Davorin Trstenjak, se je takoj vdal Savezu. Hotel je objaviti v tem smislu jugoslovanskemu učiteljstvu oklic in sklicati I. 1907. v Zagreb jugoslovanski učiteljski kongres v popolnoma drugačnem smislu, kakor smo bili sklenili v Beogradu. Podpis na tak oklic sta odločno odrekla Srb Jovan P. Jovanović in Slovenec Luka Jelenc. Od tega časa miruje ta ideja.

Natančneje ne bom opisaval poteka tega zgodovinsko prevažnega zborovanja — to sem storil že v »Učit. Tovar.« I. 1906., a navesti hočem le tole reminiscenco: Sedeli smo na vrtu restavracije »avstrij. carja«. V naši sredi je bil tudi pokojni Štibil-Vukasović. Govorili smo, ali se bo dala naša ideja oživiti, tvoriti. Skušeni pokojnik je odgovoril: »Zdi se mi, da bomo prej še drugače govorili — a potem bo Vaša ideja meso postala«. In pri tem je pomenljivo s svojo sabljo potolkel po tleh.

daje prednost zakonu o srednjim školama, koji je gotovo jučer predan, samo tako možemo razumjeti, da se onemogućuje više obrazovanje narodnih učitelja.

Mi unaprijed znamo, da će se u ministarstvu izgovarati važnošću zakona o osnovnim školama, koji treba posebno proučiti i radi toga potrebno je tobož, da se rad odloži. Međutim, kad se pravilno shvati, onda može biti samo jedan zakon o školama, jedan prosvjetni sistem, ali je stvar u tome, da se ne počme od krova, već od temelja. Mi te pojave ne možemo da rastumačimo drugačije, već potpomaganjem staleških razlika i favorizovanjem ili kratkovidnošću.

Koji uzrok bio da bio, on vodi antidemokratizmu i sve gore kaosu, jer znači zatvaranje svih ventila tako potrebnih za ovu poratnu psihozu. Bit će i jedan i drugi uzrok, ali malo je koristi od našeg opominjanja.

Koliko je toga opominjanja već bilo, koliko se već postalo: »Gdje smo, tu smo!«

Vidimo opet da ne će biti ništa, nego da se u mnogima ovostranim narodnim školama uzgaja prije za sve drugo, nego za ovu državu i narodno jedinstvo.

Vlastine mogu da vide, da smo mi iz provincije i naroda nevezani, slobodni od svih teorija i partijskih diktata, da sudimo prirodno, da je između nas i njih razlika: mi smo u narodu, a oni u kancelarijama — u tome je sva razlika. Kad bi se oni malo manje superiorno držali, ne bi u svim zakonskim projektima izbijale ovakove težnje, koje potomažu stvaranje naših unutarnjih borbi. Oni ne će da vide, da nije glavni uzrok klasnim borbama samo ono nekoliko para razlike u plaći — kao što to i Erster u svom djelu Erziehung und Selbsterziehung veli — već, pored materijalnog uzroka, i osjećaj samopouzdanja. Povreda tog osjećaja izaziva otpor i borbu. Naši upravnici baš izazivaju tu povredu, jer školsko pitanje rješavaju od krova i na taj način stvaraju stalešku školu, a sve drugo samo je na hartiji. Nitko ne poriče važnost materijalne strane, ali mi ne zaboravljamo ni to, da su i Rim i Austro - Ugarska bili bogati i vojnički uređeni i opet su se raspadli.

Sve to uvjerava nas u jednom. u onom, što smo mi u ovom članku htjeli naročito da naglasimo i konstatujemo i radi čega smo ovaj članak naivše i napi-

saia to je, da zavečinu naših političara nije ništa realno, što se ne može opipati.

Paja Moačanin.

Dr. Franjo Žgeč:

Sodobne zahteve vzgoje in narodne prosvete.

(Iz pokrajinske skupščine Pov. UJU — Ljubljana.)

Tako ima vzgoja danes za cilj človeka, ki po vsem samostojno misli in razsoja, ki je telesno in duševno sposoben za samostojno ustvarjanje na določenem področju, ki priznava najvišja etična načela ter razvija vedno večjo ljubezen do bližnjega.

Toda današnje vzgojstvo nam nudi preklavno sliko kakor da bi lahko vršilo tako težke in visoke naloge. Družina razpada v mestih in industrijskih krajih, na kmetih nima dovolj sposobnosti, da bi lahko vzgajala novi zavod, kakor ga zahteva današnja doba. Del vzgoje vsaj bi morala prevzeti šola s poklicnimi vzgojitelji, toda šola v današnji obliki je še manj sposobna za vzgojo, kakor pa dom in družina. Za mladostnika v pubertetni dobi in doraslega mladeniča se nikdo ne briga, vzgoja doraščajoče in dorasle mladine še pri nas niti problem ni. Družina in organizacije navajajo našo kmečko in delavsko mladino na popivanje mesto da bi jo vzgajale. Inteligenca se za široke plasti sploh ne briga, temveč obhaja narodne praznike, nacionalne manifestacije in praznike ujedinjenja v mestih ter smatra s takimi pisanimi lupinami, s solzavo sentimentalnimi govori pri glažku vinca ali nacionalnim šovinizmom svoje delo za končano. Resen kulturni delavec ima za take otročiče le pomilovalen posmeh.

Vzgoja bo tedaj morala kreniti na povsem druga pota, če bo hotela res biti vzgoja. In tukaj čaka glavno in najtežje delo ravno osnovno - šolsko učiteljstvo.

Če govorimo sploh o vzgoji naroda, o vzgoji najširših plasti, kmečkega prebivalstva in industrijskega delavstva ter o vzgojiteljih, tedaj pač mislimo v prvi vrsti na osnovno-šolskega učitelja, ki to delo že deloma vrši v šoli učilnici. Toda današnji okosteneli sistem z urniki in učnimi načrti mu veže roke, obrača njegovo pozornost na malenkost postranskega pomena, zadeva od njega, da je navaden stroj, ki uči mehanično čitati in pisati, ki vzdržuje s palico v roki disciplino, ki pušči učence, da se učijo na pamet tega, kar je sam povedal. Dalje z redkimi izjemami njegov delokrog ne sega.

In vendar je učitelj edini, ki pride pri vzgoji kmečkega prebivalstva in industrijskega delavstva resno v poštev. Ostala inteligenca nima danes s kmetom in delavcem nikakih ožjih stikov in tudi današnja duhovščina ni ravno najbolj priprava za objektivno vzgojo našega naroda. Ako uvidevamo tedaj res potrebo vzgoje kmečkega prebivalstva in delavstva, se moramo nasloniti v glavnem na osnovnošolskega učitelja, kojega poklic je vzgajati in voditi najširše plasti našega naroda. Toda njegov delokrog se mora razširiti na pred in pošolsko dobo, na celotne plasti našega naroda. Že samo radi uspehov v šoli mora skrbeti tudi za zdrav naraščaj šole in z mladino v pošolski dobi mora stati v neprestanih stikih, če hoče, da bodo sadovi šole sploh obrodili. **Osnovnošolski učitelj mora postati centralna postava v vzgoji najširših plasti našega naroda, ker le tako bomo lahko računali na prave uspehe.**

Središče vsega kulturnega dela bo postala osnovna šola, toda gotovo ne šola v današnji obliki učilnice temveč prava vzgojevalnica, ki bo usposobljala učenca za življenje v dobi razvitega industrializma, ki bo jih pripravljala za poznejše delo in ustvarjanje na političnem gospodarskem in socialnem področju. Ona mora dati trdno podlago za poznejšo samo izobrazbo ter mora učenca vpeljati v kulturno življenje našega naroda in človeštva. Na osnovni šoli je že ležeče, ali bomo vzgojili res novi rod, ki bo samostojno mislil in razsojal, ki bo dajal sam smernice političnemu življenju države, ki bo v stanu razrešiti naloge današnje dobe in bližnje bodočnosti.

Toda vzgoja k samostojnosti, produktivnosti, socialnemu čutu in oblikovanju značaja zahteva spremembe, ki se tiče temeljev šole, učilnice in s tem seveda tudi osnovne šole. Odstraniti je treba vse, kar je doslej dušilo sile učenca ter pritegniti novih činiteljev, ki bi vodili vas k našemu cilju vzgoje. Odpraviti je treba pred vsem papirno avtoriteto, vsiljeno disciplino, čezmerno mirno sedenje v šolski klopi, pasivno poslušanje učenca kar pripo-

veduje in uči učitelj. Znanje mora postati le snov, ob kateri poizkuša učenec svoje moči in oblikuje svoj značaj, ne sme biti več končni smoter. Knjigo naj kar največ zamenja produktivno delo na šolskem vrtu, na šolski njivi, v šolski kuhinji, v šolskih delavnicah in v učnih prostorih. Razred se naj spremeni v majhno zajednico ali veliko družino, kjer bo učitelj le starejši tovariš, svetovalec in duševni voditelj, ne pa policaj. Tako bo mogoče uvesti tudi samovlado učencev ter vpreči vso njihovo aktivnost. Šola pa bo zopet našla vezi z živim življenjem ter se izpremenila iz šole učilnice v šolo življenja.

Ali je vse to res potrebno in tudi mogoče? Oglejmo si še enkrat posamezne zahteve, ki jih stavijo v bolj ali manj ekstremni obliki vse moderne pedagoške struje, zlasti pa zastopniki odločne šolske zakone v Nemčiji, zastopniki delovne in produktivne šole, zastopniki individualne pedagogike itd.

Navidezna ali papirna, katederska avtoriteta onemogočuje sleherni svobodo in samostojnost v mišljenju, razsojanju in dejstvovanju ter brani učenca, da bi prišel od heteronomnih do avtonomnih spoznanj in do avtonomnega doživljanja.

Disciplina, ki ima za simbol palico, ki si pomaga s slabimi izpričevalci, s petičnimi in kazenskimi nalogami, ovira učenca, da bi sami spoznali potrebo globlje discipline in organizacije, da bi naučili obvladati samega sebe ter se samovoljno pokorili interesom celokupnosti. Ta disciplina istotako duši samostojnost in samoudejstvovanje učenca ter rodi razredni šolski duh, naperjen proti šoli in učiteljstvu. Sile, ki bi sicer lahko mnogo koristile, se tako obrnejo v negativno smer in so naperjene le na rušenje, ne pa zidanje.

Čezmerno mirno sedenje v šolski klopi je povsem proti naravi otroka, ki hoče in potrebuje gibanje. To sedenje ovira zdrav telesni razvoj, povzroča, da otepeva polagoma otroška duševnost in da nehave pozornost, ki jo miče pač vse kaj drugega kakor razlaga in pouk učitelja. Samo pasivno sprejemanje, ki je eden izmed temeljev šole učilnice in pouka, ubija samostojnost v mišljenju, aktivnost in iniciativnost ter ne da lastnim močem možnosti, da se razvijejo.

Knjiga, ki je bila doslej alfa in omega šole učilnice, je posredovala učencem le mrtvo znanje, ki ni imeo navadno nikake zveze z življenjem in ki je bila že zaraditega osovraženo, ker ga je gojila šola.

Dolgo časa niso modri šolniki mislili na ogromne vzgojne zaklade ki jih vsebuje ustvarjajoče produktivno delo. Še Pestalozzi sam jih ni mogel s praktičnim delom in z lastnimi poizkusi prepričati, da bi utegnilo delo vendar biti važnejši vzgojni činitelj nego pa sam pouk in količina znanja. Treba je bilo nepričakovanega razvoja tehnike, industrije in načina proizvajanja, da so vsaj posamezniki uvideli nezadostnost in neprikladnost izobrazbe za današnje razmere, kakor jo nudi šola učilnica. In treba je bilo še svetovne vojne, ki je uničila ogromne gospodarske dobrine ter postavila v ospredje potrebo po delu, po izobrazbi in po pripravi za delo, da začenjamo tudi mi misliti, kako bi vzgajali k delu ter razvili vse produktivne sile učenca. In tukaj je v današnjih razmerah edini odgovor: izrabimo vrednote produktivnega dela, vzgajajmo z delom k delu ter razvijajmo z delom vse produktivne sile učenca. Odgovor na naše zahteve bi bile taka šola, ki vzgaja s produktivnim delom učenca vsestransko, ki ga vzgaja potom družbe za družbo, ter išče neprestanih vezi z življenjem. To pa je prava delovna ali produktivna šola, ki z enim mahom odstrani vse prej navedene nedostatke šole učilnice ter vzgaja res učence k samostojnemu mišljenju, razsojanju in ustvarjanju, ki razvija vse učenčeve produktivne sile, telesne in duševne, ki oblikuje njegov značaj in razvija v njem socialni čut ter podrejuje njegove interese interesom celokupnosti.

Predaleč bi zavedlo, če bi hotel še orisati tako produktivno šolo. Opozoril bi le na Belonskega »Die Arbeitsschule«, ki je prvo delo te vrste in ki odpre vsakemu nebroj novih perspektiv o možnosti razmaha naših šol. Opozoril bi nadalje tudi na nemško strujo »Die entschiedenen Schulreformer«, ki ima

približno iste težnje ter na razne zastopnike delovne šole, ki nam bodo itak že znani.

Zahteva današnje dobe je tedaj, da začnemo spreminjati šolo učilnico polagoma v delovno šolo, da opustimo stare metode in šablonski pouk ter poskušamo dohiti tudi z vzgojstvom vsesplošni kulturni razvoj. Ta problem moramo začeti temeljito proučavati in vse učiteljske organizacije so naravnost obvezane, da poskušajo doseči za najboljše učitelje stipendije za inozemstvo, kjer naj proučujejo sodobno šolstvo drugih narodov. Zato bi že jaz danes apeliral na UJU in na vse učiteljstvo, da zahteva energično — možnost študija v inozemstvu, da zahteva za to fondne in podpore od države ter poskuša dobiti za to potrebnih sredstev. Mi se ne smemo zabubiti ter se zazidati doma v naši domovini temveč moramo pazno zasledovati razvoj pedagoške in vzgojnih naprav pri drugih narodih ter sami uporabiti vse napredke v tej smeri. Zato je nujno potrebno, da navežejo naše učiteljske organizacije z učiteljstvom vseh kulturnih narodov, ki nam lahko karkoli nudijo, najožje stike. V poštev ne prihajajo samo Jugoslovani, temveč tudi Čehi in Poljaki, Rusi in Nemci, Francozi in Italijani. Le tako bo prospevalo lahko naše šolstvo in le tako ga bomo lahko prilagodili današnji pozno-kapitalistični dobi. Pri drugih narodih pa bomo našli tudi že razvito mladinsko gibanje, vodstvo mladine, ljudske visoke šole, nadaljevalne šole, prosvetne organizacije in sploh prosvetno delo v ožjem in širšem pomenu besede.

Paziti pa moramo, da ne zabredemo zopet v stari greh, da bi na račun naše individualnosti posnemali slepo tuje vzorce in tuje ideale. Kakor sem povdajal že od začetka, se moramo ozirati v vsem našem vzgojstvu na potrebe našega ljudstva, na značaj in duševnost našega kmečkega prebivalstva in našega delavstva. Kratkotrajno ustvariti moramo, rekel bi, svoje samostojno vzgojstvo, ki bi temeljilo na naših potrebah in bo nosilo našo individualno noto. To pa je le mogoče, če se približamo spet narodu, če se seznanimo z njegovimi ideali in cilji, z njegovimi željami in potrebami, z njegovim delom in načinom življenja, z vsem, kar ljubi in kar sovraži. Prava vzgoja tako poznanje širokih plasti naravnost predpostavlja, kajti nemogoče je vzgajati v pravem pomenu kogarkoli, ne da bi poznali njegovo duševnost in njegov značaj, ne da bi našli poti v njegovo dušo.

In zopet je poklicano v prvi vrsti učiteljstvo, da napravi ta velevažni korak ter se kot prvo približa ljudstvu, ki ga vzgaja. Že šola sama nudi dovolj prilike, da se učitelj seznani s starši otrok, s katerimi mora ostati tudi v pošolski dobi v neprestanih stikih. Mladina prireja igre, hoče imeti pevsko in tamburaško društva, si želi izletov, potrebuje lepih in koristnih knjig, kratkoma naša mladina si želi duševnih voditeljev, katerim bi lahko zaupala in se lahko nanje naslonila. Tudi naš kmet rad pokramlja o poljedelstvu in živinoreji, posluša z zanimanjem na kak način obdelujejo drugod zemljo in gojijo živinorejo, rad politizira in modruje. Vsepopsvodi je tisoč prilik, da se učitelj seznani z našim ljudstvom in ga duševno vodi. Naš človek sam na sebi je pasiven in konservativen, vedno potrebuje nekogar, ki bi ga suval naprej in ga drezal. Kdo je bolj pripraven, nego učitelj, seveda če je osebnost, da prevzame to hvalježno nalogo.

Če pa se učitelj res približa tistim plastem, ki jih vzgaja, če tvori z njimi harmonično enoto, tedaj nam predstavlja moč, ki je ne more nikdo zlomiti, tedaj je to hrast, ki se ne bo nikomur klanjal, ne vladi, ne režimu, ne stranki, ki je slučajno na krmilu. Nasprotno on bo dajal vladam smernice in direktive kot voditelj naroda, on bo tisti činitelj, pred katerim bo moralo kloniti vse drugo, kajti on bo takrat predstavljal pravo narodovo voljo. Danes žalibog ni tako; toda od učiteljstva je odvisno, ali bo tisti važni činitelj, ki bi moral biti kot vzgojitelj in voditelj ljudstva. Sramota je, da ima danes en duhovnik več vpliva na vasi kakor deset učiteljev, čeprav so ti lahko dnevno v stikih s starši, z brati učencev, z mladino in odraslimi. Vse to se bo spremenilo, kakor hitro se delokrog učitelja raztegne na vse prebivalstvo in zapusti ozke meje učilnice, kakor hitro bo stopil med ljudstvo ter vztrajno in požrtvovalno tam delal.

Takrat bomo tudi začeli ustvarjati samosvoje vzgojstvo, takrat šele bo se lahko začelo pravo prosvetno delo.

Še ene zahteve ne smemo prezreti. Osamljeno učiteljstvo bi težko vršilo te

naloge, če ne bomo poskušali pritegniti tudi delavoljne inteligence in vseh drugih činiteljev, ki prihajajo v poštev, če ne bomo poskušali ustvariti močne enotne fronte ter osredotočiti vseh sil na vzgojo kmečkega prebivalstva in industrijskega delavstva. Tudi ne bi bila akcija trdna in trajna, če ne pritegnemo k delu predvsem naše mladine in učiteljskega naraščaja.

Učiteljščnikom moramo preskrbeti več svobode ter jim omogočiti, da skrbijo vsaj za samovzgojo in samoizobrazbo, če že učiteljšče ni v stanu vzgajati vzgojiteljev in voditeljev naroda. Danes jim učiteljšča prepovedujejo celo poset javnih knjižnic, ovirajo mladinske organizacije in mladinsko gibanje — pedagogika pa se podučuje na tak način, da je to sramota za 20. stoletje in za nas Slovence. Po štirindvajset točk navede učitelj pri posameznih pedagogih, ki se jih nauče učenci na pamet ter jih zdrdajo v šoli pred očaranim vzgojiteljem. In dve uri takega pouka zadostujeta, da si ustvari učiteljščnik tako sliko o vzgoji in pedagogiki, ki je ne izbriše več celo poznejše življenje. Toda ne samo način podučevanja pedagogike, njeno stališče na učiteljšču in celoten sistem je tako pogrešen, da bo treba s to trhlo zastarelo institucijo kmalu obračunati ter najti boljšega načina, kako bomo vzgajali voditelje naroda. Za enkrat pa naj učiteljšče vsaj ne ovira mladega naraščaja, da si sam poišče potrebne duševne hrane, če mu je že samo ne more nuditi v dovoljni meri.

Naloga učiteljstva pa je, da vzame svoj naraščaj v zaščito, da mu preskrbi možnost samoizobrazbe ter mu daje tudi navodila in smernice, kako se naj razvija. V Ljubljani bo treba poskrbeti, da se seznanita podrobneje akademska mladina in učiteljski naraščaj, kar bo gotovo velikega pomena za nadaljnji razvoj vzgojstva.

Tako se morajo v bližnji bodočnosti strniti v eno falango učiteljstvo osnovnih, srednjih in višjih šol, delavoljna inteligenca, akademska mladina in učiteljski naraščaj ter tako postaviti temelje realnemu delu.

Moja naloga bi bila sedaj, da bi vse te probleme razvil in jih poskušal tudi rešiti. Ker pa je čas prekratek in ker sem menda že izpolnil določeno dolžnost, bi opozoril le na knjižico, ki je izšla pred kratkim pod naslovom »Problemi vzgoje najširših plasti našega naroda« in ki bolj na široko obravnava te in sorodne probleme.

Kategorične zahteve na vzgojnem poprišču bi se dale v današnji dobi za nas strniti v naslednje točke. 1. da obrnemo vso našo pozornost na vzgojo najširših plasti našega naroda, na vzgojo kmečkega prebivalstva in industrijskega delavstva. Razviti moramo tam speče energije ter jih usmeriti na rešitev današnje svetovne krize.

2. Zato moramo vzgajati človeka tako, da bo samostojno mislil in razsojal, da bo sposoben za samostojno ustvarjanje in udejstvovanje svojih sil, da bo priznaval najvišja etična načela. V to svrhu se mora šola učilnica začeti spreminjati v delovno šolo, ki je po današnjem stanju pedagogike edina v stanu vzgajati mladino v tem smislu.

3. Delokrog učitelja se mora razširiti na pred in pošolsko dobo, učitelj mora prevzeti vodstvo mladine in vse kulturno delo v svoji okolici.

4. Nujno potrebno je proučevanje vzgojstva tujih narodov, zlasti teh, ki so že posvetili vso pažnjo ravno vzgoji najširših plasti. Zato se naj pošljejo najsposobnejši v inozemstvo za gotovo dobo, da tam proučijo težnje, reforme, poskuse in duh šolstva ter vsega prosvetnega dela. Posameznim osebam se naj naravnost razdelijo naloge, kaj naj proučijo, na pr.: osnovno šolo, ali vzgojo učiteljskega naraščaja, ali vodstvo mladine, nadaljevalne šole, ljudske visoke šole, kulturne organizacije, mladinsko gibanje, varstvo dece in mladine itd.

5. Učiteljstvo mora dobiti vpliv na vzgojo učiteljskega naraščaja ter mora stopiti v najtesnejše stike z učiteljščniki. Podpirati mora njihove težnje, zahtevati, da jim dajo učiteljšča možnost samoizobrazbe, ki jim jo danes kratijo, da niti knjižnice jim ne dovolijo posegati in njihovo strokovno organizacijo ovirajo na vseh koncih in krajih. Nadalje mora delovati na energično reformo učiteljšč, ki danes ne odgovarjajo nikakor svojemu namenu. Toda o tem bo itak govora na glavnem zborovanju UJU v Ljubljani.

6. Učiteljstvo dela na to, da pritegne k vzgojnemu delu zaveden del inteligence in akademske mladine. Učiteljstvo vseh šol, inteligenca, učiteljski naraščaj in akademska mladina morajo

delovati enotno ter se medsebojno podpirati, če hočemo res vzgajati naš narod.

S tem pa apeliramo na vse učiteljsko, zbrano na današnji skupščini, da sprejme resolucijo, ki sem jo sestavil na željo ožjega odbora UJU v smislu svojega predavanja in ki obsega sledeče zahteve:

Učiteljstvo, zbrano na pokrajinski skupščini UJU v Ptuj, uvideva potrebo temeljite vzgoje in izobrazbe kmetijskega prebivalstva in industrijskega delavstva, kakor to zahteva celotni gospodarski, politični in socialni položaj naše domovine in vsega kulturnega zapada.

V tej smeri je pripravljeno napeti vse svoje moči, da se začne že enkrat s široko začrtanim in temeljitim vzgojnim in prosvetnim delom, ki se mora sistematično organizirati.

Osnovna šola mora postati podlaga in kulturno središče vsega dela med kmečkim prebivalstvom in industrijskim proletarijatom. Da se to uresniči, so potrebne dalekosežne in globoko segajoče reforme v smeri k pravi delovni šoli. Šola učilnica se mora izpremeniti v šolo vzgojevalnico.

Tudi se mora delokrog učitelja razširiti na pred- in pošolsko dobo tako, da postane učitelj centralna postava v vzgoji našega naroda in temelj vsega prosvetnega dela. Vzgoji učiteljskega naraščaja se mora posvečati več pažnje in predvsem se mora skrbeti za njegovo višjo pedagoško naobrazbo ter vzgajati močne osebnosti za voditelje naroda.

Vendar pa potrebuje učiteljstvo pri svojem velikopotezno zamišljenem vzgojnem in prosvetnem delu močne opore i v ostali inteligenci i v merodajnih faktorjih. V to svrhu je potrebno:

1. da se učiteljstvo in ostala inteligenca duševno zblížata v svrhu skupnega delovanja na polju vzgoje in prosvete;

2. da se začne skupno delovanje akademske mladine z učiteljskim naraščajem na učiteljskih, učiteljstva z akademsko mladino in ostale inteligence, zlasti vseučiliških profesorjev z učiteljstvom. Tako se bo samo po sebi sistematično organiziralo vse vzgojno in prosvetno delo.

3. da se učiteljstvo, ostala inteligenca, akademska mladina in učiteljski naraščaj približajo kmečkemu prebivalstvu in industrijskemu delavstvu ter poskušajo premostiti prepad, ki je nastal med njimi. Proučevati morajo njegovo duševnost in značaj, njegovo življenje, delo in potrebe, da tako položijo temelje naši samolastni vzgoji, ki mora vzeti smernice za vzgojo ravno iz naše duševnosti in naših potreb.

Na ta način upa učiteljstvo, da prilagodi vzgojo današnji dobi in našemu narodu, da dvigne nivo naše pedagogike ter pripravlja sistematično kmečko prebivalstvo in delavstvo na vse naloge, ki nam jih stavi današnja doba in ki nam jih prinaša razvoj.

Apelira pa na vse merodajne faktore, da ga podpirajo pri tem prepotrebem in težavnem delu.

Dvignimo našo državno zastavo!

Vsaka ideja ima tudi svoj simbol, svoj vnanji znak in znamenje, ki je njen reprezentant in predstavitelj v javnosti.

Vnanji znak, predstavitelj in simbol naše državne ideje in ideje našega narodnega ujedinjenja in edinstva je naša državna trikolora in naš državni grb.

Kier je doma ideja narodnega edinstva, tam ima plapolati tudi vnanji znak ter reprezentant te ideje — plapolati mora naša državna edinstvena trikolora, naša državna zastava.

Plapolati ima naša državna trikolora, ki je znak svobode in narodnega edinstva, za katero so dali življenje in za katero so krvaveli tisočiči najboljših sinov našega troimenega naroda. Kri nas spaja in le s krvjo se nas lahko razdvoji. S krvjo in življenjem je plačana naša svoboda in narodno ujedinjenje, zato povejmo vsakomur, ki se ga dotiče in ga bi hotel oskrnjati, da bo s krvjo in življenjem plačan tudi vsak poizkus iztrgati to idejo iz naroda, vsak poizkus ponižanja naše državne trikolora kot predstaviteljice našega narodnega edinstva, kar bi pomenjalo za nas oskrnjenje grobov naših narodnih herojev, iz katerih je zrasla naša svoboda, naše narodno edinstvo in teh simbol, naša državna trikolora in državni grb.

Povejmo mladini: da je spoštovanje naše državne trikolora in državnega grba — spoštovanje grobov naših na-

rodnih herojev, ki so umrli za našo nacionalno svobodo.

Dvignimo našo državno zastavo na najvidnejše mesto vedno in povsod, v znak spoštovanja in zmage naše svobode in državne edinstvene ideje, v svrhu najhujšega odpora proti vsakomur, ki bi skušal oskrnjati njeno idejo in čuvajmo njeno svetost kot največjo svetinjo naroda. Dvigajmo jo ponosno pred sovražnikom, dvigajmo jo samozvestno pred četami naših borcev za državno in narodno edinstvo!

Naš državni grb se ima blesteti v vestibulu vsake šole; pod njim ima mladina pohajati v hram prosvete; ponosno zroč na našo nacionalno državno trikoloro naj odhaja — iz šole!

Mladina naj vidi v naši državni trikolori zapisano vso našo zgodovino, našo borbo in našo častno zmago ideje naše narodne osvoboditve in ideje narodnega edinstva! Ona naj bo ponosni reprezentant naše države v vnanjem svetu.

Državni prapor naj bo mladini vodnik v vsem njenem nacionalnem hotelu: kadar bo on zaplapolal na ozemlju naših neodrešenih bratov, bo dokončan naš boj za naše popolno ujedinjenje!

Državna zastava in državni grb sta dve dobri vzgojni sredstvi, ne samo za mladino temveč tudi za odgojo najširših mas naroda.

Priznajmo — da smo se jih dosedaj premalo posluževali!

Srednješolski vestnik.

—sr Ustanovitev tiskarne profesor-skega Udruženja. To vprašanje se je tudi razmotrivalo na kongresu professorskega Udruženja v Sarajevu. Ravnatelj Marković je poročal o sestavljanju in izdajanju enotnih učnih knjig za celo kraljevino, iz katerih mora končno enkrat izginiti vsaka sled provincializma in plemenskih razlik. Profesor in prosvetni delavec se mora emancipirati od raznih knjigotržcev, ki pisatelje samo eksploatirajo. Stavljali kot vzor Učiteljsko tiskarno v Ljubljani in slovenske učitelje. Po obsežni stvarni debati je kongres sklenil ustanoviti tiskar-niško zadružno srednješolskih nastavnikov in prosvetnih delavcev; nalogo naj izvede glavna uprava sporazumno s sekcijami.

—sr Šolski uspeh na mariborskih srednjih šolah. Na državnem ženskem učiteljskem v Mariboru je bilo ob koncu šolskega leta 94 gojenk. Med temi je dobilo odliko 25, prvi red 51, ponavljalni izpit jih ima 16, padli sta 2 gojenki. Prvi red v vedenju jih ima 84, drugega 9 in tretjega 1. — Na državni gimnaziji je bilo koncem leta 467 javnih učencev in učenk. Med njimi je 59 odličnjakov, 282 sposobnih, 53 jih ima ponavljalni izpit iz 1 predmeta, 31 iz dveh predmetov, nesposobnih je 41, neredovan je 1 in 5 privatistov. — Na državni realki je bilo vseh učencev 434, med temi 28 učenk in 3 privatisti. Uspešno je dovršilo šolsko leto 272, med temi je 32 odličnjakov. Ponavljalni izpit iz 1 ali 2 predmetov je dobilo 120 učencev, z nezadostnim uspehom je bilo klasificiranih 37 učencev, med temi mora 5 učencev zapustiti zavod. Štirje so ostali nerodovani.

Vestnik meščanskih šol.

—c Program UJU in meščanska šola. O tem razpravlja v prvem zvezku »Grajanske škole« strok. učit. Fr. Šegula. Dotiče se razprave tov. Jovo P. Jovanovića na III. glavni skupščini UJU v Sarajevu, ki jo je priobčil »Učiteljski Tovariš« v letošnjem letu. Proti meščanski šoli se je izjavil tudi drugi referent na skupščini v Sarajevu, zem. škol. nadzornik tov. J. Radovanović. Prepričani smo, da je mnogo krivde nerazumevanju za meščansko šolstvo učiteljstvo samo, ker se ogiblje skupnemu sodelovanju z ljudskošolskim učiteljstvom.

Trgovsko-obrtno in kmetijsko šolstvo.

—t. Učiteljstvo in temeljni vzrok nedostatka kmetijskega pouka. Res je žalostno, kako je še marsikje zanemarjeno kmetijstvo, ki bi se mu morala kot osnovi vsega gospodarskega življenja posvetiti največja pozornost, zlasti pa še danes, ako hočemo ozdraviti naše razdrpane gospodarske razmere. Tega se sicer dobro zavedajo vsi kulturni činitelji in pozivajo učiteljstvo, naj stori tudi v tem pogledu svojo dolžnost, naj z besedo in primerom kaže pot do boljšega in izdatnejšega kruha. Seveda se smatra kot naravno, da mora biti učitelj tudi na tem polju vseščak, možster, ki je padel z nebes. Ker pa takih čudežev žalibog ni, se mora dati učitelju prilika, da si pri-

dobi potrebnega teoretičnega in praktičnega znanja. Na učiteljskih zasedanjih strojem nima časa, pečati se intenzivneje s poukom modernega kmetijstva in zato je nač zelo domankljivo znanje o poljedelstvu, ki ga prinese učitelji z zavoda, ako ni slučajno sin naprednega kmetovalca. Vrzel se mora zamašiti torej pozneje. A samo iz knjiž se kmetovanje ne da naučiti, tukaj je neobhodno potrebno praktično delo. V Sloveniji imamo več kmetijskih šol, kjer bi se morali prirejati tečaj za učitelje v večjem obsegu in pod ugodnejšimi pogoji nego doslej. Le na ta način bi dobili zadostno število kmetijsko izobraženega učiteljstva in bi s tem goma potihnile goste pritožbe naroda, ki so z njegovega stališča povsem upravičene. Zelo krivično pa je zvrčati vso krivdo na naš stan in mu očitati nedelavnost in brezbržnost v tem ali onem oziru. A naravnost gorostasna je zahteva, da naj bi bil učitelj vseščak na vsakem polju, hkrati izborni pevec, risar kmetovalec itd. itd., kar je mogoče le z omejitvijo na malo strok. Tembol je nezaslišana, ko se v isti sani odreka upravičenost do višje izobrazbe in enakovrednost z absolventi srednjih šol. Živahno gibanje v novejšem času svedoči, da učiteljstvo resno stremi po izpopolnitvi svoje strokovne in in splošne izobrazbe. A da ni še na višku, ni krivo samo temveč razmere, v katerih živi. Zato je treba materijskih sredstev, zadovoljivega gmojnega položaja, zakaj ves idealizem postane iluzoren, ako so uničene fizične moči in vera v socialno pravičnost.

Jofran.

—t Obrtno - nadaljevalna šola v Mariboru. Obrtno - nadaljevalna šola je štela v šolskem letu 1922/23 20 razredov z 836 učenci (624 vajencev in 212 vajenk); večje število se je moralo odkloniti, ker iz gmojnih razlogov ni kazalo otvoriti nadaljnjih razredov. Učni smoter je doseglo 538 učencev (385 vajencev in 153 vajenk, ostali so ali prej izstopili ali niso bili redovani ali pa niso izdelali. Po materinščini so bili razen 147 Nemcev (96 vajencev in 51 vajenk) vsi učenci slovanske narodnosti. Učne uspehe v risanju in pismenem delu je pokazala razstava koncem šolskega leta, ki je dokazala, da je razvoj šole ugodno usmerjen. Glavno težkočo je tvorilo tudi letos gmojno stanje zavoda, ker so stroški pri sedanjih razmerah ogromni, malodane vse breme pa bi morali nositi krajevni činitelji.

Vestnik upokoj. učiteljstva.

—up Društvo vpokojenega učiteljstva Slovenije je imelo svoj redni občni zbor na Cirila in Metoda dan 5. julija t. i. v I. mestni šoli na Ledin. Udeležba je bila sijajna. Predsednik g. Lokar pozdravi navzoče, se spominja onih šestih društvenikov, ki so se v času od lanskega občnega zbora, preselili v večnost. Nato je poročal tajnik v odborovem delovanju v poslovnem letu. Pravih članov ima društvo 129 in 6 podpornih članov. — Po poročilu blagajnikovem je imelo društvo 14.821,28 dohodkov, 7.524,56 izdatkov, torej 7.296,72 pribitkov. Pregledovalca računov g. Benedek in g. Krener sta našla račune v popolnem redu. Sledila je volitev novega odbora in bili so izvoljeni sledeči: gg. Ivan Lokar predsednik, Dragotin Benedek podpredsednik, Martin Breznik tajnik, Fran Schifferer taj. nam. Gospodična šol. rav. Marout Marija blagajnica, g. Ivan Gantar blag. namestnik, g. Fran Kavčič odbornik. Pregledovalca računov g. Pi-brouc in g. Javoršek. Po odborovem nasvetu je občni zbor sklenil, da ima od sedaj naprej vsak pravi član društvu plačevati letnino v znesku 3 Din. Tako se zasigura za vse čase trden obstoj — društvu; ker 2 din. prideta v društveni rezervni sklad — 1 din. pa se porabi v režijske društvene stroške. Prispevki za vsak smrtni slučaj so 2 din. 50 para. Društvo bo plačevalo zanaprej dvakrat toliko dinarijev, kolikor je pravih članov ob času smrti istega člana. Podpora bo od sedaj znašala nad 1000 kron. Društvo vabi k pristopu.

Vestnik zabavilj in učit. ženskih ročnih del ter gospodinjstva

—k Na pokrajinski skupščini v Ptuj je Savinjsko učiteljsko društvo predlagalo, da se kandidatnje za učit. ženskih ročnih del, ki nimajo meščanskošolske izobrazbe, ne sprejemajo k izpitu. — Odsek je podpiral predlog z ozirom na službeno pragmatiko in ker je itak že velika nad-produkcija uč. ž. r. d.

Vestnik za učiteljski naraščaj.

TURNEJA PEVSKEGA ZBORA DRŽ. UČITELJSK PO BOSNI, HERCEGOVINI IN DALMACIJI. OD 29. JUNIJA DO 15. JULIJA 1923.

Dubrovnik.

9. julija.

Polnoč je odbila v samostanski cerkvi »Male braće« in ravno kar se je poslovil od mene Padre Sokol, naš angeli varuh v Dubrovniku. Pisal sem iz Ljubljane, naj nam aranžira koncert, naj se pobriga za nas. Poleg narodne ženske zadruge, Pčelic, Nacionalistične mladine in učiteljstva je bil on duša vsega našega tukajšnjega bivanja. Brez njega bili bi kot ladja brez krmla na viharjem morju. Padre Sokol, kakor ga zove staro in mlado v Dubrovniku, profesor teologije, velenadarjen muzik, človek - srce, sprejel je naš pevski zbor in mene pod svojo toplo kuto in bil nam svetovalec, pomočnik, branitelj, tovariš, oče.

Čez kolosalno Posovo poje pripeljal je vlak v petek zvečer v Gruž. Na postaji učiteljstvo, narodna društva, Orju-na, Sokol itd. Prisrčen sprejem, iskrene besede. Mladina, izmučena od dolge, vroče vožnje se je nastanila v novi zgradbi penziona »Wregg«, ljubeznjive in domače, slovenske štajerske rodbine, ki je ves čas po roditeljski skrbela za našo deco. A ta je gledala samo morje, morje! Naše, Jadransko morje! Nastanili so se naši otroci kot grojje in spali, spali. Blagajnik naš je plačal za osebo; stan, za jutrek, obino kosilo in obilno večerjo na dan 35 Din, kar je v Gružu, pa tudi v Ljubljani lapalija. Sploh je Ljubljana najdražje mesto. V Mostaru je goveje meso prama po 9—10 Din kilogram, v Sarajevu in Dubrovniku ne mnogo dražji. Vse zija, ko pripovedujemo, da je pri nas meso po 25—30 Din. Kdo bi verjel?!

Jaz sem prišel iz Sarajeva šele v soboto zjutraj, ker sem moral rešiti prvi naš disciplinarni slučaj. Šlo je vse po sreči. Komaj sem se umil, že me čaka Padre Sokol, ki me do sedaj ni izpustil iz svojih dobrih rok. Stanko Premrl mu je pisal, naj mi stori vse to, kar bi storil njemu. In tako sem postal gost samostana »Male braće« v Dubrovniku, kar je bilo že radi tega dobro, da sem lahko brez polurne hoje iz Gruža uredil na »licu mesta« vse kar je bilo treba za dva koncerta. In kdor je kdaj aranžiral koncerte, ve, da to ni malo. Nakopal sem si v Hidžah, težko indispozicijo črev in še sedaj me poganja ponoči in podnevi v skrivne kote tihega samostana. To vam je samostan, poln arhitektoničnih, romanskih krasot, častiljivih starin, izvrstnih obedov, težkega črnega vina za bolne goste. Kako iskreno se je briga zame kuhar Fra Egidij Fragač, povpraševal po mojem zdravju gvardijane O. Josip Matović, skrbel zame frater Ambrozio, doma iz Loke pri Mengšu! V vrtu klanstra pa oranže, citrone, granatna jabolka, fige, mirta, agava, kaktus. To so naši otroci gledali, ko smo prvi-krat korakali v soboto zjutraj iz Gruža v Dubrovnik. V sredi poti, na najvišji točki sinje, brezkrakjo, kakor steklo mirno morje. Ahanje in ohanje, nemo začudenje. Krasen je Dubrovnik, najlepša točka naše dalmatinske riviere. To zidovje, priča slavne dubrovačke republike, ponos Gundulića in za njegovim ozadjem silni (Srdj) ter večno zeleni otok Lokrum. Odkorakali smo v spremstvu učiteljev in nacionalne mladine mestno obzidje, podružnica F. S. nam je pomagala pri koncertih, pri posetu Lokruna, a vse je vodil Padre Sokol. Celo pri mestni občini izposloval nam je odbitek kopališke takse v obliki ravnatoka velike podpore. Prvi koncert smo absolvirali v dvorani Sokolarne. Tja poleti vsled vročine ne gre živa duša. A zgodil se je čudež. Našega prijatelja agitacija od meščana do meščana je napolnila dvorano do vrha. Želi smo triumfe. Nemci, čestitke, pokloni. Vse je radostno, navdušeno. Oj ti Slovenci! Pa so bili res junaki ti vaši mladi pevci. V nedeljo pa smo imeli koncert pred kavarno »Dubravka«, »Na Pilama«. Hotel ga nam je prekrizati »Nebeški Gromovnik«, a večer nam je dal le svež in krasen. Ves širni prostor, vsa ta stoglavna publika ploska naši pesmi in se je raduje. A današnji dan je samo naš. Ogle-dali smo si Lokrum, ta, sedaj, žal, na pol zanemarjeni biser dalmatinskega otočja, poln prekrasnih partij, divnih razgledov, nebeških vrtoč. V dvorcu se nahaja državni sanatorij za bolne otroke cele kraljevine. Cela velika kopa jih je tam, ki jih goji in živi država. Pod okriljem usmiljenih sestrah se razvijajo krepko in na njihovega »Slovenca, Srba in Hrvata« zapeli smo jim v kapeli nekoliko pesmi. Premislite, bil je tam pred nedavnim ča-

som tudi edini slovenski otrok iz Maribora! In kako bi jih lahko bilo 20 in več! Naši pevci se kopljejo v morju, midva s Padre Sokolom pa sediva na hladni verandi, pije čaj z mlekom in kujeva narčre za bodoče leto. Ravno kar se je poslovil od mene. Celica je mirna, prepodila sva vse zloglasne komarje in bela, nepretrda samostanska postelja vabi. Treba je vstati ob 5. uri, kajti »Petka« odjadra iz Gruža že ob 7. uri.

Na Hvaru,

10. julija zvečer.

To je bila nebeška vožnja. Kapitan »Petke«, parobroda Dubrovačke paroplovitve, nam je izročil ladjo, kakor svoj dom. Razprostrli smo se na krovu, kakor na domačem travniku. Gruž je mineval, še se je videl robec Padre Sokola, še roke pozdravljajočih nas Gružanov in Dubrovničanov, pesem naša je šla po morju in izginil je za nami, zapuščajoč samo neizbrisen spomin, stoletni, ponosni Dubrovnik. Na Korčuli godba, narodna društva, učiteljstvo, pevci, pozdravi, vino, pecivo, skratka: polurni praznik, ki ga v sanjah nismo pričakovali. Zapisali smo si Korčulane v srce in bodo nam vesel, jasen spomin. Zamogli smo jim dati za njihovo gostoljubnost le našo pesem, krepke, rodoljubne besede in topel objem.

Isti sprejem v Velliluki. Kako so ti ljudje dobri! In kako drugače gleda sedaj naša mladina, naš bodoči učiteljski naraščaj na naše dalmatinske brate! Duše so se razmahale, srca se odprla. Oči se zbištrile. Sedaj sodimo in ljubimo sami!

Na Hvaru nas še v temni noči pozdravlja narod, govori rojak g. Potočnik, a mi smo trudni, oči se zapirajo, glave klonijo k snu. Rekli so, da dospemo v Split že zvečer, a višji, pomorsko-štrajkovni razlogi drže nas do jutra na Hvaru. Med tem nas pa na Splitski obali čakajo iz glumskega kongresa vračajoči se operni pevci-Slovinci. Pa prijadra Salona, ki je pozneje odpeljala iz Dubrovnika, kot mi, a jo vodi vojna mornarica, in zaori »Vasovalec«, pa »Živeli Slovinci«, »živeli Adamič«, a glas »Adamiča nema, dodje sa Petkom« iz krova Salone popari vsa obala. In vendar sem brzojavil iz Dubrovnika, da pridemo s »Petko«! Toda negotove pomorske plovbene razmere v tem času štrajka so zmešale vse načrte, vse račune, vse pojme. Mi pa tačas sedimo na Hvaru.

Split,

13. julija.

V Dubrovniški agenciji Jadranske plovitve so mi rekli, da 13. t. m., to je danes odpluje Salona iz Splita v Bakar. Na to zatrdilo šele sem se s svojim zborom podal v Split. Od tu smo se hoteli odpeljati danes jutraj z železnico v Šibenik, prirediti tam koncert in zvečer počakati Salone, ki se tu ustavi za pol ure. Ako bi pa Salona ne bilo, preostala bi nam pot iz Šibenika preko Knina po Steinbeisovi železnici do Prijedora, Sunje, Zagreba itd., ali preko Knina peš čez 50 km do Gračaca in od tam z železnico na Ogušn. Dve progi katere bi brčkone strašno drago plačali z zdravjem, časom in v katerih sredini bi brčkasi ostali brez denarja, kajti šla nam je že trda. Preko-račili smo dobo našega potovanja vsled negotovih plovitbenih razmer že za tri do štiri dni in izdatke smo že iz Dubrovnika pokrivali z dohodki koncertov. Če bi nam ti ničesar ne nesli, ne vem kako bi se prejedli do doma.

Prijadrali smo ob 6. zj. 11. julija v Split.

Niti roke ni na obali. Ki bi se nam dvignila v pozdrav. Kdo je mogel vedeti, da pridemo navse zgodaj? Čakali so nas ponoči. Vlekli smo se s svojo prtljago kakor ameriški izseljenci v mesto. Pozdravljani, starina Dioklecijan! Ubrali smo jo na vrt gledališke restavracije, čitali med potom na hišnih oglih, da priradimo danes koncert in srce se nam je olajšalo. Zdi se, da je »Guslar« vse uredil. Samo nikogar ni, ki bi nas sprejel. Na vrtu gledališke restavracije je razpoložila naša mladina svoje trudne kosti, jaz pa in naš blagajnik začela sva begati za ljudmi po mestu. Zgodaj je, vse še spi. A med tem je prinesla sreča tajnika pevskega dr. »Guslar«, g. Marjanovića in še nekaj drugih prijateljev in stvar se je takoj zasukala. Fantje so plegli prostore v zavetišču F. S., dekleta pa so dobile ležišča, pripravljena že za Sokolski zlet, v osnovni šoli na Plinovi ulici. Vse v redu. Po kratkem oddihu si je mladina pod vodstvom članov F. S., Orjuna in gospodov slovenske kolonije ogledala častitljivo mesto, se šla kopat, mi drugi pa smo uredili vse potrebno za koncert, obiskali ljubezne rodoljube g. dr. Lavša, Smolčiča, župana dr. Tartaglio, pokr. namestnika dr. Metličiča itd. Povsodi pa nas je potrla vest, da Salona brčkone ne pri-

de več, kajti prikaz vojnega ministrstva zahteva izkrcanje vojne mornarice iz privatnih parobrodov. Pripominjam, da se je to po našem prihodu v Bakar tudi zgodilo, in smo se mi takorekoč ujeli za rep.

Kaj sedaj? Po iskrenem prizadevanju ravnatelja zadr. gosp. banke gosp. Smolčiča bi za najhujši slučaj dobili »Anuncijato«, motojedrnjačo, ki bi nas naložena s kamenjem, prepeljala pod vodstvom kapitana g. Kozulića do Sušaka in to brezplačno. A to je ladjica, čez katero pljuske vsak večji valček, ki se ustavi v slučaju slabega vremena po več dni za vsakim oglom, ki ima za ležišče samo kamenje. Kako se prehraniti, ako bi nas slabo vreme zadržalo pet, deset dni? Sreča naša je hotela, da je šel ta kelih trpljenja mimo nas.

Včeraj smo imeli na vrtu gled. restavracije svoj drugi koncert. Na mojo prošnjo je radevolje sodeloval pri koncertu g. J. Rijavec, beogradski operni pevec na katerega gredo Splitski kot muhe na med, ter znameniti kvartet Jugosl. solistov, gg. Rijavec, Turinski, Ertel in Tucaković. Privabili so toliko ljudi, da nam je zmanjkalo vstopnic in prostora. Moralni in materialni uspeh nad vse pričakovanje. Bili smo iz vode. Vrh tega se je potrdila vest, da pride »Salona« gotovo. Kdo nam sedaj kaj more? Slovenska kolonija z gg. Trolia, Finžgar, dr. Eržen, dr. Kosi, Sostoslav Peruzzi itd. itd. je rajala z nami, se veselila, nas gostila, nas spremljala. Bili so to visoki, praznični dnevi. Čas odhoda je tu. Salona čaka. Vse se gnete na krov. Pozdravljeni vi »Guslarji«, do svidenja bratje Slovinci in Hrvati. Naprej!

Bakar,

14. julija opoldne.

Krasna noč je za nami. Za nami je stotisočluni Šibenik, oni Šibenik, ki smo ga zaman snubili, ki se je našega obiska, našega koncerta otrese, za nami rana našega telesa, Zadar, za nami vsi ti sivi otoki, vse brezmejno, milijon zvezd odsevajóče morje. Bakar, poslednja bridka postaja Križevega pota. Konstatirali smo tik pred izkrcanjem en slučaj morske bolezni v naših še vedno čilih in veselih vrstah. Treba tudi morju plačati davek. Gdč. F. je plačala za vse nas. Hvala ji! V Bakru strašna vročina, prah do kolen, šmarjetni semenj, visoki greben, ki ga treba prelezi do postaje. Krčmarica Slovenka nas je prepodila kot nadležneže iz svojega »Gradskega vrta«. Zatekli smo se v kavarno »Jadran«, kjer smo popili belo kavo in hajd v gor! Šli smo, kot romarji - berači po ostrem kamenju, silnem prahu, žgoči vročini. Ta pot je bil kot črna senca na našem solnčnem potovanju. Fantje so s silnim naporom pripekljali, prežgani od solca, sivi od prahu, prtljago na postajo. Dali so nam udoben voz in brzovlak nas je jadrno potegnil proti Karlovcu. Plase! Še zadnji pogled na morje!

Ljubljana,

16. julija.

Doma! Ali verujete, da jih je včeraj jutraj na postaji bilo več kot polovica, ki bi šli radi še dalje, dalje? Vse je zdravo veselo, samo resnejši so, izkušenejši, umnejši. Znajo spati celo na eni nogi, ako treba; znajo biti žejni, gladni, prestanejo z lahkoto solnce in dež, vročino in mraz, a peti ne znajo več. Izpeli so se dodobra. Vse svoje pesmi so pustili v Bosni, Hercegovini in na Jadranskem morju. Prav je, naj tam ostanejo; saj to je bilo edino, kar smo mogli dati svojim bratom tam doli.

V Karlovcu nam je postregla širom hrvatskega Primorja znana gostilničarka g. Matoković, na postaji nas je nekoliko opljuval, obljajal in ozmerjal »Hrvatski Soko«, slišali smo republikansko himno, Radičevske poveljevalne pesmi, a gledali smo raje čez Gorjance proti beli Ljubljani.

Čim bližje Ljubljane, tem veselejši je moj zbor. Ne morem se načuditi tem mladim, krepkim, junaškim ljudem. Ako se bodo držali vse življenje tako trdno in samozavestno, dobil bo naš narod učitelje, na katere bo lahko ponosen. G. dr. Šerko je imel presneto malo posla; dal je za zabavo iniekcije, a njegove vesele, iskreno zabavne besede bile so najboljše bodrilce za nas vse. G. Lasbacher je prišel s prazno torbo domov. Ne, ni res! Bilo je še toliko v nji, da smo mi pri današnjem poslovnem sestanku v zahvalo za njegov presneto odgovoren in težak posel podarili v znak hvaležnosti s srebrnom okovano listnico. Tudi dragi naš prijatelj in vedno veseli, skromni tovariš g. Dekleva je prišel na sestanek. Pomagal mi je zvesto vso pot. Fantje so mi izgubili klavirski part skladbe »Dobro jutro« in g. Dekleva nas je v Splitu na sle-

po srečo spremljal na pamet. G. Arnsšek, vedno ažurni in korekten; se je peljal že včeraj domov in dame - spremljevalke, energične in skrbne, tudi. Vsi vedo, da smo jim za njihovo prijateljsko pomoč iskreno hvaležni. Poslovljni sestanek so posetili tudi zastopniki Slov. Matice in Lj. Zvona, znajoč ceniti naše slovensko glasbeno pionirsko delo.

Razšli smo se veselih oči in lahkih src. Vseskozi smo držali visoko čast naših zavodov, čast Slovencev. Zdi se mi, da nisem ošaben, ako trdim, da sem našemu bodočemu učiteljskemu naraščaju z opisano turnejo storil veliko in dobro delo.

Emil Adamič.

Splošne vesti.

— Zastopni ki vlade na kongresu UJU.

Oficijsko zastopa ministrstvo prosvete na kongresu UJU v Ljubljani načelnik za osn. nast. v ministrstvu prosvete g. Jovo Dj. Jovanović, osebno pa zastopa ministra prosvete načelnik min. prosv. dr. Svetolik Stevanović.

— Udeležence kongresa opozarjamo na serijo umetniških razglednic Ljubljane, ki jih je založila Učit. tiskarna v krasnem barvotisku in so v razprodaji.

— Odlikovanje nadzornika Lichtenwallnerja. Dne 27. julija se je vršila na okr. glavarstvu v Mariboru redka slavnost. Nj. Veličanstvo kralj je odlikoval okrajnega nadzornika gospoda Matija Lichtenwallnerja z redom sv. Save V. vrste. Gosp. okrajni glavar Dr. Lajnič je zbral v predsestveni dvorani svoje uradništvo in zastopnike okoliških šol ter je v daljšem govoru našteval zasluge, ki si jih je slavjenec stekel v teku svojega delovanja na prosvetnem polju in na polju narodne probude ljudstva.

— Nadzornik Lichtenwallner je služboval kot učitelj v Rušah, to je v kraju, ki je po zaslugi tamkajšnjega učiteljskega kluba hudim naskokom mariborske nemškutarje vedno ostal narodno zaveden. V svetovni vojni je zaslovel ta kraj pod imenom »Mali Beograd« in učitelji kot »beograjski Srbi«. Ni čudo tedaj, da je celokupno učiteljstvo romalo v graške ječe. Ne bodem slikal teh grozot in tega trpljenja, ki ga je prestalo ruško učiteljstvo v tistih težkih dneh, ker to se opisati ne da. — Nadzornik Lichtenwallner je bil ves čas učiteljevanja vzor mraveljske marljivosti in delavnosti. Ni ga bilo pokreta na šolskem polju, ki bi ga on ne zapazil. Vse pridobitve na pedagoškem polju je s paznim očesom zasledoval ter je vestno preizkusil v svojem razredu. Ni je bilo važnejše metodične knjige, ki bi je ne našli tudi v njegovi biblioteki. Držal je vedno korak s šolskim napredkom. Zato je tudi umevno, da se mu je brez premisleka po prevratu podelilo nadzorniško mesto za okraj Maribor. Sedaj šele je dobil priliko, da naloži svoj bogati pedagoški zaklad, pridobljen v mnogoletni praksi in v skrajni marljivosti, plodonosno med svoje učiteljstvo. Postal mu je ne le uradni predstojnik temveč tudi dobri učitelj in vestni voditelj. Zato mu tudi učiteljstvo iskreno čestita k visokemu odlikovanju.

Jedna važna izložba. Splitski Jugoslavenski Narod piše: Uprava škole na prokurativama na vas mah uređuje svoje prostorijske. U ovoj školi održat će se još ovih praznika izložba školskih radova za cijelu Dalmaciju. Presjednik učiteljskog udruženja, učit. Aleksander Devčić, dobio je u to ime šest mjeseci dopusta da po Dalmaciji proputuje u svrhu propagande i organizacije iste izložbe, ka ošto i u svrhu sakupljanja dio-nice za gradnju učiteljskog doma što bi se imao podignuti na jednoj od najlepših novih ulica grada uz trošak krvavih žuljeva istog učiteljstva sumom od četrir do pet milijona dinara. Dom, osim što će biti ukras gradu, bit će, što je najvažnije, svojom nutarnjom uredbom takav, da će zadovoljavati svim higijenskim i pedagoško-didaktičnim propisima. Istina je, da su česte izložbe umorile estetički osjećaj i ispraznile ke-se, ali poznata ljubav splicana za sve što je dobro ne će se ogriješiti o svoj poznati kuriozitet i poletit će mahom da se uživajo ljepota, izvedenih napokon od njihove stotine dječice. Dan otvora bit će svojevremeno od predsjedništva društva plakatiran.

— K dopisu iz Toplic pri Zagorju ob Savi. V zadnji številki »Učit. Tov.« se v obrambo tovarišev F. Kozjaka in M. Pelka na razna očitavanja v »Orjuni« na dokaj neumestni način omenja moja malenkost, kar bi pri stanovskih tovariših lahko vzbudilo sumnje, da sem mor-da z napadom v Orjuni v kaki zvezi. Stanovska čast mi narekuje, da odvrnem v tem oziru v naprej vsak najmanjši dvom o mojem poštenju, ker nepod-

pisan nisem in ne bom nikoli nastopal proti nikomur v časopisih. Tudi ni res-nica, da sem prejel kako odlikovanje od Rdečega križa, pač pa sem bil odlikovan z vojnim križcem za civilne zasluge za mnogostransko dobrotvorno delovanje v najrazličnejših funkcijah med težko preizkušanim prebivalstvom našega industrijskega kraja in okolice. Odlikovana tačas iz znanih vzrokov seveda nisem mogel odkloniti; da pa nisem delal za zasluzne križce, vedo po Zagorski dolini in okolici vsi oni sodelavci-minerji, ki so z mano vred lajšali med vojno s člo-vekoljubnim in zaupnim narodnim de-lom nad domačini in okoličani prehod iz avstro-madžarskega jarma v svobodno Jugoslavijo. — Levstik Janko, nadučitelj in tč. predsednik okr. učit. društva za litijski okraj v Zagorju ob Savi.

— Oni tovariši, katerih otroci študirajo v Mariboru, se lahko obrnejo radi stanovanj na tov. Davorina Vodenika, Maribor, Gosposka 46/II., ki posreduje v imenu »Učit. doma« v Mariboru. Pis-mu je priložiti znamko za odgovor.

— Maturantje 1. 1903 iz Kopra: Zglasite se podpisaneu radi proslave 20-letnice o priliki velesojma v Ljubljani v dne 8. in 9. septembra. Živi in zdravi smo še vsi razen pokoj. Perčiča, ki nam ga je ugrabila vojna furija v Kar-patih. Kje ste? Zglasite se in ganite se — saj je mera doživljajev tu in preko meje v Jul. Krajini polna in potrebna izpraznjenja v prijateljskim krožku. Zdravstvujte!

Naše narodno prosvetno delo.

Anketa o našem narodnem prosvetnem delu.

MARIJA GODEC:

NARODNO - PROSVETNO DELO IN UČITELJICE — TER »DRUŠTVO UČITELJIC«.

Ni pa potreba, da bi jih moški vzgajali, to lahko same oskrbimo v — »Društvu učiteljic«.

Nekateri tovariši smatrajo n. pr. »Društvo učiteljic v Mariboru« kot neko bojno društvo. Imenoval ga je tako tovariš celo nam v obraz. Morda za to, ker je nastalo v dobi boja za enakopravnost poročenih učiteljic?! Motijo se cenjeni tovariši. Inicijativa za ustanovitev društva ni prišla od te strani in ne iz tega vzroka, ampak je došla iz Beograda. Povod pa je bil: utrievanje narodnega edinstva med ženstvom, krepitev zavesti ženskega učiteljstva, vzbujanje zanimanja za ženska kulturna vprašanja, vzgoja in nadaljna izobrazba učiteljic, zanimanje za ženski učiteljski naraščaj in šele kot zadnje skrb za dosego vseh pravic, ki gredo učiteljicam.

»Društvo učiteljic« ni v prvi vrsti stanovsko društvo, ampak žensko društvo, katerega člani so le učiteljice, ker kot tako žensko društvo ložje deluje, zbog enake stonje izobrazbe svojih članic in ker širi svoj vpliv ne samo na ženstvo enega kraja, ampak cele oblasti. Kakor sem že omenila zgoraj, obstoje po mestih in večjih krajih ženska društva, a pri teh se učiteljica izgubi v množici in tudi nima zadostnega vpliva in delokroga. Saj poznamo človeško slabost; oseba se ne ceni po notranjih vrednostih, ampak po zunanostih: tako igrajo prvo vlogo v ženskih društvih — soproge vodit-nih mož, soproge veljakov, bogatašev itd. brez ozira na zmoglost, razsodnost in veselje do stvari. Učiteljica tam ni enakopravna z drugimi: vodstvo, vpliv in čast imajo soproge prvakov — učiteljici prisodijo delo, ki ga drug ne vrši.

V »Društvu učiteljic« na je vsaka tovarišica enakopravna, vsaka se lahko udeležuje po svojih zmoglostih in razpoloženju. Članice pridejo od vseh strani, iz bližnjih in daljnih krajev. Dobro misel, ki se je porodila na zborovanju, ponese vsaka v svoj kraj službovanja in to v naizdašnjo gorsko vasico ter jo tamkaj lahko udeležuje.

Učiteljice se v društvu, kjer so same med seboj ložje privadilo javnega nastopa in govora: kar je pač potrebno, ako hočejo potem nastopati doma v drugih društvih. Saj se nam vedno predbaciva, da ne znamo nastopati in govoriti.

Navedla sem prei razna vprašanja, o katerih bi bilo potreba poučevati naše ženstvo. Vsako tako vprašanje je že program za celo vrsto predavanj. Učiteljice na se bodo morale za to nalogo šele same pripraviti. Potom raznih predavanj in kurzov misli »Društvo učiteljic« svoje članice poučiti na različnem polju ženskega delokroga.

(Dalje stran 9).

Zadnja poročila.

Potek zborovanj in prireditve ob drugem kongresu jugoslovanskega učiteljstva v Ljubljani.

Ljubljana pozdravlja jugoslovanske učiteljske goste.

Z ljubljanskega Gradu pozdravlja došle goste jugoslovanska trobojnica. V svečano obleko so odeta tudi mestna poslopja. Zgledu in pozivu ljubljanskega župana je sledilo tudi ljubljansko meščanstvo, ki gledi odkrite simpatije do učiteljstva in je razobesilo zastave.

Prvi došleci.

Že v petek so pričeli prihajati prvi gostje, med njimi g. Jovo P. Jovanović, šef kabineta ministra prosvete.

V soboto v jutru se je preselila centralna kongresna pisarna in stanovanjski urad na južni kolodvor. Po kolodvoru in na poslopjih, kjer so skupna prenočišča so oznanjale table z napisom »Kongres UJU«, da so nastopili kongresni dnevi jugoslovanskega učiteljstva.

Veliki, okusni lepaki so po mestu že teden dni prej naznanjali občinstvu koncert Glasbene Matice in sokolsko telovadno prireditev na čast udeležencem kongresa. V petek je izšla slavnostna številka »Učiteljskega tovariša« in je bila izročena javnosti potom kolporterjev.

Veliko iznenadenje je pa bilo v soboto v kongresni pisarni, ker so proti pričakovanju že ta dan dohajali s posameznimi vlaki kar trumoma udeleženci kongresa. Pozornost je vzbujalo, da so dohajali gostje iz Južne Srbije, Skoplja, Tetova, Bitolja itd. že ta dan. Že v soboto je prišlo nad 500 udeležencev, med njimi nad polovica takih, ki prej sploh niso bili prijavljeni, iz česar je bilo sklepati, da bo udeležba nad pričakovanje velika — kakor je tudi resnično.

V soboto je došel tudi Glavni odbor iz Beograda, s predsednikom Milutinom Stankovićem na čelu.

Oficijelni zastopniki.

Že v soboto je došel nač. min. prosvete g. Jovo Djordje Jovanović, ki zastopa oddelek ministrstva prosvete. Ta dan je prišel tudi zastopnik Čehoslovaške Obce Učiteljske, njen I. podpredsednik g. Adolf Obst, ki zastopa 27.000 čehoslovaškega učiteljstva. V nedeljo dopoldne je pa prišel z brzovlakom dr. Svet. Stevanović, pomoč. min. prosvete, kot osebni oficijelni zastopnik ministra prosvete. Kot zastopnik Slovaške učiteljske zveze je došel na kongres njen predsednik g. Martin Orišek, učitelj-poslanec v čehoslovaškem parlamentu in zastopnik iste organizacije njen podpredsednik senator parlamenta — učitelj Babka Juraj ter blagajnik te zveze Fraas Vojtěh.

Dohodi v nedeljo.

V nedeljo dopoldne so prihajali udeleženci z vsemi vlaki. Hrvatsko učiteljstvo je prišlo skupno povečini ob 10. uri dopoldne. Svečan moment je bil, ko so izstopili iz železniških voz in je mogočno spontano zadonela »Lepa naša domovina« iz grl vseh prišlecev.

Pozornost je vzbudilo v kongresni pisarni, ko sta se prijavila tudi dva češka učitelja — skavta, ki sta prišla slučajno v Ljubljano in sta zaprosila, da bi smela prisostvovati kongresu.

V nedeljo popoldne in še v ponedeljek so dohajali vedno novi člani, tako da je obisk izredno velik.

Seja Glavnega odbora UJU.

Ob osmi uri v nedeljo se je zbral v mestni posvetovalnici na magistratu ves Glavni Odbor UJU, ki je odobril letno poročilo in izvršil vse glavne priprave za razpravo na glavni skupščini in kongresu.

Konferenca delegatov in Glavnega odbora.

Ob 5. uri pop. otvori v veliki dvorani hotela Union predsednik Stanković delegacijsko zborovanje.

Dvorana je bila nabito polna, ker so se delegacije udeležili poleg delegatov tudi drugi člani Udruženja.

Delegati so oddali svoja overovljenja in se s tem legitimirali.

Izvoljeni so bili nato sledeči odseki: odsek za overovljenje pooblastil, odsek za »Izveštaj«, odsek za poslovnik, odsek za predloge in odsek za sestavo resolucij.

Kot tretja točka se je nato razpravljalo v širšem krogu o najvažnejših za-

htevah učiteljstva, ki jih je treba unesti v resolucijo kongresa.

Razvila se je zanimiva debata, v katero so posegli posebno delegati iz Južne Srbije (iz Bitolja, Skoplja, Kumanova itd.) Glavni predmet debate sta tvorila zakon o državnih uradnikih in zakon o narodnih šolah, ter so se navajale hibe, ki jih obsega uradniški zakon in ki jih je treba popraviti in odpraviti iz šolskega zakona.

Ob 7. uri zvečer je bilo zaključeno delegacijsko zborovanje in so pričeli zborovati odseki.

Pozdravni večer v Zvezdi.

Takoj po popoldanskem zborovanju je bil vrt v restavraciji Zvezda nabito poln. Veliko pozornost je vzbujal kvartet Kozina in pevski zbor Matice, pod vodstvom tov. Juvanca. Ob zvokih godbe se je razvila prav živahna zabava in prijateljsko poznavanje učiteljstva med seboj.

III. glavna skupščina UJU 6. avgusta t. l.

Pri nabito polni dvorani ter ob zasedenih galerijah je otvoril predsednik UJU tov. Stanković s široko zasnovanim govorom ob pol 9. uri dop. III. glavno skupščino, povdarjajoč najnujnejše zahteve in ideale učiteljstva, spominjajoč se neodrešenih bratov v Primorju in na Korškem, katerih se hočemo vedno spominjati.

Z burnim aklamiranjem je skupščina stoji sprejela brzojavko, ki jo predsedstvo odpošlje v imenu skupščine Nj. Vel. kralju.

Predsednik predstavi skupščini zastopnika Čehoslovaške Učiteljske Obce g. Obsta, ki ga je skupščina istotako pozdravila z burnim aplavzom.

Nato je skupščina sprejela zapisnik včerajšnjega popoldanskega zborovanja z malimi izpremembami.

Poslovnik učiteljske skupščine.

Skupščina je prešla nato v razpravo projekta poslovnika za učiteljske skupščine. Odsek je predlagal predloženi tekst s prav neznatno, samo eno izpremembo. Kot prvi se je oglašil v zadevi za nekatere nuje izpremembe v projektu tov. Močnik. Enako so se tudi drugi govorniki oglašili za utemeljene izpremembe v posameznih točkah poslovnika.

Sprejet je bil predlog, da se poslovnik sprejme in se pooblasti glavni odbor, da spravi poslovnik v sklad z novimi izpremembami pravil.

Izveštajni odsek.

Izveštajni odbor je podal poročilo o delovanju glavnega odbora, iz katerega posnemamo sledeče:

Poročilo o delu Glavnega Odbora UJU za l. 1922/23 na III. gl. skup. v Ljubljani.

Organizačno delo.

Glavni odbor Udruženja jugoslovanskega učiteljstva si je stavil v l. 1922/23 za naloge, da ojači svojo stanovsko organizacijo. Počasi, toda sigurno, so pristopili Udruženju tudi oni tovariši, ki so se držali zadnja tri leta pasivno zunaj organizacije, pa bodi iz tega ali onega vzroka. Nastajanje novih društev z novimi člani je bilo v preteklem letu intenzivnejše nego prej. Povdarjati je zlasti to, da so letos naša društva po Hrvatskem številnejša, da je navdušenje za delo večje in da je pri naših hrvatskih kolekih zmagalo naziranje, da je učiteljstvu spas samo in edino v stanovski organizaciji.

Naša sila tiči v našem Udruženju; v Udruženju mora najti sleherni učitelj trdno oporo za svojo pravično stvar, iz Udruženja mora črpati novih moči za nadaljno borbo proti vsem in vsakemu, ki bi želel zapostavljati interese šolstva in učiteljstva za svojimi osebnimi.

Lanska skupščina v Sarajevu je prinesla med učiteljstvo Bosne in Hercegovine novo življenje. Organizacijsko delo med bosanskim in hercegovskim učiteljstvom se je pospešilo čim najbolj v korist vsega tamkajšnjega učiteljstva. Naše poverjenišvo v Sarajevu je pokazalo od lanske skupščine z energičnim in smotnim delom obilo lepih uspehov. Nadejamo se, da bodo ti uspehi tudi v bodoče ena-

ko razveseljivi in da se bo strnilo v do-glednem času v vrstah UJU vse učiteljstvo Bosne in Hercegovine.

Pri tej priliki moramo ponoviti, da greše zelo oni člani našega stanu, ki se nahajajo — pa bodisi iz katerihkoli vzrokov — v nekem pasivnem razmerju napram našemu Udruženju ali pa so celo zunaj vrst našega UJU. Nam vsem je danes bolj kot kedaj prej nujno potrebno, da nastopamo složno bodisi kot stanovska organizacija ali pa kot stan. Na dnevnem redu so prosvetna, šolska in učiteljska vprašanja, ki močno zadevajo naše interese in zaradi katerih moramo biti v neprestani čuječnosti. V složnem nastopu bo naš glas močnejši, naše zahteve odločnejše, naše želje enodušnejše, pa tudi naš uspeh bo sigurnejši, kajti nikogar se ne bo našlo v državi, ki bi se upal kljubovati organizaciji, broječi 14—16.000 prosvetnih delavcev.

Organizacija v Dalmaciji in ta v Sloveniji sta delovali uspešno, pa tudi drugod so se kazali vidni uspehi. Neizpodbitno je, da moč celokupne organizacije zavisi od agilnosti njenih poverjeništev. Čim agilnejša so poverjeništa, tem intenzivnejše je delo vse organizacije.

Iz povedanega sledi, da je neobhodno potrebno, da se poverjeništa zavzamejo za dobro organizacijo podrejenih društev. Po današnjem stanju ima sorazmerno najmanj društev Črna gora. Mor-da so temu krive terenske nepravilike, mor-da drugi vzroki, ki ovirajo organizacijsko delovanje. Toda napeti je treba vse sile, da se vzpostavijo redne razmere.

Mi ne smemo in ne moremo nikdar dopustiti, da bi se kršila prava šole in učiteljstva. Oprti na svoje Udruženje moramo z vstrajnostjo in žilavostjo pomagati pošteno stvari do zmage.

Delo društev je bilo v tem, kakor tudi v preteklem letu obsežno. Razpravljala so se najrazličnejša vprašanja, sklepale se resolucije, pošiljale se glavnemu odboru UJU, ki jih je priobčeval v centralnem glasilu, če so se mu zdele važne, da zve zanje učiteljstvo vse države.

Glavni odbor je reševal kolikor mogoče točno in hitro predloge, ki so mu dohajali od posameznih društev, pa naj se je zadeva tikala tega ali onega učitelja, te ali one neprijetnosti, storjene učiteljstvu ali šoli. Mnoge zadeve je odstopal gl. odbor v reševanje pristojnim ministrstvom.

Glavni odbor se je toplo zavzel za hrvatsko učiteljstvo, ki ga je hotela pokrajinska prosvetna uprava disciplinirati, ker se je to učiteljstvo potezalo z vso iskrenostjo za državno in narodno edinstvo. Zadeva je bila za hrvatske tovariše ugodno rešena, poverjenik za prosveto v Zagrebu pa razrešen svojega položaja, s čimer je prešlo preganjano učiteljstvo popolno zadoščenje.

Še mnogo perečih stvari, ki čakajo v organizaciji na realizacijo. Bosansko učiteljstvo je vložilo svoječasno vrsto predlogov, na katere še nima rešitve; mnogo je še nerešenih stvari, ki zadevajo slov. učiteljstvo in tudi ono iz ostalih pokrajin. Največja ovira pri dosegu naših zahtev je neenakost zakonov, pa tudi nezadostno poznavanje prosvetnih razmer v posameznih pokrajinah. Baš radi tega je neobhodno potrebno, da se čim prej unificirajo pravice učiteljstva z enim zakonom, da se z enim zakonom, veljavnim za vso državo, uravnajo pota našega šolstva.

Glavni odbor je združil zahteve in želje učiteljstva iz vseh pokrajin v pregledno celoto ter odstopil ves material pristojnemu mestu v svrhu pravične rešitve učiteljskih zahtev. Odbor je na stališču, da mora pri urejanju svojih pravic izpregovoriti učiteljstvo tudi svojo zadnjo besedo, kajti samo ono je, ki pozna šolske in svoje razmere natanko do vseh podrobnosti.

Osebnne izpremembe.

Med lansko in letošnjo glavno skupščino se je izvršila pri upravi našega Udruženja važna izprememba. Naš stari tovariš Mihajlo Jović, predsednik našega Udruženja, je podal dne 26. oktobra lanskega leta ostavko na svoj položaj kot predsednik. Z ozirom na stanje, v katerem smo se nahajali po odstopu predsednika Jovića in z ozirom na ogromno delo, ki nas je čakalo, je bil izvršilni odbor mnenja da je neobhodno potrebno, da si izberemo iz svojih vrst novega predsednika, ki naj vodi nadaljnje delo v

prospeh šole in učiteljstva. Pri volitvi je bil z absolutno večino glasov izvoljen UJU tov. Milutin Stanković, član glavnega odbora in urednik »Narodne prosvete«.

Delo na projektu zakona o narodnih šolah.

Tri leta so že pretekla od zadnjega našega kongresa, ki je bil prava manifestacija jedinstva celokupnega učiteljstva naše države. Delo, ki je bilo zasnovano na prvem kongresu, je ostavilo za to primeroma kratko dobo svetlo sled.

Notranji viharji, borbe in krize so sicer provzročili, da je bilo naše delo tekom zadnjih treh let precej tiho in neopaženo, toda kljub temu je velika misel bratstva in solidarnosti, ki je švignila na plan l. 1920, žarela i nadalje na vseh naših poznejših skupščinah i manifestirala v vsem našem delovanju.

Udruženo učiteljstvo je pravilno shvačalo, da je uloga osnovne šole nad vse važna pa tudi usodna za vse naše narodno in državno življenje, vsled česar se je od početka svojega delovanja neprestano bavilo z vprašanjem šolske reforme in jedinstva prosvetnih zakonov. Vse naše delo je imelo v tem pogledu nacionalno obilježje in je težilo za tem, da se ustvari široko naše ujedinjene domovine nacionalna šola, ki naj bi bila podlaga duhovnega edinstva bodočih naših pokolenj.

Pravkar pretečena doba treh let skupnega dela je pa pokazala, da so bile razmere in dogodki v tem razdobju jači od nas. Notranje državne nepravilike so krive, da je danes naša država edina v Evropi, ki po končani svetovni vojni ni uspela, da izvrši potrebne korake v pogledu prosvetne reforme!

Vsakemu, ki pozna nekoliko bliže vprašanje prosvetne reforme, je jasno, da so vsi prosvetni zakoni v neki vzročni vezi med seboj in da mora izmeniti enega zakona slediti tudi izmena drugih. Nam je vsled tega potrebna celokupna prosvetna reforma, ki naj omogoči in pri tem tudi ojači osnovno prosveto najširših plasti v narodu in ustvari čimprej nove generacije narodnega učiteljstva. S pomočjo takega učiteljstva naj se vrši napredno, kulturno in nacionalno delo med maso naroda, ki živi še v temi stoletij in pod sugestijo preteklosti, ki nas je duhovno razdvajala.

Vsled navedenega sta se izvršilni in glavni odbor našega Udruženja neprestano potezala, da se prične in tudi že enkrat reši vprašanje prosvetne reforme. Kot najglavnejše smo v tem oziru smatrali, da se sklene za vso državo enotni šolski zakon, katere mu naj slede še ostali, ki bodo uredili vprašanje učiteljskega obrazovanja.

Članom našega Udruženja je znana v glavnih potezih zgodovina sedanjega projekta o narodnih šolah in vse njene podrobnosti. Početki dela tega projekta segajo v čas, ko je zavzemal mesto ministra prosvete g. Ljubomir Davidović, pod katerim je bil sprejet znameniti šol. zakon z dne 23. julija 1919.

Takoj po našem osvobojenju je imenoval minister Davidović komisijo prosvetnih delavcev, sestavljeno iz vseh pokrajin naše države, ki je izdelala prvi načrt zakona o narodnih šolah za vso državo. Ta načrt je poslal g. Davidović tudi našem Udruženju, ki je podalo svoje mnenje o tem načrtu v različnih številkah »Narodne Prosvete«. Vsled nastopivših razmer je bil načrt odložen do leta 1921., ko je bila na predlog UJU nanovo sklicana po ministru prosvete učiteljska komisija, ki je na podlagi vsega zbranega materiala izdelala v maju l. 1921. nov načrt zakona v narodnih šolah z ozirom na razmere, ustvarjene z našim ujedinjenjem.

Novoizdelani načrt je bil svoječasno natisnjen v »Narodni Prosveti«, da je moglo učiteljstvo po svojih društvi in poverjeništvih izraziti mnenje o njem.

Po vsem tem je bil ves material odposlan glavnemu prosvetnemu savezu, ki naj bi izdelal nato definitivni projekt šol. zakona. Načrt in izpeljava tega posla sta bila poverjena ožji komisiji gl. prosv. saveza, v kateri je bil g. Vlada Radović, tedanji načelnik osnovne nastave v ministrstvu prosvete. G. Radojević je načrt zakona sistematiziral v nov projekt, ki naj bi prišel pred plenum glav. prosvetnega Saveza.

Na intervencijo našega Udruženja je tedanji minister prosvete g. Svetozar Pribičević odredil, da prisostvujejo razpravam v glav. prosv. Savezu tudi prosvetni delegati iz vseh pokrajin kot poznavalci razmer in potreb svojih krajev.

Po preteku nekaj mesecev intenzivnega dela je bila stvar dovršena, toda novi projekt se v mnogih členih razlikuje od projekta ožje komisije. Vse nove izpremembe so bile objavljene v »Narodni Prosveti«, da je moglo učiteljstvo izreči o njih svojo sodbo.

Sarajevska učiteljska skupščina je izrazila željo, naj pride projekt čimprej pred parlament, da se tam uzakoni. Načrt je bil pozneje sprejet v delovni program koalicijske vlade, toda s prekinjenjem zakonodajnega dela v parlamentu je bil odložen za enkrat tudi načrt šol. zakona z dnevnega reda.

Da načrt še ni postal zakon, moramo zlasti mi, ki poznamo važnost prosvetnega dela za državo, narod in šolo, le obžalovati; naša skupščina in kongres sta pa poklicana, da izpregovorita o vsem tem primerno besedo.

Delo glede uradniškega zakona.

Eno najvažnejših vprašanj, ki je absorbiralo največji del pozornosti in aktivnosti organizacije je bilo vprašanje zakona o državnih uradnikih in uslužbencih.

Učiteljstvu so znane vse borbe v tem pogledu iz »Nar. Prosv.«, iz česar je razvidno, da smo storili vse, kar se je dalo storiti, da ostanemo ohranjeni interesi in prava učiteljstva.

Projekt tega zakona je imel dve glavni redakciji, eno za časa koalicijske in drugo pod sedanjo vlado. Bili smo solidarni z ostalim državnim uradništvom in delali smo skupno na to, da se ta projekt čimprej uzakoni.

Predsedništvo Udruženja je prisostvovalo na kongresu vseh org. drž. uradnikov iz kraljevine, kjer se je javno manifestiralo za naše zahteve.

V veliko oporo pri naši borbi nam je bila moralna podpora društev, ki so nam pošiljala proteste, katere smo sproti priobčevali v našem tisku. S tem so bile naše zahteve močno podprte, ker so merodajni faktorji videli, da je vse učiteljstvo enodušno za nami.

Politični dogodki in notranje krize, ki so ovirale donošenje zakona o nar. šolah pred parlament, so bile tudi v tem oziru jačje od nas.

Naj slede na kratko glavne zahteve, ki smo jih oficijelno stavili:

Še za časa koalicijske vlade smo zahtevali, da se učitelji nameščajo z ukazom, da se s tem preneha z odrekanjem gotovih pravic učiteljstvu; da osnovne plače ne smejo biti manjše od sedanjih in da se v projektu ublaži razlika med I. in II. kategorijo v razmerju 4:3; da glede ocene uč. ostanje veljavne za učiteljstvo zadavne določbe, ki bodo predvidene v novem šolskem zakonu; da glede kazni veljajo za učiteljstvo določbe, ki jih predvideva šolski zakon; da se uradništvu zagotovijo politična prava; da dobe poročene učiteljice polne dnevnice; da glede razpisa, kompetence za službena mesta in glede stalnosti obveljajo za učiteljstvo določbe šolskega zakona; da se učiteljem v Južni Srbiji dovoli poseben dodatek k plači; da se povšajajo draginjske doklade primerno draginji; da se izjednačijo draginjski razredi in istotako, da se dodatki za stan izvedejo za celo državo.

Poleg tega je izvršilni odbor UJU izdelal posebno peticijo na g. ministra prosvete M. Trifunovića, s prošnjo, da jo dostavi zakonodajnemu odboru.

Bili smo skupno z uradniškimi organizacijami tudi pri ministru financ.

Reč moramo, da so naše zahteve našle mnogo razumevanja pri merodajnih faktorjih in bi se nam bile povečini uresničile, da niso dnevni politički dogodki povzročili odložitve rešitve tega vprašanja.

S političnim odmorom v decembru je bilo odloženo tudi vprašanje uradniškega zakona in v tem času smo se morali omejiti pri delu na to, kar se da izvršiti brez zakonodajne odločbe.

Z novim zakonodajnim delom se je obnovila naša borba, da v uradniškem zakonu realizujemo vse naše zahteve in da čuvamo naše materialne in pravne interese.

Takoj moramo izjaviti, da nas nova redakcija uradniškega zakona v mnogem oziru ni zadovoljila. Stopili smo v stik z učitelji - poslanci, da potom njih zainteresiramo parlamentarne klube za naše stanovske zahteve. Dne 17. julija t. l. se je vršila konferenca izvršilnega odbora UJU z vsemi učitelji - poslanci, na kateri se je razmotrivalo izključno vprašanje uradniškega zakona.

Podrobnosti te akcije so učiteljstvu že itak znane iz stanovskega tiska.

Vsem članom vlade, zakonodajnega odbora in parlamentarnim klubom so bile izročene naše zahteve, ugotovljene s posebnim ozirom na pragmatiko in poedine člene, na tej konferenci.

Stavili smo svoje prvotne zahteve in poleg tega še: da učitelji dosežejo lahko tudi prvo grupo položajnih plač in da bo periodično povišanje določeval šolski zakon ter se v tem oziru doda pragmatiki nov člen; da se poročene učiteljice z ozirom na materialno stran popolnoma izjednačijo z učitelji.

Takoj po tej vlogi smo ponovno intervenirali glede člena 224 projekta, in sicer smo zahtevali, da učitelji, ki so dobili svoja mesta po razpisu ne stavijo na razpoloženje, katero predvideva člen 224.

Medtem pa se je pojavila že zopet nova nevarnost za nas. V vladi in parlamentarni večini se je pojavilo dvojno mišljenje in sicer v tem smislu, da bi uradniški zakon ne osebnoval tudi učiteljskega materialnega vprašanja; uradniški zakon naj bi bil samo nekak okvirni zakon za specialne zakone.

To je bil tem težji moment za nas, ker ni upanja, da se tako hitro predloži zakon o narodnih šolah skupščini.

Izvršilni odbor UJU je potom tiska in osebne akcije potom svojih prijateljev započel odločno akcijo proti temu. Uspeh te akcije je bil, da je g. minister prosvete v imenu vlade dal naknadno izjavo, da velja uradniški zakon tudi za učitelje, da se učitelji uvrste tudi v prvo grupo položajnih plač, a da se pri členu 224 ne more izvesti učiteljstva.

Z ozirom na vse to je narodni poslanik - učitelj, g. Svetozar Gjorgjević v sporazumu z izvršilnim odborom UJU in drugimi učitelji - poslanci obeh strank, tako radikalne, kakor demokratske, izdelal predlog izprememb in dopolnil k uradniškemu zakonu, v katere je vnesel vse naše zahteve.

Po tej borbi in vseh naporih, ki smo jih imeli in podvzeli v zaščito interesov učiteljstva, prednašamo postopanje pristojnih faktorjev pred najvišji forum učiteljstva, pred glavno skupščino, da tudi ona izreče končno svoje objektivno mišljenje.

Predlogi gl. skup. UJU v Sarajevu.

Predlogi glavne skupščine UJU v Sarajevu so bili predloženi ministrstvu v posebni spomenici, ki je bila objavljena učiteljstvu potom stanovskih glasil.

Mnogo zahtev je uspelo, toda mnogo jih ima opraviti z velikimi zaprekami in težavami, ki jih bo glavni odbor skušal realizovati tekom časa in ob ugodnih prilikah.

Naš tisk UJU.

V pretečenem letu se je videlo, kaj zmore naš tisk. Videli smo, s koliko odločnostjo, s koliko spretnostjo je zastopala Narodna Prosveta naše stanovske interese.

S svojim pisanjem je postala eden prvih in najbolj urejanih stanovskih listov in nam je prinesla mnogo ugleda.

Enako je tudi naše centralno pedagoško glasilo »Učitelj« prineslo v pretečenem letu mnogo dragocenih sestavkov.

Članstvo UJU.

Najrazveseljivejše poglavje naše organizacije je pa stalno naraščanje članstva.

Udruženje šteje danes skupaj 213 okrajnih učiteljskih društev in 10.208 članov.

Posamezna poverjenišтва imajo: Pov. Beograd 100 dr., 4744 čl.; pov. Zagreb 43 dr., 1571 čl.; pov. Ljubljana 32 dr., 2446 čl.; pov. Sarajevo 27 dr., 758 čl.; pov. Split 11 dr., 689 čl.

Naše članstvo raste.

Proti lanskemu letu je članstvo znatno in razveseljivo naraslo. Okrajnih učiteljskih društev smo imeli lani vsega 172, letos jih pa imamo toliko več, da to lahko naznačimo kot znaten uspeh. Posebno je to razveseljivo, ker so se okrajna učiteljska društva osnovala tam, kjer dosežaj ni bilo smisla za stanovsko organizacijo.

Pa tudi številčno je znaten naš dvig. Lani smo imeli 8110 članov, letos lahko rečemo, da je nad dve tretjini vsega učiteljstva v državi udruženega v naši organizaciji.

Ni pa v našem članskem številu vračunan znaten broj srbskih učiteljskih društev, ki se niso potrudila, da pravočasno vplačajo svoje članske prispevke. Zaradi tega se ti člani v smislu pravil niso mogli vračunati kot člani Udruženja.

Poleg tega tudi tu ni vračunanega mnogo članstva iz Hrvatske in Slavonije. Tu se namreč okrajna društva vedno presnavljajo in pristopajo vedno nova društva na svojih zborovanjih k Udruženju. Zato onih društev, ki so se javila po zaključku letošnje poslovne dobe, nismo mogli upoštevati v našem izkazu.

Ni več daleč čas, ko bo naše Udruženje lahko izjavilo, da ima vse učiteljstvo za sabo.

Materijalni položaj UJU.

Glede materialne strani UJU je videti iz poročila, da budget posebno obremenjuje listi. Glavni odbor je stal v tem oziru na stališču, da ni nobena žrtev prevelika, ki jo izda za naš tisk. Da si nekoliko odpomore, je pričel izdajati zbirko »Predavač«, ki donša nekaj dobička, hkrati pa služi kot praktična knjiga pri pouku učiteljstvu. Izdania večjega mladinskega spisa v založbi UJU se še ni moglo realizovati.

Račun kaže, da je imelo Udruženje v pretečenem letu 502.292 Din dohodkov in 408.422 Din izdatkov. Saldo je 33.869 dinarjev.

Poročilo nadzornega odbora ugotavlja podrobno te postavke in predlaga absolutorij glavnemu blagajniku in odboru.

Debata o letnem poročilu.

Izveštajni odbor je predlagal, da se izreče Glavnemu odboru zaupnica in da se očuva tudi nadalje decorum našega Udruženja, ki ga je visoko dvignil Glavni odbor.

Prihod Slovaških zastopnikov.

Preds. je nato pozdravil zastopnike Slovaške učit. zv., ki so došli medtem v dvorano. Oglasil se je nato k besedi senator Babka, ki je skupščino pozdravil v imenu slovaškega učiteljstva in posebno povdarjal solidarnost med jugoslovanskim in slovaškim učiteljstvom. (Sledilo je burno odobravanje.)

Sprejetje „Izveštaja“ in budgeta.

Skupščina je sprejela po dveurni debati letno poročilo in proračun, kakor je bil v tisku predložen delegatom.

Izprememba pravil.

Izpremenili so se sledeči členi pravil: čl. 2., 11., 14., 16., 17., 18., 19. in 22.

Resolucije in predlogi.

Popoldne so se obravnavali predlogi in resolucije, ki sta jih predložila odbora.

Volitve — novi odbor.

V glavni odbor UJU so bili izvoljeni sledeči člani:

IZVRŠILNI ODBOR: Predsednik Milutin Stanković, urednik Nar. Prosv. in učitelj iz Beograda; Jelisaveta Vavra, učiteljica iz Zagreba; Antonije Mladenović, učitelj iz Beograda; Mih. Stanojević, učit. v penziji iz Beograda; Vlada K. Petrović, učitelj iz Beograda; Jov. P. Jovanović, šef kabineta min. prosvete; Jelisaveta Radović; Petar Vutešanović; Jovan Miličević; Žika Radosavljević; Tihomir Kostić; Proka Damjanović; Svetislav Avramović.

NADZORNI ODBOR: Svetislav Ivković; Živko Jovanović; Miloš Milošević; Julijana Gnjizovičeva; Matija Ljubić.

ČLANI IZ POKRAJIN: Srbija: Zorka Petrović — Novi Sad; Todor Dimitrijević; Milan Smiljanić; Split: Ivo Radovanović; Tilka Fantela; Zagreb: Stjepan Zaninović; Jelisaveta Vavra; Jovo Milojević; Blaž Štetić; Sarajevo: Nikolaj Jo-

vanović; Dane Ručić; Nasiv Resulović; Ljubljana: Pavel Flere; Anton Gmus; Iv. Tomažić.

ZAMENJENICI: Jovan Telebaković; Pavle Sinčić — Beograd; Ivo Antonijoli — Split; Ivan Dimnik — Ljubljana; Ljudevit Krajačić — Zagreb; Radomir Vujić — Sarajevo.

Telovadba in narodna zabava na Taboru.

Na večer se je vršila dobro uspela telovadba in prav animirana zabava. (Obširneje in podrobneje poročilo prinesemo v prih. številkah.)

Pristopite k „Jugoslovanski Matici“!

Po sklepu lista.

— Centralna kongresna pisarna posluje danes v Kazini (Zvezda) v I. nadstropju in naj se vsi izletniki sigurno javijo še danes pri izletniškem odseku, da dobe legitimacije in da se pravočasno naznani, koliko udeležencev pride v posamezne kraje.

— Izletnici neka se izvole prijaviti u centralnoj pisarni do 7. avgusta k »Izletnom odseku«.

— Izletnici nek se sakupe po saia pred odlaskom vlakova pred glavnim stanicom. Vode (pratioci) imaju modre trakove sa natpisom »Izletni odsek«, te nek se prijave kod njih, trebaju li kakve informacije.

— Zadnja Narodna Prosveta prinaša dva članka posvećena spomenu na Prešerna in sicer prvega z naslovom »Pred spomenikom Frana Prešerna« — povodom učiteljskega kongresa v Ljubljani in drugoga z naslovom »Iz Prešernovega života« — povodom učiteljskog kongresa u Ljubljani — glavni datum.

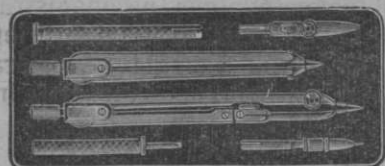
— Počimski izlet. Na zadnje našo pripombo pod zgorajšnjim naslovom z dne 3. avgusta t. l. nam poroča tovariš Mrovlje, da se vrši omenjeni počit: izlet pod imenom: »Slovensko učiteljstvo F. S.«, torej v zvezi s F. S., ki ima pod okriljem slov. učitelje - ferijalce! To v vednost vsem tov. in tovarišicam, ki name ravajo potovati.

— Pozdravna brzojavka učiteljstva Nj. Veličanstvu. Nj. Vel kralju Aleksandru I. Bled. Ujedinjeno srpsko, hrvatsko i slovensko učiteljstvo sa glavne skupščine i kongresa u Ljubljani pozdravlja Vaše Veličanstvo kao nosioca velike nacionalne ideje, kojoj ujednjeno učiteljstvo služi kao vodju iz slavnih dana narodne borbe za slobodu i ujedinjenje. Predsednik: Milutin Stanković.

K umetniški razstavi kluba »Vesne« na Bledu nam še poročajo, da se ne bo vršila v Zdraviliškem domu, nego v veliki dvorani Kazine. Za razstavo vlada na Bledu veliko zanimanje. Otvori se kakor smo že poročali, 8. t. m. z umetniško soarejo, pri kateri sodelujejo gđc. Siligajeva in gg. Križaj in Šimenc.

Darujte 7% državno posojilo Učiteljskemu konvikutu in Učiteljskemu domu!

Šolska in precizna risalna orodja.

Precizna merila in druge tehnične potrebščine.

Cene solidne!

Za šole pri cenah popust!

Delavnica za precizno mehaniko
VILJEM SEQUARDT

Šelenburgova 4. Ljubljana Šelenburgova 4.

Prodajalna samo v hiši na dvorišču.

Prirediti se mislijo predavanja iz higijene, vzgojeslovja in gospodinjstva ter k temu pritegniti prvovrstne moči. Ako bodo pripuščale emotne razmere in druge okolščine, bi se enkrat otvoril gospodinjški tečaj za učiteljice osnovnih in meščanskih šol ter učiteljice ženskih ročnih del.

Tako bomo šle naprej do začrtani poti, ne ozirajoč se na polena, ki nam lete pod noge.

Ponosni smo lahko na enotnost in moč našega Udruženja, ki mu sličnega ni v državi in me učiteljice bi bile zadnje, ki bi hotele z netovariškim ravnanjem organizaciji kaj škodovati. Tudi se ne bo z naše strani nikdar odobravalo, ako bi ga kdo zanemarljal v priporočake drugega društva.

Ponovim jim še enkrat, ne boite se, če združene delujemo; naš smoter je delovati za narodov blagor, da podpiramo z našim društvom čimboli cilje UJU.

Književnost in umetnost.

Fran Zupan:

UMETNIŠKE RAZSTAVE.

Letošnje leto je eno najplodnostnejših v umetniškem oziru. Vršijo se razstava za razstavo, imeli smo Dolinar-Bucikovo kolektivno razstavo, Jama-Zajčev, dvoje razstav v Mariboru. A sedaj je poln umetniški paviljon skulptur Meštroviča. Klub »Mladih« ima lepo originalno izložbo v Akademskem domu za Unionom. In zopet je na vidiku kolektivna izložba vseh slovenskih umetnikov, takoj ko se ta zatvori.

Opozoril bi tu le na Meštrovičovo razstavo, ki jo je priredil odbor »Narodne galerije« in se ni bal ogromnih stroškov, da pokaže narodu kaj zmore njen sin — svetovni mož in objednem dvigne z njo duševni nivo širokih plasti naroda. Vsi umetniki so že znani v svetu iz razstav v Londonu, Rimu, Parizu, Berlinu, Dunaju, Antverpi itd. Razstavo prenese Meštrovič takoj po zaključitvi v Ameriko — New York — Znamenito delo »Križani« predstavlja trpljenje našega naroda med svetovno vojno. »Spomini« iz dobe Kosovskega hrama, je nam podaril mojster pred leti, ko se je osnovala naša galerija umetnosti. In druga dela, kdo bi jih mogel natančneje oceniti.

V Akademskem domu za Unionom sta razstavila na četrti klubovi razstavi »Mladih« člana brata Kralj. Sta tipična predstavitev naše mlade umetnosti, umetniško priznana. Vsa dela slikarska in kiparska se odlikujejo po svojem odločnem izrazu. Interesantno je zasnovan in poslikan strop dvorane od Kralja — starejšega.

Važna je tudi zbirka umetnin »Narodne galerije« v Kresiji, ki raste od dne do dne in jasno predstavlja naš umetniški razvoj takozvane impresionistične dobe. Končno še umetnine v muzeju v pritlični dvorani, ki se morajo v doglednem času združiti z našo »galerijo«.

Nove knjige in druge publikacije

— kpl Josip Kostanjevec: Zbrani spisi. 1. zvezek. Samozaložba: Josip Kostanjevec, Maribor, Ob železnici 6, II. nadstropje. Cena posameznim zvezkom 6 Din.

— kpl Jesenske književne novosti Tiskovne zadruge. Za jesenski termin izda Tiskovna zadruga 7 knjig in sicer: Veber, Znanost in vera (Pota in cilji), Čermelj, Materija in energija (Pota in cilji), Hurban-Vajanski, Leteče sence. Prevod iz slovaščine (Prevodna knjižnica). — Zbrani spisi Podlimbarskega, zv. I. (Slovenski pisatelji). Novačan, Samosilnik. Zbirka novel. Linhart, Zupanova Micka in Veseli dan ali Matiček se ženi (Oder). Veliki Sienkiewicz ilustriran roman Z ognjem in mečem, ki je izhajal v snopičih je dotiskan in bo v jeseni prišel v knjigarne kot enotna knjiga. Za božično književno serijo, ki bo prav bogata, so tudi že vse knjige v tisku.

Ocene.

Veber Fr.: Znanost in vera. Vedeslovna študija. Pota in cilji, zv. 15.—16. Založila Tiskovna zadruga v Ljubljani 1923. Str. 254. Mehko vezana knjiga velja 65.— Din po pošti 1.50 Din več. Za kongres jugoslov. učiteljstva, ki bo te dni zborovalo v Ljubljani, je izdala Tiskovna zadruga za vsakega izobraženca zanimiv spis: Znanost in vera. V njem podaja avtor psihološko analogijo znanstvenega in verskega mišljenja in gradi na tej analizi glavne zaključke razlike med znanstvom in verskim. Zato ima spis tri dele: v prvem

razpravlja o znanstvenem, v drugem o verskem mišljenju, v tretjem pa o razmerju med znanostjo in vero. Pri tem se pisatelj dotakne tudi vprašanja, kako mesto zavzema napram znanosti, religiji in konfesiji umetnost, ki mu leži nekako na sredi med znanostjo in religijo. Knjigo prav toplo priporočamo vsem izobražencem, za katere se zgoraj navedena vprašanja, zelo interesantna.

— k Plesničar-Grum: Zemljepis Jugoslavije I. del. — Slovenija — gradivo za 4. šol. leto izide pričetkom šol. leta v Učit. tiskarni, nakar cenj. učiteljstvo že danes opozarjamo. Knjiga je odobrena od poverjeništvu prosvete v Ljubljani in bo najmodernejša izdaja te vrste. Opremljena bo poleg bogate vsebine še s potrebnimi ščikami in slikami ter bo nudila učiteljstvu in učencem mnogo olajšave pri obravnavi zemljepisne snovi naše ožje domovine. Ker ustreza ta knjiga vsem modernim zahtevam metodike tega pouka, jo cenj. učiteljstvu kar najtopleje priporočamo.

— k Josip Kostanjevec: Zbrani spisi. 1. zvezek. V samozaložbi je v tiskarni »Panonia« v Gornji Radgoni izšel te dni prvi zvezek Kostanjevečevih zbranih spisov. — Zvezek obsega 80 strani in pri naša tri pisateljeve prvence, povesti »Na Silvestrov večer«, »Kmetiška ljubezen« in »Škof«. Vsa izdaja je preračunjena na okroglo 40 zvezkov, ki bodo izhajali v mesečnih presledkih po eden ali dva zvezka v 2000 izvodih. Spisi so urejeni kronološko torej tako kakor so nastali. Pisatelj omenja v uvodu »Na pot« — križev pot svojega življenja s katerim je bil čisto zvezan začetek in konec poedinih spisov. Ob koncu namerava izdati poseben dodatek celotni zbirki, pod napisom »Moje življenje«. — Toplo priporočamo!

— Izišla je nova učbena knjiga: »История Срба, Хрвата и Словенаца«. Učbenik za učence narodnih škola. Odoben odlukom gosp. Ministra Prosvete O. H. Br. 45.659. Izdalo: Jov. P. Jovanović, referent Ministarstva prosvete. Knjiga štampana je hiriličom na srpsko-hrvatskom jeziku u Učiteljskoj tiskari u Ljubljani. Cena broširane knjige jest 14 Din, tvrdo vezane knjige 16 Din. Naručbe prima: Učiteljska tiskara, Ljubljana, Franciškanska ulica 6. — Trgovci (knjižare) imaju 25% popusta. — Sadržaj: I. Slovenski narodi. — II. Život Slovena u staroj zajedničkoj postojbini. — III. Naseljavaње јужних Словена за ослобођење и уједињење. — IV. Оснивање првих држава Срба и Хрвата. — V. Примање хришћанства. — VI. Хрватска, Србија и Босна као самосталне државе. VII. Државно уређење и народни живот у новим постойбинама Срба, Хрвата и Словенаца. — VIII. Опашање Српске државе. — IX. Пропаст српских држава. — X. Словенци, Хрвати и Срби под туђинском управом. — XI. Ратовања између Турака, Мађарске и Аустрије. — XII. Борбе Срба у Србији за ослобођење од Турака. — XIII. Ослобођење Срба, Хрвата и Словенаца од немачке државе. — XIV. Други српски устанак под Милошем Обреновићем. — XV. Црна Гора и Босна под Турцима. — XVI. Благари у Србији и Црној Гори.

Naša gospodarska organizacija.

SOCIALNA USTANOVA UČITELJSTVA SLOVENIJE.

(Poročal t. F. Skuli na pokrajinski skupščini UJU v Ptuj, dne 8. julija 1923.)

Vsak stan bo le takrat vršil svojo nalogo vzorno, kadar bo imel tako socialno stališče, da bo lahko posvetil vso svojo strokovno znanost in delo svojemu poklicu.

Dr. Krek.

Omeniti pa moram kratek finančni efekt. Po mojem mnenju bi štela ustanova do kakih 4500 članov. Vzemimo, da bi plačevali mesečno po 10 Din, kar bi znašalo mesečno 45.000 Din, ali letno 540.000 Din. Bila bi dokaj čedna vsota, s katero bi se dalo mnogo, mnogo storiti. Če bi dajali vsako leto polovico v nekaj nedotakljiv fond, bi narasel ta pri 4% obrestih v 15. letih na skoraj 6 milijonov Din. S primerno paznim in vestnim gospodarstvom pa bi se ta svota lahko potrojila ali celo početrila, kar bi dalo sigurno nad 20 milijonov Din. Kaj bi se vse lahko s tem ukrenilo, se da misliti — in vendar ne bi še usahnili nadaljni viri, ki bi dnevno v nedogledni dobi po novih članih večal ta fond. Druga polovica bi se lahko sproti rabila za eventualne potrebe. S polovičnim mesečnim prispevkom bi lahko plačali pet smrtnih slučajev po 4500 Din. Ker pa je umrljivost članov najnižja 0.3%, najvišja 1.2% — povprečno toraj 0.75%; bi znašala umrljivost pri 4500 članih povprečno 35 letnih slučajev. Vse morebitne eventualnosti si lahko vsak sam izračuna iz teh podatkov. — Nisem mne-

nja, da bi se ne smel fond pred 15. leti načeti, oziroma obresti porabljeni, nasprotno, po potrebi z dovoljenjem obnega zbora bi se smele jemati obresti fonda, ker sila in potreba je prvo. Vendar sem uverjen, da bi si zgradili v fondu mogočno zaslombo za vse čase obstoja učiteljskega stanu.

Vem — čutim že, da bo ta in oni vzdihnil: Sai tega ne moremo, preobloženi smo že, davek, davek! daj in še daj! Kako dolgo pa? — Tovarištvo, le mirno in preudarno! Ali ne izgine iz Vaših listnic — kaj mesečno, rekel bi skoraj dnevno po 10 Din in še nekaj par tako dostikrat brez haska, brez prave potrebe in ni Vam žal, čez pol ure ne mislite na to. Ali naj Vas ta znesek plaši? Mislite na skupnost, mislite na vse one dobrine, ki jih ima namen prinesiti socialna ustanova, in če imate čut za socialno rešitev perečih stanovskih vprašanj, ne boste mislili na oni davčni znesek, katerega ne boste nikoli v rokah imeli, kakor nimate invalidnega davka. In za slednjega — kdo izmed učiteljstva godrnja pri odtegljaju socialnega davka za trpeče izven kroga našega stanu? Prvoščimo jim to socialno pomoč! Če si pa v danih razmerah sami sebi v svojo lastno korist naložimo socialni davek, ali naj nas to bolj teži od onega, ali naj prevrčemo svetopisemski izrek: »Ljubi svojega bližnjega kakor samega sebe!« »Ljubi svojega bližnjega bolj, kakor samega sebe!« — Z izvedbo Suusa bo ustreženo vsemu učiteljstvu. Starejšim se bo na stara leta odvzelo mnogo skrbi in težav z dejansko pomočjo, mlajši, čili, zdravi pa bodo zrlji z veseljem v ono dobo, ko bo celotni stan imel v »Suusu« mogočno podlago za vse socialne ugodnosti v težavah in nadlogah. Učiteljski stan bo imel v svojih rokah bogat zaklad, iz katerega bo črpal lek svojim bolečinam.

Povdarjati pa moram h koncu zlasti eno, ki se ne sme prezreti — to je »ugodnost časa« v katerem se snuje »Suus«. Važna je danes nizka in ko se zviša, o tem ne dvomim, kakšen zaklad bomo zbrali za ono dobo, ki gotovo pride, bo bode denar polnoljaven. Položimo temelj socialnemu vprašanju sedaj, ko je čas setve, da bo njiva bogato obrodila ob času žetve.

K skleni še par besedi. Kratek razvoj mojih misli o Socialni ustanovi učiteljstva Slovenije niso namenjene samo delegatom UJU, temveč celokupnemu učiteljstvu Slovenije, ker hočem da bi postala socialna ustanova kot dobrina last celokupnega učiteljstva. Zato prav iskreno želim, da bi našla moja skromna izvajanja odmev tudi v organizaciji meščanskega učiteljstva, in pri naših nečlanih. Uresničenje omenjene ustanove smatram posilmal za prvo in najpotrebnejšo rešitev socialnega vprašanja celokupnega učiteljstva. Idejo mi je narekovala nesebična želja pomagati tovarištvu v tugi in bedi. Želim, da bi bilo pri udeleževanju zamišljene ustanove vsako strankarsko ali sebično stališče izključeno tako, kakor ob odprtem grobu drugega tovariša ali tovarišice. Poprimite se ideje, ki postane v najbližnji bodočnosti lahko najlepša, največja altruistično socialna dobrina učiteljstva, nebotičen spomenik inteligenci vašega socialnega pojmovanja.

Objave.

VSE TOVARIŠE IN TOVARIŠICE POZIVAMO DA NAROČAJO IN KUPUJEJO SAMO PRI FIRMAH, KI OGLAŠAJO V NAŠEM LISTU!

III. ljubljanski velesejem.

V dnevih od 1.—10. septembra letos se bo vršil III. Ljubljanski velesejem. Vse kaže, da bo ta prireditel našijajnejša manifestacija našega gospodarskega dela na polju industrije, obrti in trgovine. Posetnik bo tu videl ves naš razvoj, ker bodo razstavljeni izdelki od enostavnih do najbolj kompliciranih v tehle strokah:

Strojna industrija. Izdelki iz železa in jekla, puškarstvo municija. Ostali kovinski izdelki. Poljedelski stroji, poljedelsko orodje. Avtomobili, dvokolesa, pnevmatika, vozovi. Elektrotehnika in razsvetjava. Kozmetika, farmacevtski in kirurški izdelki. Papirna industrija, grafika, kartonažna in pisarniške potrebščine. Pohištvo in stanovanjska oprema. Ostala lesna industrija. Usnje in konfekcija usnja. Tekstilna industrija, tekstilna konfekcija, kožuhovina, perilo, cerkveni paramenti, klobuki, slamniki, košarstvo, vezene čipke. Lončena roba, majolika, favenice, steklo. Galanterija, bijouterija, draguljarstvo, fina mehanika, optika, gravirni, basariji. Kemična industrija. Industrija živil. Poljedelstvo, Stavarbarstva. Godala. Razno orodje.

Strojna industrija bo na sejmišču obratovala. Enako lastna velika električna centrala nešteto motorjev in drugih izumov naimodernejše tehnike. Obisk ljubljanskega velesejma je najboljše vzgojno sredstvo, ker tu mladina vidi nazorno, kar se teoretično uči v šoli. Šole plačajo za skupni obisk znižano vstopnino 10 Din za osebo. Vsled visokih rezijskih stroškov še večji donus ni mogoč.

— 50% popust na šolnini za pripadnike učiteljskega stanu na zasebnem učilišču Legat, Maribor. Kakor nam poroča zasebno učilišče Legat v Mariboru, (največja strokovna šola za strojepisje in stenografijo Jugoslavije) uživajo pripadniki učiteljskega stanu pri obisku tečajev 50% popust pri šolnini. Natančneje v inseratnem delu.

Nagrobne fotografije na porcelanu

— Nagrobne fotografije na porcelanu izdava »Kultura«, zavod za umjetnost, Osijek I. Zastupnici primaju se uz visoku plaću u svim općinama. Gospoda učitelji i učiteljice imaju prednost.

— Vsem g. tovarišem priporočamo solidno domaće narodno podjetje Drago Schwab v Ljubljani. Natančneje glej v današnjem oglasu.

OPOZARJAMO NA SLEDEČE INSE-RATE V NAŠEM LISTU:

(Druge naše inserate smo navedli v pozdravni kongresni št. Učit. Tov.)
— SREČKO VRŠIČ — Ljubljana, Selenburgova 3. — Modna trgovina.
— BRACKO O. — Ljubljana, Dunajska 12. — Trgovina rokavic, nogavic, parfumov, mila itd.
— SITAR & SVETEK — Ljubljana Sv. Petra c. 13. — Graver.
— V. FROM — Pesnica. — Fromov črtni stroj.
— M. RABIČ — Javornik. — Tvorica žičnih modrocev.

Tiska »Učiteljska tiskarna« v Ljubljani. Odgovorni urednik: Franc Štrunkelj. Last in zal. UJU — poverjen. Ljubljana.

Varujte otroke!

Če so razdrapani že Vaši živci, obranite pred tem vsaj deco! Otroci naj pijejo le »ŽIKO«!

MERAKL

boje, barve, lak, kit,

email, čopiči

najboljše kakovosti nudi

Medić, Rakovc, Zankl, d. z. o. z.

Maribor, Ljubljana, Novisad, podružnica. centrala. podružnica.

LISTEK

MIRA ENGELMANOVA:

Kulturne in socialne institucije na Čehoslovaškem.

V Libenju, v VIII. mestnem okraju, je veličanska krasna stavba z napisom »Slobodarna« in letnico 1919. Načrt za to stavbo je bil izdelan tik pred vojno na pobudo delavskih društev iz vseh strank. Ta so zbrala iz svoje srede kuratorij, ki je sezidal po vojni s pomočjo praškega mesta in praških bank to stavbo, v kateri je postora za 560 samskih delavcev oziroma rokodelcev. Vsak ima svojo sobo, skupnih obednic je več. V spodnjih prostorih so kopalne sobe in tuši. Ako hoče kdo sam kuhati, je na razpolago posebna kuhinja, kjer je 20 plinovih štedilnikov. Poleg poslopja je velik vrt in terasa. Podobno slobodarno za ženske pripravljajo v Ječni ulici.

V vseh praških delavskih predmestjih se nahajajo — Jaslice. Sem prinese mati delavka otroka zjutraj, ko gre na delo ter ga pušča tu, dokler se ne vrne. Tudi tu so uslužbene socialne delavke. Jaslice ustanavljajo, da ostane otrok vsaj zvečer in če mogoče tudi opoldne v stiku z materjo in ostalo družino. Sploh se čuti vsepovsod stremljenje dati narodu zdravo družino. Masaryk piše v tem oziru: »Kdor želi svet preobraziti mora imeti čvrsto podlago, ki jo je zahteval Arhimedes in to je družina in narod. Brez zdrave družine ni zdravega naroda, brez zdravega naroda smo nihče in nič.«

Vendar imajo Čehi tudi vzorno urejene zavode, kakor n. pr. sirotišče v IV. mestnem okraju. Upravitelj zavoda je učitelj Karel Hajek, izborni pedagog in pisatelj. Z vso prirojeno spretnostjo mu pomaga njegova žena, tudi učiteljica. V veliki trinadstropni stavbi je vzorno oskrbovanih 150 otrok, dečkov in deklic, ki obiskujejo mestne šole. Vsa oprava po sobah je bela, okna so polna cvetja, ki ga goji mladina sama. Na stenu vidiš v vsaki sobi le par umetniških kopij, slovečega češkega slikarja Manesa. Povsod, kamorkoli stopiš čutiš, da vodi zavod mehka, pesniška duša, ki ga izpopolnjuje strogemu redu vajena energična ženska roka. Beli hodniki se pravkar slikajo z narodnimi motivi; 12, 13 in 14letni gojenci opravljajo to delo sami. V zavodu je tudi velika dvorana za prireditve v zimskem času. Obiskujejo jih tudi bivši gojenci, ki smatrajo še vedno upravitelja in upraviteljico zavoda za očeta in mater. Gojenci imajo v zavodu tudi svoje mesečno glasilo »Naš list«, ki ga urejuje upravitelj. V knjižnici imajo stalno razstavo risb ter poslikanih keramičnih, bakrenih in lesenih izdelkov. Zanimiva je zbirka igrač, izdelana iz makovih glav, divjega kostanja, šiške, želodov in češarkov. Okolo poslopja se širi prostran vrt; gredica pri gredici lepo obdelana. Vrtnarju pomagajo gojenci, zato pa gre izkupiček pridelkov iz nekaterih gredic v poseben fond za počitniško potovanje. Eden oddelek s 30 gojenci in 2 učiteljema se ravno mudi na počitniškem oddihu v Češkem lesu. Tako skrbni dobri upraviteli za pravo razvedrilo svojih oskrbovancev.

Našo posebno pozornost zasluži zavod, ki se nahaja v Krnskem, v okraju Mlade Boleslave, ob rečici Iseri, dobri 2 uri z vlakom severozapadno od Prage. V zavodu, ki leži v divnem kraju, je 66 otrok v starosti od 2. do 14. leta. Ta zavod, ki je edini te vrste v republiki, vzdržuje podporni fond legijonarjev za legijonarske sirote; obstoji šele 2 leti ter ima svojo specialno metodo. Vodijo ga trije priznani solniki: Švarc, Krh in Havranek. Zlasti Švarc je na glasu izbornega pedagoga ter nosi ime drugi Pestalozzi.

Pri pouku so otroci razdeljeni koadukativno v 2 skupini; v skupino malih in skupino velikih. V šolski sobi ne vidiš urnika, tudi klopi nimajo, stoli stoje v polkrogu. Pri pouku se zasleduje razvijanje samostojnosti in samodelavnosti na podlagi nazornega opazovanja zato se pouk vrši kolikor mogoče na prostem. Kar vidi otrok v naravi, reproducira potem z ilovico, nato v lesu in slednjič s čopičem in barvo na papirju. V posebni sobi je stalna razstava teh otroških izdelkov. Učiteljstvo prihaja ob nedeljah sem ter zasleduje razvoj te specialne metode, ki bo podlaga novemu načrtu za ljudske šole, ako načrt uspe. Otroci opravljajo vsa lažja dela v zavodu sami.

Vsak ima svoj resort in o svojem delu odda vsako soboto pismen referat. Skušajo se zabrisati sled bivanja v zavodu, zato so razdeljeni otroci v izvenšolskem času v skupine po 5 ali 6 in to v različnem razdobju let. Samo ti nosijo enako obleko in najstarejša v skupini je mala maminka najmlajšega. Pri jedi sedi poleg nje in niso sploh vsi skrb zani. Obedovali smo skupno z učiteljstvom in mladino na prostem, v senci košatih drevih in kaj lepo je bilo gledati male strežnice in strežnike, ki so se spretno sukali okoli miz. V lepem vremenu je obed in večerja na prostem, ker je bivanje v najožjem stiku z naravo glavni pogoj vzgoje. Otroci izgledajo izborni, so cvetoči, veseli in živahni tako, da je bivanje z njimi prav prijetno.

Toda vrnimo se zopet v Prago na Žižkov grič k velikiemu otroškemu igrišču, ki je ograjen z živo mejo in ki obstoji šele dve leti. Tu vidiš gugalnice, plezalne lestve, droge, bradje, krogoteke, gredi in drugo telovadno orodje v razni velikosti za mladino od 5. do 14. leta. Na igrišču je prostora za 3000 otrok. V ozadiju je koča s tuši in oskrbnikovim stanovanjem. Za igriščem je velik bazen, kamor se spusti poletji v jutranjih urah voda, ki jo ogreje dopoldansko sonce, a popoldne se otroci kopljejo v njej. Poleg bazena je s pol metrom visokim zidom obdan prostor, ki je posut z mehkim peskom. Iz tega gradišca gore in tunele, mostove in palače. Tako je grič Žižkov posvečen narodovemu naraščanju. Ko gledaš to veselo, živahno mladino, blagruješ narod, ki more nuditi svojemu naraščanju tako zdravo, otroškemu duhu in telesu primerno zabavo. Igrišče vzdržuje praški podmladek Rdečega križa in društvo »Iwka«. To društvo je ameriškega izvora, a je zadobilo pod predsedstvom Marije Zahorske, vnukinje znane češke pisateljice Božene Němcové, popolnoma češko lice.

Ob vznožju Žižkovega griča si ogledamo v realni razstavi risarskih izdelkov in ročnih del 25 praških srednješolskih zavodov je tu razstavilo svoje najboljše proizvode. Kakor pri nas vidiš tudi tu stremljenje po narodnih motivih. Najbolj je zastopana ornamentika. Mnogo se goji tudi izrezljavanje raznobojnega papirja, ki je sestavljen na papirni podlagi v pokrajine, ornamente in dr. Posebno pozornost zaslužijo na pergament-papirju izdelani krasni pestrobodni inicijali, kopije iz starih knjig. Tem inicijalom sledi z nenavadno točnostjo izdelane črke, prepisi starih ustavnih listin in raznih važnih dekretov. Tu čitaš Husovo pismo; ki ga je pisal iz Kostnice. Podmladek Rdečega križa je zastopan s plakati za pobijanje jetike. Tudi lično izdelanih lutk se ne manjka in cel oder z umetniško izdelanimi kulisami in fantastičnimi lutkami krasli dvorano. Profesor ti pojasnjuje, da prirejajo dijaki v počitnicah v obmejnih krajih marionetna gledališča za probujanje narodne zavesti.

Vzorno urejena je tudi stalna šolska razstava v IV. praškem okraju. Tu vidiš izdelke otroških vrtcev, ljudskih in meščanskih šol iz minolega šolskega leta. Ti proizvođač ostanejo v razstavi celo leto ter se bodo ob koncu letošnjega šolskega leta nadomestili z izdelki tekočega leta. Razstavljeni so zvezki, risarije, ročna dela, leseni, bakreni in kartonasti predmeti ter izdelki iz mavne in barvaste formele to je zmes za modeliranje. Tudi tu se zasleduje povsod isti cilj: narodni motiv. Zastopana ni le Praga in Brno temveč tudi drugi večji kraji Čehoslovaške so napolnili 4 dvorane s svojimi izdelki. Lični so pestrobodni predmeti iz Morave, ki napolnjujejo polovico velike dvorane. Zanimale te bodo tudi spise naloge, kjer mladina spis tudi v barvah ilustrira. Učiteljstvo prihaja sem, vidi najboljše izdelke iz vseh najbolj tipičnih krajev šiirne domovine ter dobiva novih pobud za nadaljnje delo v šoli.

V predmestju Holešovice vidiš veliko, lično zgrajeno barako z napisom »Legija malih.«

To je zavetišče, kamor prihaja mladina od 6.—14. leta v izvenšolskem času. Veliko, lepo barako so zgradili Američani. Dvorana z odrom služi za prireditve v zimskem času. Knjižnica je bogato založena z mladinskimi spisi. Poleg te je velika obednica. Tu dobe otroci tečno južno, katero si deloma sami zaslužijo s tem, da šivajo obleke; predpasnike, čepice i. dr. Ti priprosto, a lično izdelani predmeti, ki so okrašeni samo z ozkimi bordurami z narodnim motivi se prodajo, skupiček pa pošlje Rdečemu križu, ki oskrbuje otrokom južno.

Ob vznožju griča Petrini, ki je spremenjen v krasen vrt se nahaja v Kinskem parku narodopisni muzej. Takoj v vestibulu vidiš slikane omare in skrinje, ki nalikujejo našim starim kranjskim. Zelo bogate so zbirke vezenin in narodnih noš iz vseh krajev Čehoslovaške. Tudi selo Vajnori ima svoj poseben oddelek. Na našo Belo krajino te spominja bogata zbirka pisanic iz Morave. Koliko dela, koliko fantazije vrle češkoslovaške žene je tu nanizano! Nekatere vezenine te spominjajo na one naših srbskih sester, tam iz južnih krajev okolo Kosovega. Tehnika je ista, le barve naših južnih sester so bolj žive, bolj sočne: žive pač pod toplejšim solncem, ki je dalo cvetju živejši boje.

Poleg narodopisnega muzeja je bel mramornat spomenik sloveče češke tragedkinje Hane Kvapilove, ki je umrla pred par leti. Tako je postavil češki narod svoji oboževani igralki spomenik sredi cvetja in zelenja, poleg muzeja, ki kaže domačnu in tuicu pridnost in nadarjenost češke žene. Sploh uživa češka žena večjo enakopravnost z moškim nego naša jugoslovanska žena. V praškem parlamentu zastopa ženske pravice 7 ženskih poslank. Tudi to je Masarykov vpliv, kajti on piše o ženi: »Če opazujem življenje z globljega vidika, ne opazim razlike med umsko nadarjenostjo moža in žene. Mož je telesno močnejši, se razlikuje seksualno, ali umsko in čustveno je enak ženi. Češka žena pa tudi zasluži v polni meri to priznanje. V vseh organizacijah se čuti njena spretna roka in njena vroča ljubav do celokupnega naroda. O tem priča tudi društvo »Češko srce«, ki je bilo osnovano na pobudo češke pisateljice Ruže Svobodove l. 1917. z geslom: »Ne dej zahinouti nam i budućim«. Društvo, ki je v najhujši vojni dobi obvarovalo mladino glada, skrbi še sedaj za brezplačen obed šolarjev, ki jih imenujejo narodni gostje. Požrtvovalne češke žene vodijo in nadzorujejo brezplačno dan za dnem to dobrodelno ustanovo. Tu najdeš v dopoldanskih urah Renato Tyršev, sivolaso damo, ženo našega sokolskega ustanovitelja Tyrša, ki vkljub visoki starosti žrtvuje dnevno par ur »Češkemu sreču«.

V istem poslopju kakor »Češko srce« je nameščen tudi poseben stalen urad za počitniške kolonije. Na steni vidiš zopet generalni zemljevid Čehoslovaške z natančnim seznamom kolonij. Voditeljica urada, bivša učiteljica, ti pove, da je tu včlanjenih 68 raznih društev. Urad da vsakemu društvu direktive za celokupni program v higijenskem, pedagoškem in administrativnem oziru. Po vzorno sestavljenih načrtih se mora voditi vse delo v kolonijah, da so natančno razvidni vsi stroški. Urad skrbi tudi za nastanjenje in upravo počitniške kolonije ter za državno subvencijo, ki znaša 20% vseh stroškov. Delo v kolonijah ima dvojen namen: 1. Reorganizirati šole v tem oziru, da se spravi mladino v najožji stik z naravo. 2. Presaditi v srca mladine duh centralizacije. N. pr. mladino iz Podkarpatske Rusije se pripelje v Prago, da spozna centrum domovine in svoje češke

brate. Tudi češke naselbine izven republike so deležne teh dobrot. Mladino iz Hamburga, Lipskega, Frankfurta, Nürnberga in Budimpešte so pripeljali v Prago in od tu v kolonije, da spozna, da misli svobodna domovina tudi nanje, ki žive izven njenih mej. V minolemu letu je bil urad že tudi v dogovoru z Mariborom in Varno, a do konkretnih izvajanj ni prišlo.

Izredne važnosti je poleg organizacije Rdečega križa velika, narodna institucija, ki je zasnovana tudi šele po vojni ter nosi ime Masarykova akademija dela. To je samostalna, samoupravna, naučna ustanova s središčem v Pragi. Ima pa tudi več podružnic po republiki. Njen namen je organizirati tehnično delo v svrhu pravičnega izkoriščanja sposobnosti celokupnega naroda in prirodnega bogastva čehoslovaške države za vseobčo korist. Njen program je bil sprejet v parlamentu dne 20. januarja 1920. soglasno od vseh strank.

Tej akademiji pripada urad za izbiro poklica. Tudi ta urad vodi socialna delavka, ki je dovršila višjo socialno šolo. Ta šola obstoji šele 4 leta, je dodeljena vseučilišču in zahteva srednješolsko predizobrazbo. Urad za izbiro poklica posluje 1 leto ter ima v svojem področju vse ljudske in meščanske šole velike Prage. Vsem tem šolam se pošljejo pred koncem šolskega leta posebne vprašalne pole za tisto mladino, ki dopolni 14. leto in ne misli več hoditi v šolo. Nekaj vprašanih izpolni učenec, nekaj učitelj, ki pošlje potem uradu pole nazaj. Učenci in učenke prihajajo v spremstvu staršev v urad: tu pregleda uradnica spričevalo in vprašalno polo otrokovo, nato ga pošlje k zdravniku, da ga preišče, če je zdrav in dovolj krepak za poklic, ki si ga je izbral. Slednjič pride še k zdravniku psihiatru, ki določi na podlagi preiskave z različnimi instrumenti, če tudi duševne zmognosti odgovarjajo zbrajemu poklicu. Urad je v stiku z mojstri raznih podjetij ter se uradnica od časa do časa informira o vedenju in napredku vajencev. Ker starši niso primorani zglasti se v uradu, zato seveda ne prihajajo še vsi po nasvete, vendar jih pride v počitnični dnevno nad 30. Uporaba te institucije se skuša posplošiti z referati na učiteljstvo da vpliva na starše pri roditeljskih sestankih z referati na mojstre, s tiskanimi reklamnimi listki, posebnimi za dečke in deklice. Tudi biografii prinašajo koncem vsake predstave reklamne slike. Tak urad je tudi v Brnu in v Iglavi, osnavlja se pa tudi v Bratislavi in v Plzni. Svoj izvor ima ta institucija v Ameriki, od tu se je zanesla v Anglijo, Francijo, Nemčijo in Švico. V Pragi se je osnoval v juniju leta 1922. odbor, ki bo pripravil urad za preiskovanje absolviranih srednješolcev. Z ozirom na telesne in duševne zmognosti ter na podlagi spričeval se jim bo tu določila smer višje izobrazbe. Urad bo posloval že koncem šolskega l. 1923.

K Masarykovi akademiji dela spada tudi Masarykova liga proti tuberkulozi. V Pragi ima svoje prostore v Spaleni ulici. Po celi republiki ima že nad 100 podružnic. Cilj tej ligi je, borba proti jetiki. Sredstva v dosego tega smotra so: izdaja poljudnih brošur, plakatov in časopisov, poljudna predavanja in končno zdravljenje v sanatorijih, ki jih ustanavlja in oskrbuje liga.

Že te, tu navedene institucije nam jasno pričajo, da stremijo vsi češki razumniki z vso resnostjo za idealnim ciljem, osrečiti celokupni čehoslovaški narod ter vzgojiti telesno in duševno zdrav naraščaj, ki zavzame, ko doraste, z ozirom na svoje telesne in duševne vrline ono mesto, ki mu gre in za katero ga je usposobila v polni meri narava in vzgoja.

Iv. D.:

Študij psihopatične dece, ureditev šolstva in zavodov za njo

(S posebnim ozirom na dr. Goršičevo

knjigo »Soc. zaštita dece in mladine.«

gled in pravičnejšo sodbo razsojati, če bo

mogel otrok sploh kaj doseči v šoli ali se naj odda v pomožno šolo. Zato se mi zdi potrebno, da naj bi imelo to dokazilo komisijonelen značaj (sprejemne komisije) in bi te splošne uporabe, ki je že sedaj v praksi, ne prejudicirala zakonita določba — zgolj zdravniškega dokaza.

Tudi se mi ne zdi umestno, da se že

z zakonom prišči puje obveznost pouka za to deco, ker bi bilo še dovolj prilike to storiti in natančneje definirati v poslovniku.

Pomanjkljivo se mi zdi tudi, da bi posebna pravila govorila samo o trajanju pouka, medtem ko vsa uredba teh šol in pouka zahteva posebnih pravil, ki jih tudi Glavni Prosvetni Svet ne bo mogel nasvetovati ministru, če ne bo zaslišal strokovnjakov. Zato se mi zdi tudi v tem pogledu ta člen pomanjkljiv, posebno še, ker iz načrta ni razvidno, da bi Glavni Prosvetni Svet imel tudi tovrstne strokovnjake v svoji sredi.

Pri nas imamo danes že svoj pravilnik za tozadevno šolstvo, imamo že šole za vse vrste abnormalno deco, imamo predpise glede sprejema, glede strokovnega izpita za učitelstvo na teh šolah, a določbe v načrtu šolskega zakona v marsičem poslabšujejo naš pravilnik, marsikatero dosedanje odredbe in uredbe tozadevnega šolstva.

Materijalno stanje se ureja s pravilnikom tudi glede pokojnine, kar načrt zakona izpušča; v pravilniku je urejeno štetje službenih let, kar tudi načrt zakona opušča in tudi dodatek ne odgovarja zahtevam, za katerimi stremimo, — dasi je višji — vendar pravno ne postavlja izpitov v enako vrsto z drugimi strokovnimi izpiti in ne uvršča učitelstva glede pravic na isto stopnjo.

Vendar se mi zdi, da se je s temi členi v načrtu šolskega zakona vsaj odprla pot razvoju šolstva za abnormalno deco in bo ta določba tudi močno opirišče za nas.

Kot tretja važna poteza je dr. Goršičevo naziranje glede ustanavljanja internatov za duševno zaostalo in nesposobno deco. O tem govori sicer že tudi načrt novega šolskega zakona, ki pravi, da imajo biti te šole internatsko urejene; ne določa pa, kdo uredi internat, kdo ga odri in vzdržuje. Dr. Goršič je pa postavil odločno internat v program socialne zaščite dece in mladine državne uprave.

Med občnimi zavodi, katerih vzdrževanje bi morala imeti državna zaščita dece in mladine v programu, sicer dr. Goršič izpušča zavod za imbecilno deco, a na drugih mestih povdarja njega upravičenost in potrebo. Tako n. pr. našteva, da imajo na Norveškem za neozdravljive duševno zaostale dva doma. S tem nam kaže zopet na vnanji svet v tem pogledu, ki ima mnogo takih zavodov.

Dr. Goršič se sicer drži splošno načela: »Deco k rednikom, ne v zavode!« Pravi, da bi bila nevarna metoda, nadomestiti ljudsko milodarnost z državnimi krediti. Oskrba v zavodih je predraga. Država mora itak plačevati vzdrževanje specialnih zavodov (za slepe, gluhone, itd.), ki so zelo dragi.

Proti tem zavodom se pa dr. Goršičevo geslo ne obrača. Sam pravi: »Teh in takih zavodov, ki morajo biti, nimamo

v mislih. Telesno hroma ali pohabljen, duševno bolna (izprijena) deca bi se premeščala v specialne zavode (zavode za slepce, za duševno omejeno deco itd.) Še bolj določno se izrazi dr. Goršič o tem v sledečih stavkih: »Poleg vzgojevališča za normalne otroke (od 8. do 14. leta mladostni oddelek, a od 14. do 18. leta ev. tudi do 21. leta zaščitni odelek) bi bilo treba še zavodov za malonadarene (slaboumne) otroke, za psihopate in za telesno pohabljen in nepolnočutno deco. Toliko zavodov seveda ni mogoče kmalu ustanoviti. Izkušnja tudi uči, da se skupaj z normalnimi pokvarienci vzgujejo lahko tudi malonadareni ali psihopatični gojenci (resolucije zaščitnih vzgojiteljev v Rostoku l. 1910 in v Monakovem l. 1911.) Na vsak način se pa morajo izločiti težje bolni psihopati, ki spadajo v poseben zdravstveno-pedagoški zavod, ki bi moral biti priključen kakemu zdravilišču ali kliniki.

Izrecno pa pokaže potrebo ustanovitve zavoda za psihopatično deco v sledečem odstavku, kjer pravi: »Poleg pomanjkanja deklisiškega vzgojevališča občutimo Slovenci naihuite to, da nimamo zavoda niti za pohabljen, niti za duševno omejeno deco. Za ono obstoji sicer invalidski dom v Nišu, toda oddaljenjši ljudje se mu upirajo; za duševno zaostalo deco pa ni ničesar, kot par posebnih osnovnih razredov na eni od mestnih ljudskih šol ljubljanskih.«

S tem nam dr. Goršič s svojo knjigo priznava upravičenost tretjega za nas važnega vprašanja — namreč ustanovitve internata. Imamo sicer sedaj že več kot ono pomožno, ki jo dr. Goršič navaja kot oddelke ene od ljubljanskih šol, a to nam kaže le upravičenost po zahtevi internata za vse one otroke, ki se ne morejo posluževati teh pomožnih šol in one, ki ostanejo brez pouka, ker so nesposobni za pouk, da bi se jim dala vsaj vzgoja.

Se eno principijelno vprašanje hočem omeniti, ki ga dr. Goršič označuje v sledečih stavkih: »Res je, da celo v bolj razvitih državah obračajo na pohabljenke pozornost le društva in privatniki, a v Nemčiji je s l. okt. l. 1920 že stopil v moč pruski zakon, ki ga bodo v kratkem gotovo sklenili tudi v drugih nemških državah. Zaščita pohabljenke dece je torej tudi stvar, ki se tiče države.« S tem torej dr. Goršič izrecno povdarja, da pripade vzdrževanje teh zavodov državi.

Hotel sem opozoriti na tri glavne potoze in smeri, ki jih moramo zasledovati, t. j.: študij psihopatične dece in izobrazbo učitelstva za vzgojo iste, ustvarjanje temeljev za razvoj šolstva za to deco in vprašanje internata za to deco.

Ko bomo imeli vprašanje internata rešeno, tedaj šele se bomo lahko močno naslonili in uvrstili tudi v splošni sestav socialne zaščite dece in mladine, ker bo šola v tesni zvezi z zavodom in tudi obratno, zavod s šolstvom.

na klop!... Tak je bil spomin Cankarjev na šolo. In trdno mislim, da nas je takih več... Zakaj? Disciplin! t. j. — tisto, kar so tako imenovali, Mehanično uboganje še daleč ni disciplina. Prava disciplina mora biti prostovoljna, mora vzrasti iz otrokovega notranjega čuta, da je potrebna za dosego skupnega cilja.

Naj si zdaj to ogledamo v podrobnostih. Šola deluje ravno v času, ko se razvija v otroku značaj. Od vplivov, s katerimi je v tej dobi obdan, odvisi, kakšen bo. Če jo zgradimo na samo zunanjo silo, če ne razvijamo postopno in sistematično čuta za odgovornost, če ne spoznamo, kako zelo je dragocena ravno otroku njegova osebna čast, če se naslanjamo na svojo autokracijo, tedaj bomo pač vzgojili ljudi, ki se tudi pozneje v življenju ne bodo znali sami vladati. In morali bi vzgojiti ljudi, ki bodo močni in celi, ki si bodo mogli in smeli sami urejevati svoje življenje v zajednici. Povsod zahtevamo demokracije; nikdar je ne bodo ljudje spoznali, če je ne bo iz njih samih, iz globokega pognane! Tudi demokracija zahteva svojega nazornega nauka, tudi zanjo velja načelo delovne šole: Dajmo jim v malem, kar naj imajo in vzljubijo nekoč v velikem; naj si jo urede in predložijo v svojem lastnem krogu, v razredu. Če hočemo demokracijo imeti, jo moramo vzgojiti! Zastopniki absolutizma nočejo razumeti, da je red v šoli potreben samo in edino samo zato, da učenčeve zmožnosti oploja in organizira, ne pa da učenčeveo vzbujajočo se živahno aktivnost ovira; ne razumejo, da je avtoriteta, če si je znala pridobiti otrokovo prostovoljno pokorščino. Še en drobec, ki si ga razpredite naprej sami: Pravijo, dobra disciplina je pol pouka. Jaz pravim, dober pouk je pol discipline.

Absolutizem, ki sem o njem govoril, je ponesrečil in preskočil v svoj drugi ekstrem. Zdi se mi močno, da ni današnji glasni klic po brutalnem uveljavljanju lastne, subjektivne, individualne svobode, ki sem ga v prvem delu svojega referata prikazal kot izvor našega gorja, nič drugega kot ravno ta drugi ekstrem. Spoznali smo namreč v tem absolutizmu princip, ki nam je bil sovražen, ker je vzgajal hlapce mesto ljudi, ker nam ni dovoljeval nobene prostosti, ker nam ni nudil zdrave opore in pomoči, s katero bi si bili mogli njene pogrške sproti sami popraviti, ker je to prirojeno individualnost celo z vso silo zatiral. Zdaj pa je ta svoboda izbruhnila na dan in ji je ime anarhija.

Ampak — otrokova individualnost, to je zase vsebina celim knjižnicam že iz tega, kar mi je slučajno prihajalo pod roko, lahko navedem par vzorcev, kako zelo smo različnega mnenja o njej. Angleška pedagogična pisateljica Perkins Stetson pravi n. pr., da vzgoja v pokorščini kvari značaj, ker navaja otroka k temu, da se mora odreči svoji prosti volji. S tem pa da ga oropamo odpornosti proti tujim vplivom. Ravno tako brani Ellen Key v svoji že preveč razvpiti knjigi »Stoletje otroka« individualnost otrokovo proti avtoriteti, dresuri in pokorščini. Gotovo leže v teh mislih zdrava jedra; toda ravno zato, da se bo svobodna volja lahko uveljavila v vsej naši vzgoji, ravno zato je nujno potrebno, da jo obvarujemo pred vsemi nezdravimi pretiravanji, vsemi lažnimi frazami in narolanji o svobodi. Ampak — kaj je zdravo, — kaj ne?

Človek, to je mešanica vseh najraznovrstnejših nasprotstev. Kaj naj bo zdaj svobodno? O sebnosti. Dobro. Gotovo. Ampak, kaj pa je spet to — osebno? Zabrisan, meglen pojem, beseda, ki jo rečemo potem, ko že nimamo več kaj povedati. »Mi mislimo, pravi Foerster, »da vzgajamo osebnost že, če pustimo, da prosto zrastejo otrokova subjektivna nagnjenja brez ozira na moralo in vest. Ampak — so ta subjektivna nagnjenja res — njegova? Niso li morda samo odraz zunanjih vplivov, živčevja, fizičnega počutja, morda celo samo razvade? Osebno življenje začneja šele tedaj, ko se je človek osvobodil teh vplivov, ampak ne emancipiral samo na videz. Treba je, da se nauči otrok izbirati med svojimi lastnimi nagoni.« In tu ga moramo voditi mi. Ne smemo mu pustiti, da bi zadovoljeval vsem svojim domislekom in razvadam. S tem ga navajamo k samozatajevanju, tistemu, ki ga bo tako silno potreboval v življenju. Tiste besede Tolstojeva, naj si ne prizadevamo mladega duha oblikovati, temveč ga skušamo razvijati v smeri, ki nam jo sam kaže, je torej treba razumeti tako, da razvijamo, kar je v mlademu duhu dobrega in plemenitega. Potem ne bo več resnično ono Cankarjevo prepričanje, da »šola krivenči pretvarja

in pači vošne mladike, tako, da jablan ni več jablan, temveč zopernaturna spaka...« Nasprotno pa mora individualnost, ozir. gojitev individualnosti, kot jo razumeva današnja n. pr. amerikanska šola, nujno dovesti do tega, da bo človek skušal nasititi vse svoje strasti, ustreči vsem svojim nagnjenjem, da bo podlegel vsem vplivom od zunaj vsevprek, ker ne bo zmožen odpora — z eno besedo, da bo suženj. Sadove te vzgoje si lahko izračunamo na prstih. Pedagog, ki tako vzgaja, je »podoben kiparju, ki je zavrzel dleto, češ da je skala lepša kot kip, da je klesanje — oskrnjevanje narave.«

Učitelj - vzgojitelj se torej zahtevijo po strogih pokornostih ne more odreči. Kako pa jo bo dosegel? Te zapoveduje malo, pa z vso doslednostjo zahteva, da učenec uboga. Izjeme tu ne sme biti: otrok mora takoj ko vstopi v šolo, spoznati, da je učiteljeva volja močnejša kot njegova. Seveda — zato mora biti zapoved dobro premišljena t. j. izvršljiva. S tem, da bi izvršitev zapovedi namenoma prezrli, bi otroku ubogljivost samo otežili: pri vsakem novem povelju bo potem mislil, eh, saj ni tako natančno, in se spet ne bo mogel odločiti, da bi ubogal. In — zapovedovati ne sme učitelj v svojem imenu; on naj bo samo čuvár npravnega zakona, ki se mu tudi sam pokorava: nisem si jaz tega izmislil, temveč ukazujem vam zato, ker to drugače biti ne more in biti ne sme! Tu seveda pride tista lepa, stara pesem o vzgledu... Če hoče učitelj osebnost vzgojevati, mora osebnost najprej biti sam! Ne sme svojega učenca nadkriljevati samo telesno in duševno, temveč mu mora v prvi vrsti imponirati tudi moralno. Če pa mu iz kateregakoli vzroka ne, tedaj se bo zdel učencu njegova oblast tiranija, ki ga bo zagrenila, ga napravila upornega, mu učitelja osebno osovražila. v njem uničila ravno ono najdražje, kar hočemo vzgojiti — značaj.

Nepokornost se javlja na dva načina: v neuboganju učiteljevih zapovedi, ko je učitelj odsoten, ali v obliki svojeglavnosti in trme vpricho. Zadnji greh bi mislili, je hušji in večje kazni vreden. Velikokrat ne; javna upornost je mnogokrat znak razburjenja pri občutljivih otrocih, in igra morda veliko vlogo poleg močno razvit čut za pravico in resnico. Doživljam sem značilen slučaj pred kratkim. Pobeček se mi je uprl. Udaril s pestjo po klopi, me pogledal, da bi se ga bil skoro ustrašil. Prvi hip sem bil frapiran, ker ga od te strani nisem bil še nikdar prej videl. Ker na izjeme ne poznam, sem ga seveda zlomil. Ostal je tih, skril oči, čutil pa sem, da me sovraži. Drugi dan sem se slučajno prepričal, da sem bil s svojo obdolžitvijo v zmoti in da je fantič samo na nekoliko temperamenten način protestiral proti krivici! Seveda sem mu dal takoj zadoščenja in sva danes z Gašperčkom drug drugemu prav iskrena prijatelja.

Seveda in žal je upornost včasih posledica pokvarjenosti; tu seveda je učitelj v trenutku skoro brez moči; če je prepričal, da bi se taki vplivi širili, je storil vso svojo dolžnost in več ne more in ne sme zahtevati od njega nihče.

Vedno pa naj bi učitelj posvetil več pažnje temu, da pride na sled skrivanim grehom učenčevim, ki so tesno zvezani s hinavščino in lažnjivostjo.

Lažnjivost. Zakaj otrok laže? Največkrat iz strahu. Strah je za otroka pač najhušja izkušnja. In ravno tej izkušnji ga izpostavljam na neodpustljiv način mi sami. Če smo prišli laži na sled, jo kaznujemo z inkvizicijo, s klofutami, z najhušjim prezirom in zaničevanjem in ogorčenjem; ne pomislimo pa, da je otroček ravno v teh najtežjih konfliktilih šolskega življenja prepuščen čisto samemu sebi in svoji nezrelosti in nerazsodnosti, da je laž samo znak vere notranje slabosti proti zunanjim vtisom, da otrok ne more biti drugačen kot šibek. S strahovanjem sicer laž morda res udušimo, vzroka laži pa, ki korenini v značaju, nismo odpravili, da, z večnim sklicevanjem na kaznen smo ga le še ojačili. Kako torej? Laž treba da vzame učitelj zelo resno, kajti ravno v šoli so seštet vsi predpogoji, da se razpase v navado, ki bo sčasoma uničila ves značaj. In če se je laž razvila v lažnjivost, v sistematično sleparstvo, tedaj je poleg značaja v nevarnosti tudi ves učni uspeh, ker se učitelj na ta način ne bo nikdar mogel prepričati, koliko učenec zna. Zato — otroku njegovo prirojeno mu resnicoljubje ojačiti, razviti, vzgojiti!

Lehmann pravi v svoji knjigi »Vzgojitelj in vzgoja«: »Res, kdo misli, da bo dolgoletna in vsakdanja navada, kakor je laž, zgnila brez sledu iz značaja? Laž tvori glayno zapreko za vse vzgojevalno prizadevanje učiteljevo, napravlja ves učinek šole navidezen... Kako bi vzgo-

ERNEST TIRAN :

O vzgoji značaja.

Vse premalo nam je jasno, da ima šola dva cilja: pouk in vzgojo. Jaz bi stavil vzgojo celo na prvo mesto. Šoli odrasli otrok si bo v skrajnem slučaju pridobil potrebnega znanja večalimanj še tudi sam, dočim mu postane pomanjkanje vzgojnih vplivov ravno v šolski dobi, ko se vse njegove duševne moči ravno bude, brste, poganjajo — lahko usodepolno za vse tisto, kar bo nekoč v njem človek Seveda — tudi nadzornik se prepriča samo o znanju; o vsem drugem se ne more. Absolutno ne. Ker to, da znajo otroci lepo vstati in zatuliti svoj »hvaljenjuzus«, kadar pride, in da se mu ne pretepajo ravno pred nosom, to jih v danem slučaju lahko prav hitro naučim, posebno, če dam svojim naukom še poudarka s primerno »obljubo...« Ampak to še davno ni vzgoja... — In mi — učimo večalimanj spet za izpričevalo, za oceno. Nimamo toliko moči, da bi bili sami svoji nadzorniki in se spraševali — pa ne samo enkrat na leto! — sem dosegel poleg učnega tudi svoj vzgojni smoter? Koliko ga nisem? Zakaj ga nisem? Kako ga bom?

Zdaj pa se razgrne pred nami ogromen razgled. Vprašanja o disciplini, o laži v šoli, o tisočerihi psiholoških vplivih, ki izvirajo iz tovarišije, o individualnem pouku, o njega etični prepojitvi.

II.

Disciplina. Problem discipline sega seveda daleč preko šolske sobe in dobe. To je temelj države, osnovno vprašanje tovarne, predpogoj armade, duša sploh vsega, kjer je potrebno enotno sodelovanje človeških moči. In — šola brez discipline je mlin brez vode, pravi Komenski. Kako sijo ustvarimo? Na to

vprašanje bomo odgovorili, če povemo najprej, kakšna naj bo. Ni nam težko, ustvariti si disciplino če z močno roko zgrabimo za vrat onega, ki nam jo poskuša rušiti; ampak ta disciplina je samo navidezna in tako škodljiva, da prevzame stokrat raje razred, ki sploh ni discipliniran, kot pa razred, ki se učitelja boji. Disciplina se namreč niti oddaleč ne krije z učinkom v danih slučajih uporabljanega ploskanja z roko, trkanja s svinčnikom in ključ, udarjanja s knjigo, raznih duhovitih medklcov ter prošenj, obljub, opominov, ukorov, svaril, pretenj, kazni, temveč mora biti organično zvezana z vzgojo obsegrati mora vso notranjega človeka. Če smo postavili disciplino na tak, psihološki temelj, smo se že vnaprej umaknili premnogim tkzv. disciplinarnim slučajem, prilranili sebi mnogo nepotrebnih in nekoristnih besed, otroku pa večidel vse ono, vsled česar tako iskreno sovraži šolo. Tisto policajsko zasledovanje vsakega slehernega otrokovega koraka škoduje disciplini zato, ker otroci sami v sebi ne vidijo njegove upravičenosti in potrebe — saj je ne morejo, ker je rešni — in jim je nadležna in jo občutijo kot sramoto, kot ponižanje in suženjstvo, kot osebno sitnost učiteljevo ter jo zasovražijo. Seveda učitelja kot njenega predstavnika v šoli v prvi vrsti. »Šola je bila moj najhušji sovražnik. Še zdaj sem take misli, da so za zmirom zavržene in izgubljene vse brezštevilne ure, ki sem jih zehaje predolgočasil na ogoljeni klopi, pred učiteljem, ki ga nisem maral... Učitelj mi je bil zoprni edinole zato, ker je bil učitelj... Priskutnost šolska je bila v ozračju, je bila v vzduhu, ki je smrdel po plesnobi, po cmakasti zapovedi: »Roke

jili značaj, če je. obvladala učenca laž, učitelja pa nezaupljivost? In še druge: »Pedagogika, ki ne zna preprečiti, da bi dečki in mladeniči leta in leta, dan na dan lagali iz bojazljivosti — kako bi se mogla približati ideali nacionalne vzgoje?« In tega mnenja sem tudi jaz in sicer kar najbolj morem odločno, da nacionalna vzgoja ne obstoji samo iz državne himne in zastav in raznih spominskih dni, temveč v prvivrstiv vzgoji — m ô ž!

Ko sem prej trdil, da laže otrok največkrat iz strahu, nam je vendarle ostala še cela vrsta nagibov, ki imajo za posledico laž. Laž izvira lahko tudi iz junaštva, ali iz egoizma, iz bolnega razpoloženja, pogosto iz raznih socialnih čuvstev otrokovih. N. pr.: Otrok bi rad nekaj veljal, ali opozoril nase, pa se baha z dejstvi, ki niso, ali pa druga zataji in pretvori, da bi njegovega ugleda ne znižala ali ga celo osramotila. Mnogokrat je otrokova laž popolnoma nezavedna, samo odraz njegove prebujne domišljije. Takega otroka najlože ozdravimo, če se poponoma nič ne zanimamo za njegovo pripovedovninie. Včasih pa nam otrok pove sam, zakaj je lagal ker bi mu resnice ne verjel. Kakšno svarilo je to za učitelja, naj brez najtrdnejših dokazov nikdar ne dvomi o resničnosti otrokovih izjav! Kolikokrat zapeljemo otroka v laž sami, ko ga vprašamo: »Si ti to storil?« Kaj bo otrok odgovoril drugega kot »Ne!«!? Vprašajmo ga: »Zakaj si storil?« »Kaj si govoril?« Taka sugestivna vprašanja so jako dobro sredstvo, da obvarujemo otroka pred neresnico. Otroka pa, ki je svojo krivdo pošteno priznal, ne kaznujmo pretrdo.

In konečno: Klicanje drugih učencev za pričo. Stvar je silno kočljiva. Otroku, ki mu je prijateljski čut že prilično zelo močno razvit, se upira, da bi s svojo izjavo škodoval tovarišu. In se zlaže. Ne ve nič. Kako to zabraniti? Najkrajše seveda s tem, da sploh ne kličem nikogar za pričo. Če pa se temu že nikakor ne morem izogniti, tedaj le z mnogo mnogo finega takta. Učitelju, ki ni tujec v razredu, se bo posrečilo. Otrok ljubezen čuti in jo vrača z zaupanjem, druge poti ni.

Tožarenje pa je znak pomanjkanja tovariškega čuta in jo učitelj ozdravi ravnotako kot laž iz prebujne fantazije, s tem, da ga prezre in presliši.

Učenec je v šoli prvič postal član neke zajednice, ki je mnogo širša kot domača družina. S tem pa so se razširili seveda tudi vplivi, ki posegajo v njegovo duševno življenje. Enega takih konfliktov smo ravnokar spoznali. Jih je pa brez konca in kraja in učitelj jih navadno vse premalo vpoštevata. Človek je slika svojega miljeja. Kako in koliko vpliva na otroka okolica?

Poglejmo najprej same sebe. Kaj pa najbolj ovira samoodločevanje naše tkzv. svobodne volje? Sugestija mase, občega mnenja, predsodkov. Naše individualno, osebno hotenje, čutenje in mišljenje je več alj manj zasušnjeno. Velikokrat se niti ne zavemo, kako zelo vpliva na nas samoljubje, častihlepje, strah, ženiranje itd., kako zelo se n. pr. bojimo v posameznih slučajih, da bi »ljudje ne rekli česa«. »Ne pokaži ljudem, da si drugačen od njih... Komaj bodo spoznali, da nisi iz njih testa, pa te bodo kamenjali...«, pravi Cankar o križu na gori. In res jih je malo, ki bi si svoje prepričanje upali vedno in povsod jasno pokazati. »Ni vredno zamere« — je naša formula, ali pa — se potajimo iz oportunitete.

Otroku silno ugaja, da mu pritruje okolica. »Prej je bil priden, predno je začel hoditi v šolo, zdaj pa tak in tak« — slišimo dannadan. Zakaj? Ker šola ne zna dovolj izrabiti teh šolskih vplivov zase. V razredu je vedno po par otrok, ki so nekaki voditelji ostalih: ti jim slede k vsemu, dobremu ali slabemu, posnemajo jih ali vsaj skušajo posnemati. Ne poznajo tu ne dobrega ne slabega. Zopet navajam Cankarja: »...V srcih nam je bil napisan vse drug in drugačen katekizem; bil je svet in strog... Tam so bili sami neodpušljivi in vnebovpijoči grehi, taki grehi ki jih ni poznal šolski katekizem... Ne bil bi nikakršen greh, če bi oklestil do zadnje mladike ves Majerjev vrt; ali bil bi vnebovpioč greh, če bi zatožil tovariša, da je klestil. Fantje imajo svojo posebno pravico in postavo, nikjer zapisano, od nikogar zaukazano. Mislim, da jo je bil ustanovil za človeško dušo sam Bog in da so jo šele kasneje, v pohujšanih časih, izkvarili čemerni pisarji in farizeji...«

Res pa je, da gre to tovarištvo včasih tako daleč, da se dečki naravnost sramujejo svojih boljših čuvstev in hlinijo surovost ali razbrzdanost, ki je v resnici in v njih. In slab vzgled ravnov tem času

lahko odloči usodo njihovega vsega življenja. Učitelj mora zdaj to silo, ki deluje zoper njega, preosmeriti, izrabiti zase. To se mu bo posrečilo le na ta način, da otrokom ta njihov čut za kolektivnost prizna, jim pusti, da si bodo — pod njegovim nadzorstvom seveda — sami skrbeli za svoj red in se obenem čutili zanj tudi odgovorne. Ko pa je enkrat spoznal značaj vsakega posameznika in obenem razmerje njegovo do skupnosti, potem mu ne bo težko, da najde in pridobi zase ravno one, ki imajo največji vpliv v razredu. Kakor hitro ima te voditelje na svoji strani, je pridobljeno vse, ker mu bo sledil sam od sebe ves razred. In te le besede sem si bil nekoč prepisal: »Čim trdnjša naj prej ali slej postane zajednica, tem bolj moramo posameznika očuvati, da ne postane orodje svojih tovarišev, brez lastne volje in samo odsev družabne sosesčine, temveč da bo kot samostojna sila posegal v socialno življenje.«

V šoli imamo nadalje še celo vrsto malenkosti, ki pa za vzgojo značaja niso malenkosti. Recimo — ravno malenkost. Majhen in malenkosten, to smo se navadili, da ne razločujemo več, da nam je isto. Pa ni. Naše življenje je n. pr. sestavljeno iz samih malenkosti; če pa te zase malenkostne majhne hipe seštejemo, dobimo vsoto, ki je velika in dragocena — naše življenje. To je razumela — namreč pomen malenkosti — že ljudska modrost v svojih pregovorih, brez vinarja in goldinarja, zrno do zrna, kamen do kamna itd. Zato treba, da navajamo otroka že od prvega hipa, da spoštuje te malenkosti, s tem ga učimo vestnosti, natančnosti in varčnosti. Ni filisterstvo, ni pedanterija, če n. pr. pri sanju strogo, odločno in dosledno zahtevam od učenca, da piše ravno med vrste in ne pod nje in ne nad nje. Vadim jih s tem morda ne tako zelo pisanja, kot velike zvestobe v malem. Luiles pravi: »Največ so vredne one čednosti, ki se nanašajo na najbolj vsakdanje potrebe.«

Kaj pa je potem pedanterija? Pedanterija je oni, ki pazi, ali kakor rečemo, jaha na malenkosti zaradi te malenkosti, mogoče celo samo zato, da pokaže svojo oblast — ne pa, da bi hotel doseči veliko celoto.

Res — morda je recimo izpolnitev kake dolžnosti sama na sebi malo važna; važna pa je to, česar se otrok ob nji navadi, ali dolžnost izpolniti ali pa jo omalovažiti in zanemariti. Iz malega namreč raste veliko. Če ne popravljamo majhnih napak — pa ne mislim samo v zvezkih! — bomo morali velike, če sploh ne bo že prepozno.

Druga taka malenkost je navajanje k točnosti. Tudi o njej velja isto; kdor se ni točnosti navadil zmlada, ne bo točen nikdar. Ravnotako: kdor se že v šoli ni odvadil klepetanja, bo ostal klepetav vse življenje. Naprej: pohvala in graja. Treba je, da šola zbudi marljivost s tem, da zbudi tekmovanje; ne sme pa se izpreveči častihlepje v častihlepje. Pohvala za stvari, ki jih je učenec bil dolžan storiti, otopi ta čut. —

Previdnost v redovanju. Otrok silno občuti vsako storjeno mu krivico in bi izgubil zaupanje v učiteljevo pravičnost. Ta pa je bistvena sestavina njegovega ugleda. — Tudi razni surovi ali vsaj manjšini pridevki in smešnja otrokovih napak ne smejo v razred; v dotičnem, ki je prizadet, rodi odpor, v drugih pa nekolegijalnost in napačno mnenje, da so sami nekaj več. — Zapor po šoli. Je v svoji vzgojni vrednosti zelo problematičen in bi se kvečjemu smel uporabljati v to, da učenec nadomesti, kar je bil po svoji krivdi zamudil, ne pa za kazni. In brez strogega nadzorstva tudi ne.

Da bi podajal smernice, kako naj etično prepojimo učno snov, mi je okvir tega referata mnogo preozek. Saj niti treba ni; saj se vam prilika ponuja takorekoč sama — vedno, povsod. Samo — za Boga vas prosim, vrzite tiste »mične« povestice, ki tako lepo binglja od njih njihov moralčni repek, da se nehote zmislim na Stritarjevo kravico prodano in na nek, iz njenega spola izvirajoč njen organ, vrzite tiste povestice za peč. Smatrajmo otroke za doraščajoče ljudi, dajmo jim življenja, takega kot je, ne pa tistega tako omledno sladkega papirja. Hvaležni so otroci; poskusite.

Pri koncu sem. »Šola skušaj«, pravi prof. Ozvald, »iz učenca napraviti človeka in pol. Od te vsote veljaj polovica znanju, a celota človeku.«

Da bomo živeli lepše kot danes. Na delo!

Žične modroce

vseh velikosti iz pobakrene žice v lesenem okvirju s križno ali najnovjšo z vzmetno oporo izdeluje tvornica žičnih modrocev in drugih žičnih pletenin.

P. n. učiteljstvu popust!

Matevž Rabič,

Javornik pri Jesenicah (Slovenija).

Stavnice

za abecedarje (glej Fr. Fink „Posebno ukoslovje“) po 15 D.,

črke

za šolske čitalnike, 250 komadov 25 Din, razpošilja založništvo

„Fromove stavnice“, p. Pesnica pri Mariboru.

Pozor

glasbena društva in godbeniki!

Čelo,

starinski, strokovnjaški, renoviran, ugodno ocenjen po glasbeniku - umetniku, prodam za 2500 Din.

FROM, nadučitelj, Pesnica pri Mariboru.

УЧИТЕЉСКА ТИСКАРА

у Љубљани, Франчишканска улица 6

има своју властиту Творницу школских писанака свију врста и рисанке (цртанке) Израђује и писанке за округло писање. Захтевајте цене и узорке писанака! На захтев израђује за веће наруџбе и посебне насловне странице.

Учитељска тискара прима наруџбе за тискање књига, брошура и тисканица свију врста у српском или хрватском језику — ћирилицом и латиницом.

Цене ниске! Радња солидна!

Изишла је у српско-хрватском језику књига:

„Историја Срба, Хрвата и Словенаца“.

Уџбеник за ученике народних школа. Одобрен одлуком госп. Министра Просвете О. Н. Бр. 45. 659.

Израдио: Јово П. Јовановић, шеф кабинета Министра Просвете.

Наручбе прима Учитељска тискара у Љубљани.

Уведите у своје школе само писанке Учитељске тискарне, захтевајте у трговинама (дућанима) само оне ствари, које произвађају наша сталешка господарска подухећа!

Школе имају 10% попуста — трговци по договору.

Наручбе прима:

УЧИТЕЉСКА ТИСКАРА, ЉУБЉАНА, Франчишканска ул. 6.

Šolskim vodstvom, okrajnim šolskim svetom in drugim uradom, prosvetnim društvom i. t. d. se priporoča za izvršbo in dobavo vseh vrst

štampilj,

društvenih znakov, pečatov, pečatnih znamk, datumov, numeratorjev in vseh v to stroko spadajočih predmetov.

Graverski zavod SITAR & SVETEK
LJUBLJANA, Sv. Petra cesta 13.

Школским водствима, средњим школским већима те другим уредима, просветним друштвима и т. д. препоруча се за израду и добаву свију врсти

ШТАМПИЈА,

друштвених знакова, печатника, печатних марака, датума, нумераторја те свију у ову струку спадајућих предмета.

Граверски завод СИТАР & СВЕТЕК
ЉУБЉАНА, Св. Петра цеста 13.

TOVARNA

TELOVADNEGA, ŠPORTNEGA, IGRALNEGA IN GASILNEGA ORODJA

STANE VIDMAR

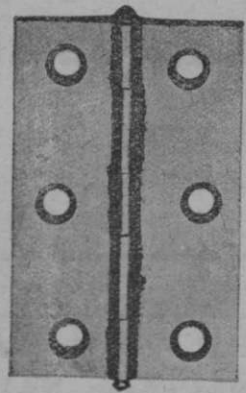
PRED ŠKOFIJO 19. LJUBLJANA Sv. PETRA CESTA 75.

Priporoča se:

HOTEL SLON

kavarna, restavracija in kopališče.

Hedžet - Koritnik.

Izdeluje

„BISTRA“

tovarna ključavnic in okov
za pohištvo

DOMŽALE pri Ljubljani.

Нова књига!

Нова књига

Изишла је нова уџбена
књига:

**„Историја
Срба, Хрвата
и Словенаца“.**

Уџбеник за ученике народних
škola.

Одобрен одлуком госп. Министра Просвете
О. Н. Бр. 45.659.

Израдио: Јов. Јовановић, референт
Министарства просвете.

Књига штампана је ћирилицом на српско-
хрватском језику у Учитељској тискарни
у Љубљани.

Цена броширане књиге јест 14 Дин, тврдо
везане књиге 16 Дин.

Наруџбе прима:

Учитељска тискара,
Љубљана

Франчишканска улица 6.

„SLOGRAD“

Slovenska gradbena in industrijska d. d.

Telefon inter. 180.

Telefon inter. 180.

Tehnična pisarna Ljubljana, Sp. Šiška,
Frankopanska ulica 151.

Izvršuje: stanovanjske hiše, trgovska poslopja, moderne industrijske
zgradbe, betonske in železobetonske konstrukcije, vse vrste vodnih
naprav na podlagi 25 letnih izkušenj. Specialiteta: železobetonske
cevi za vodne naprave in vodovod.

Zastopa: Patent Dr. inž. Emperger-a za izvrševanje konstrukcij iz
armiranega betona z litoželeznimi vložkami za visoke tlačne napetosti
(kakor pri skladiščih, „silo“-mostovih in podobno). Izdeluje: vse
vrste tehničnih projektov in statičnih proračunov. Parna žaga.

Obče znana restavracija
pri

„Novem svetu“

na Gosposvetski cesti štev. 14,
v Ljubljani

priporoča se p. n. učiteljstvu
za poset,

Ivanka Gorše
restavraterka.

REFORM

steklenice za konzer-
viranje sadja, povrtnin in
mesa so najbolje in najcenejše.

Glavna
zaloga za celo
Jugoslavijo pri tvrdki

Lovro Petovar
Ivanjkovci, Slovenija.

Ceniki na zahtevo!

Istotam se dobijo tudi poučne knjige
o konzerviranju v slovenskem in srbo-
hrvaškom jeziku.

Priporočamo

Kolinsko cikorijo

najboljši pridatek za kavo.
Dobi se po vseh trgovinah.

**TOVARNA PEČI IN ŠTEDILNIKOV
KALMUS & OGORELEC**

PRIPOROČATA PEČI, ŠTEDILNIKE, OSTEKLENE PLOŠČE ZA OB-
KLADANJE ZIDU, PLOŠČE ZA TLAK, OGNJETRNO OPEKO, CEVI
IZ KAMENINE ZA STRANIŠČA IN KANALIZACIJE, SPECIJALNE
PEKOVSKÉ PLOŠČE I. T. D.

Konfekcijska trgovina

I. MAČEK

Ljubljana,
Aleksandrova cesta

se priporoča c. učiteljstvu za nakup
vseh vrst oblek, površnikov, zimskih
sukenj i. t. d. po najnižjih, konku-
renčnih cenah.

Prvovrstno angleško in češko blago
v najsolidnejši in najtrpežnejši iz-
delavi.

Knjižnica praktične pedagogije.

Radovi vježbavnica zagrebačke Vi-
soke pedagog. škole.

Izdaje Dr. Jure Tusić, prof. prakt. pedagogije.

Prva knjiga: Metodika škole rada od
Dr. Jure Tusića.

Dobiva se u Upravi knjižnice prakt. pedagogije.

Cijena 20 Din, poštarina 3 Din.

Strune

za vse instrumente in druge glashbene
potrebščine nudi po priznato najnižjih
cenah pri izborni kakovosti

Minka Modic

trafika, Kopitarjeva ul. 1. (bivša Mahrova hiša)

Cenj. tovarišem, orkestrom in tamburaškim
društvom pri odjemu preko 100 Din 50% pop.

Kupujem tudi stare 4/4 šolske vijoline.

Izletnike in potnike,

ki nameravajo posetiti Slovenijo, opozarjamo
na kažipot po vsej Sloveniji, ki je izšel v
naši založbi pod naslovom:

Vodič kroz Jugoslovenske Alpe.
(Slovenija). Sestavil Rudolf Badiura.

Lečišta, letovišta, kupatila, prirodne zname-
nitosti, izleti, alpske ture — 7 zemljevidov
in načrt Ljubljane, 74 slik.

Prvi ter edini praktični kažipot po vsej Slo-
veniji, Jugoslovanski Baedeker, se prodaja
po vseh knjigarnah. Cena 100 Din.

Na Triglav!

Sestavil Rudolf Badiura. Kažipot po Triglav-
skem pogorju. Za turiste, izletnike, športnike,
tujce in prijatelje krasot naše domovine.

Cena 20 Din.

Cena 20 Din.

Založniška knjigarna

Ig. Kleinmayer & Ferd. Bamberg
v Ljubljani.

Jugoslovanska električna d. d.

Brown Boveri,

zastopstvo v LJUBLJANI, Resljeva cesta šte. 4,

priporoča

svoje prvovrstne električne stroje ter ves
v to stroko spadajoči material.

HOTEL ŠTRUKELJ, Ljubljana

vogal Kolodvorske, Dalmatinove ulice

priporoča

40 novo opremljenih sob za tužce

po zmernih cenah.

Prvovrstna restavracija, krasen senčnat vrt.

V neposredni bližini učiteljske in mestne šole na Ledeni, zato pripravno za učiteljstvo, ki je
nastanjeno na teh šolah.

Jernej Černe, lastnik.

TRGOVINA VSEH SOKOLSKIH POTREBŠČIN,
POOBlašČENI DOBAVITELJ OR. JU. NA. IN
U. D. R. TER MODNI SALON ZA GOSPODE

PETER CAPUDER,

LJUBLJANA

VIDOVDANSKA CESTA ŠTEV. 2.

ZAHTEVAJTE BREZPLAČEN
CENIK, NAVODILA
ZA MERO IN PLAČILNE
POGOJE.

Knjigarna, veletgovina papirja in knjigovezna industrija

Vilko Weixl

Maribor, Jurčičeva ulica šte. 8

se priporoča cenj. učiteljstvu in šolskim vodstvom v nabavo
svojih potrebščin.

Cene zmerne in popust.

V korist „Jugoslovenske Matice“!

„IDES“ Prašek za črnilo

raztopljiv v mrzli vodi, prekaša vse tu- in inozemske izdelke in
tekoče ekstrakte!

„IDES“ Črnilo v obliki papirja za uradnike in učence. Za
več kot 100% cenejši kakor tekoče črnilo!

„IDES“ Antracen in kovinasta črnila. Zahtevajte vzorce in
cenike, kateri se pošiljajo brezplačno.

„IDES“ tvornica kemičnih izdelkov Tacen pri Ljubljani.

Priporoča se tvrdka:

Josip Petelinc

Sv. Petra nasip 7. LJUBLJANA Sv. Petra nasip 7.

Tam se dobi:

Najboljši šivalni stroji „GRITZNER“ v vseh opremah in
sistemih, olje, igle, posamezni deli za šivalne stroje in
kolesa, pnevmatika. Galanterije, modno blago, čipke,
veznine, gumbi, bombaži, I. M. C. prejšica, pletenine, mlo,
jedilno orodje: alpaka, aluminijum, palice in sploh vse
potrebščine za šivilje, krojače, čevljarje in sedlarje na
malo in veliko.

Cene zmerne.

Postrežba točna.

Препоруча се фирма:

Јосип Петелинц

Св. Петра насип 7. ЛЈУБЉАНА Св. Петра насип 7.

Тамо се добију:

Најбољи шиваћи стројеви „ГРИТЗНЕР“ у свим опремама
и системима, уље, игле, поједини делови за шиваће строје
и мотори (бицикли), пнеуматика, Галантерија, модна
роба, чипке, везива, дугмета, памук, И. М. Ц. пређица,
плетиво, сапун, једна оруђе: алпака, алуминиум, штапови и
опште све потрештине за шивиле, кројаче, обућаре и
седларе на мало и велико.

Цене умерене.

Послужба тачна.

En gros!

En detail!

Tovarna dežnikov

Josip Vidmar

Ljubljana, Pred Škofijo 19.

En gros!

En detail!

T. Mencinger

Komenskega ulica. LJUBLJANA Sv. Petra cesta št. 43.

Delikatesna trgovina.

Zajuterkovalnica.

Hladna klet.

V isti ulici kakor učiteljske in I. mestna šola (Ledina). — Na razpolago telefon šte. 233

ANT. RUD. LEGAT

Zasebno učilišče za strojepisje in stenografijo.
Največja strokovna šola za stenotipijo v Jugoslaviji.

Vrazova ulica šte. 4.

Maribor

Nasproti Narodne banke.

Lastna specijalna trgovina s pisalnimi stroji in pisarniškimi
potrebščinami, Maribor, Slovenska ulica št. 7, telefon št. 100.

Začetek tečajev za stenografijo 1. oktobra, za strojepisje dnevno.

Slovenska Šolska Matica

ima v svoji zalogi še skoro vse doslej izišle knjige ter jih oddaja članom in nečlanom po določeni prodajni ceni, ki je razvidna v „Pedagoškem Zborniku“ za leto 1922.

Redni člani plačajo letno 20 Din, ustanovniki enkrat za vselej 400 Din. Stari t. j. predvojni ustanovniki doplačajo enkratni znesek 200 Din, ali pa vsako leto polovico članarine. Za vplačano članarino nudi Slov. Šol. Matica svojim članom vsako leto 3—4 knjige ponajveč pedagoške vsebine.

Naročila, denarne in druge pošiljatve je pošiljati na naslov: Slov. Šol. Matica v Ljubljani, Komenskega ul. 8. Članarino za l. 1923 je vplačati letos izjemoma do konca septembra t. l.

Zahtevajte cenik knjig „Slovenske Šolske Matice“!

Konfekcijska industrija

DRAGO SCHWAB

Ljubljana

Pod Narodno kavarno. Dvorni trg 3.

Priporoča svojo bogato zalogo modnih promenadnih, salonskih in športnih oblek za gospode in dečke. Vedno v zalogi vseh vrst raglani, površniki, zimniki, dežni plašči, peletine, usnjeni suknjiči, čepice, perilo, dežniki itd.

Specijalna zaloga angleškega in češkega sukna.

Zajamčeno prvovrstna izdelava oblek po meri.

Solidne cene!

Lastni izdelki!

UČITELJSKI „ZDRAVILIŠKI DOM“ V ROGAŠKI SLATINI

R. Z. Z. O. Z.

UČITELJSKI „ZDRAVILIŠKI DOM“ U ROGAŠKOJ SLATINI R. Z. S. O. J. PRIMA JOŠ DO KRAJA G. 1923 NOVE ZADRUŽNIKE, KOJI MORAJU DA BUDU ČLANOVI „UJU“ U BEOGRADU, POD DOSAĐAŠNJIIM UGOĐNOSTIMA — IZA NOVE GODINE POVISI SE PRISTUPNINA ZNATNO. CENE U „DOMU“ SU PRIMERNE; UČITELJI I NJIHOVI ROĐACI DOBE JOŠTE 10—40% POPUSTA.

ZDRAVILIŠTE ROGAŠKE SLATINE NUĐA OZDRAVLJEĐE SVIH BOLESTI NA PROBAVILIMA.

POTREBNA RAZJAŠĐEĐA DAĐE NAČELNIK ZADRUGE ŠKOLSKI RAVNATELJ ANTON GNUS, DOL PRI HRASTNIKU.

UČITELJSKI „ZDRAVILIŠKI DOM“ V ROGAŠKI SLATINI R. Z. Z. O. Z. SPREJEMA ŠE DO KONCA L. 1923 NOVE ZADRUŽNIKE, KI MORAJO BITI ČLANI „UJU“ V BEOGRADU, POD DOSLEJ VELJAVNIMI POGOJI — PO NOVEM LETU SE ZVIŠA PRISTOPNINA ZNATNO.

CENE V DOMU SO ZMERNE; UČITELJI IN NJIH SVOJCI UĐIVAJO ŠE POVRH 10—40% POPUSTA.

ZDRAVILIŠĐE ROGAŠKA SLATINA NUDI ZDRAVLJEĐJE VSEH BOLEZNI V PREBAVILIH.

POTREBNA POJASNILA DAĐE NAČELNIK ZADRUGE ŠOL. RAVNATELJ ANTON GNUS, NA DOLU PRI HRASTNIKU.

„Učiteljska Samopomoč“.

„Učiteljska Samopomoč“ je društvo, koje ima svrhu po smrti zadrugara dati zakonitim baštinićima novčanu potporu (posmrtninu). Posmrtnina iznosi toliko puta po 2 Din, koliko društvo broji članova. Društvo je bilo ustanovljeno g. 1898. i ima danas 544 člana. Priglasuju se svaki dan novi članovi. Posmrtnina je sada 1088 Din. Društvene imovine ima preko 10.000 Din.

Zadruđari mogu biti učitelji, njihove žene i učiteljice svih javnih i zasebnih škola u kraljevini Srbia, Hrvata i Slovenaca.

Uvete za pristup, plaćanja i sva pojašđeđa za društvo dađe Ivan Kocijanćić, učitelj u Ljubljani, Gospodetska cesta 13/55. Ko želi osim pojašđeđa i društvena pravila (u slovenskom i srpskohrvatskom jeziku) neka pošalđe društvu 4 Din.

Pozivljammo sve drugove i drugariće od Vardara do Triglava u naš krog.

„Učiteljska Samopomoč“ je društvo, ki ima namen po smrti društvenikov dati zakonitim dedičem denarno podporo (posmrtnino). Posmrtnina znaša tolikokrat po 2 Din, kolikor šteje društvo članov. Društvo je bilo ustanovljeno l. 1898 in ima danes 544 članov. Priglašajo se vsak dan novi člani. Posmrtnina je zdaj 1088 Din. Društvena imovina je čez 10.000 Din. Društveniki morajo biti učitelji, njihove žene in učiteljice vseh javnih in zasebnih šol v kraljevini Srbov, Hrvatov in Slovencev.

Pristopne pogoje, plačila in vsa pojašnila za društvo dađe Ivan Kocijanćić, učitelj v Ljubljani, Gospodetska cesta 13/55. Kdor želi poleg pojašnila še društvena pravila (v slovenskem in srbohrvaškem jeziku), naj pošlje društvu 4 Din.

Vabimo vse tovariše in tovarišice od Vardarja do Triglava v naš krog.

Učiteljska tiskara

Čekovni r. 10761

u Ljubljani

Frančiškanska ulica br. 6.

Telef. 312.

je najmodernije uredjena te izvršiva
sve tiskarske poslove od najpriprostijeg
do najmodernijeg.

Tiska školske, mladenačke, literarne i znanstvene
knjige. — Ilustrovane knjige sa jedno- i više-
bojnim tiskom. — Brošure i knjige u malim kao
i u najvišim nakladama. — Novine, revije i
mladenačke listove.

Vlastita tvornica školskih sveska.

Školski sveski za osnovne i srednje škole.
Risanke, dnevnici i beležnice.

Ukusna oprema ilustrovanih kataloga,
: : cenika i reklamnih listova. : :

Učiteljska knjižara

prodaja slovenačke znanstvene, strukovne, li-
jeposlovne, pripovedne te mladenačke knjige;
onda knjige za osnovne škole, srednje i obrtne
škole; zaliha svakovrsnog papira, pisaćih, cr-
taćih i školskih potrebština i učila; umjetne i
pokrajinske razglednice u velikom izboru.

Podružnica Knjižare — Simon Gregorčičeva ulica br. 2.

Учитељска тискара

Чековни уред 10761

у Љубљани

Франчишканска улица бр. 6.

Телефон 312.

је најмодерније уређена те извршива
све штампарске послове од најприпро-
стијег до најмодернијег.

Штампа школске, млadenaчке, литерарне и
зnanствене књиге. — Илустроване књиге са
једно- и вишебојним тиском. — Брошуре и
књиге у малим као и у највишим накладама.
— Новине, ревије и млadenaчке листове.

Властита творница школских свеска.

Школски свески за основне и средње школе.
Рисанке, дневници и бележнице.

Укусна опрема илустрованих каталога,
: : ценика и рекламних листова. : :

Учитељска књижара

продаја словеначке зnanствене, струковне, ле-
пословне, приповедне те млadenaчке књиге;
онда књиге за основне школе, средње и обртне
школе; залиха сваковрсног папира, писаћих,
цртаћих и школских потребштina и учила;
уметне и покрајинске разгледнице у великом
избору.

Подружница књижаре — Симон Грегорчичева улица бр. 2.

Tvornica učila i školskih potrebština u Ljubljani

javlja, da otvori u najkraće vrijeme svoj drveni odeo, gdje
će se izradjivati najmodernije klupe, školske ploče, crtala i
trokute za table (ploče), stajala za zemljovide, ormarići za
učila, risarske daske, razni geometrijski i risarski modeli,
strojevi za čitanje, računala i druge školske potrebštine.
Ujedno otvara se takodjer prirodoписni odio, koji je bogato
založen raznim nadenutim pticama i četveronošcima.

Poslužba je tačna i solidna! Cjene za konkurencu:

„Svoj k svome!“

TUŠ.

Творница учила и школских потребштина у Љубљани

јавља, да отвори у најкраће време свој дрвени одео, где
ће се израђивати најмодерније клупе, школске плоче, цртала
и трокуте за табле (плоче), стајала за земљовиде, ормарићи
за учила, рисарске даске, разни геометријски и рисарски
модели, стројеви за читање, рачунала и друге школске по-
требштине. Уједно отвара се такођер природописни одео, који
је богато заложен разним наденутим птицама и четверо-
ношцима.

Послужба је тачна и солидна! Цене за конкуренцу:

„Свој к своме!“

ТУШ.

Hranilnica in posojilnica Učiteljskega konvikta v Ljubljani

registrovana zadruga z omejenim jamstvom.

ZADRUŽNIK lahko postane vsak. Delež znaša 12-50 Din, vstopnina pa 2 Din. Deležne vloge se obrestujejo po 5%.
HRANILNE VLOGE se sprejemajo od vsakega, če tudi ni zadržnik. Obrestna mera je 5%, proti polletni odpovedi pa 7%. Obrestovanje se
pričenja dvakrat na mesec in sicer: 1. in 16. dan vsakega meseca. Obrestil se kapitalizirajo celoletno. Rentni in invalidski davek plačuje zadruga.
POSOJILA se dajo le zadržnikom na osebni kredit po jako ugodnih pogojih. Vrača se vsakih 100 Din po načinu:
A v 12 mesečnih rokih in sicer 11 rokov à 9 Din — p, 12. rok 5 Din 87 p D v 38 mesečnih rokih in sicer 37 rokov à 3 Din — p, 38. rok 4 Din 63 p
B „ 18 „ „ „ 17 „ „ 6 „ — „ 18. „ 5 „ 29 „ E „ 48 „ „ „ „ 47 „ „ 2 „ 50 „ 48. „ 1 „ 97 „
C „ 25 „ „ „ 24 „ „ 4 „ 50 „ 25. „ 1 „ 87 „ F „ 63 „ „ „ „ 62 „ „ 2 „ — „ 63. „ 2 „ 10 „
V teh načinih so še vštete 9% obresti.
INFORMACIJE pošilja zadruga vsakemu franko, kdor vpošlje 4 Din v pisemskih znamkah. Na prošnje brez pošiljatve znamk se princi-
pielno ne odgovarja.
DOPISE je naslovljati edino na zadrugo. Zadržni lokal je v Ljubljani, Frančiškanska ulica 6.
URADNE URE so izvzemši praznikov vsak četrtek in vsako soboto od 17. do 18. ure.